

తెలుగు జ్యోతి

తెలుగు కళా సమితి వారి సారస్వత మాస పత్రిక

తెలుగు జ్యోతి

A Literary Magazine

from The Telugu Fine Arts Society, Inc.

వంద
సంవత్సరాల
కన్యాశుల్కం
నాటిక
ప్రదర్శనను
సంస్మరిస్తూ

మహాకవి
గురజాడ
వర్ధంతి
సందర్భమున
(నవంబరు 30)
ప్రత్యేక సంచిక

Non-Profit
Organization
Bulk Rate
U.S. Postage
PAID

Shanthi Travel, Inc.

194 DIAMOND BRIDGE AVENUE
HAWTHORNE, NEW JERSEY 07507

Phone: (201) 423-4444

Fax: (201) 423-4459

AUTHORIZED AGENT FOR AIR INDIA
DELTA, LUFTHANSA & SINGAPORE AIRLINES

FRIENDLY & COURTEOUS SERVICE

FULLY COMPUTERIZED

WE SPEAK TELUGU, HINDI, KANNADA & URDU

ALL DOMESTIC & INTERNATIONAL TRAVEL

TICKETS SENT BY FEDERAL EXPRESS FOR NEXT DAY DELIVERY

COMPLETE VACATION & BUSINESS TRAVEL

Please call

Satyam Srikonda CTC
Shanthi Srikonda CTC

Hours

Mon, Thurs, Fridays: 10 am - 7 pm

Tue, Wednesdays: 10 am - 6 pm

Saturday: 10 am - 2 pm

PLEASE CALL (201) 423-4444 ANY TIME FOR EMERGENCIES

Travel Agency

Representative

ద్రోహమంటూ శబ్దం చేసుకుంటూ ఆగిందో కారు. దోరు తెరుచు కుని క్రిందకు దిగిందో మొప్పటిగ.

ఆమె చక్కగా ముస్తాబు అయివుంది. నాలుజడ అల్లుకొని మల్లెపూలు పెట్టుకుని వుంది. సుదురు దోస బద్దంత బొట్టుపెట్టుకొని వుంది. ఎర్ర బార్లరు జరీ చీర కట్టుకొని వుంది. చీర బార్లరు కలరుకు మ్యానింగ్ బ్లాక్ తొడిగింది. ముఖానికి పొడరు అద్దుకొని తగుకు తగుకున మెరిసిపోతోంది. కళ్ళకు కాలుక దిద్దుకొని కళ్ళను మీనాగా తయారుచేసింది. చుట్టూ ఒకసారి కలయచూసి తనకు ఎదురుగా వున్న గృహ ద్వారం ద్వారా లోపలికి వెళ్ళింది.

అక్కడ ఒకతను కూర్చొని వున్నాడు. ఆమె అతన్ని చూసి నవ్వింది. ఆతడూ నవ్వాడు. నవ్వి, "అందుకేనా" అన్నాడు. సిగ్గుల మొగ్గులు పోతూ ఆవునన్నట్లుగా తల వూపింది. "సరే వదా" అన్నాడు. ఇద్దరూ కలిసి అక్కడ వున్న తెరను తొలగించుకొని ఆవలి గదిలోకి వెళ్ళారు.

తెరను యధాప్రకారం సర్దారు. ఏవో అస్పష్టంగా మాటలు వినపడుతున్నాయి అరగంట సుంచి. ఒక్కసారిగా నవ్వి న శబ్దం చిన్నగా. హఠాత్తుగా ఆనవ్వు చుగ గొంతుకు.

వ్యాధ్యులు బయటకు వచ్చారు. ఆతను చమటలు కక్కుతున్నాడు. ఆమె కళ్ళు సంతృప్తిగా నవ్వుతున్నాయి. ఎప్పుడిస్తారు - అడిగింది ఆమె. ఈ రోజు ఏల్లు కక్కుగి ఆరబెట్టాలి. రేపు ఉదయం దెవలవ చేసి రేపు సాయంత్రం పొవో యిస్తానన్నాడు. ఆమె సరేనన్నట్లుగా తలవూపి. హ్యాండు బ్యాగ్ చేతికి తగి లించుకొని టకటక చెప్పులు శబ్దం చేసుకుంటూ చరచరా బయటకు వెళ్ళిపోయింది. కారు దోరు తీసి వేసిన శబ్దం. కారు స్టార్డుచేసి దూసుకు పోయిన శబ్దం. నిశ్శబ్దం.

క్లాసులో తూగుతున్న శ్యామల్రావుని లేపి, 'ఎరా కుక్క అని వ్రాయమంటే 'కక్క' అని వ్రాశావ్' అని నిలవదీశాడు టీవరు. 'మీరే కడ, సార్, కుక్కకి కొమ్ములుండవన్నారు.'
 'నింగి నేలా సాక్షి. శతకోటి దేవతలు సాక్షి. అలయంలోని ఆ దేవుడు సాక్షి. ఈ క్షణం నుంచి నీవు నా భార్యవు - నిన్నే పెళ్ళి చేసుకుంటాను, లలితా!'
 'అవసరమునకు కనపడని, విల్పినా వలకలేని ఆ సాక్షులని నిన్నూ నమ్మేదెట్లా? అంచేత, పెద్దలముందు పెళ్ళి పందిట్లో, మూడు ముక్కు వెయ్.'

Jewels India Jewels Inc.
Kohinoor Diamonds AT SAM & RAJ

The Trendsetters in diamond & gold jewellery

NUMBER ONE IN GOLD BUSINESS

24 KT. BANGLES
 CHAINS AND KARA BARS & COINS
22 KT. JEWELRY
 CORAL-JADE PEARLS ETC

GOLD LINES
 (718) 507-1222
 (718) 507-1523
MAIL ORDERS ACCEPTED
 CLOSED TUESDAYS

In case of any problem, just tell us. We will make good your loss even after you return from India. We Trust And Respect Your Word, Why Go Somewhere Else?
 Do Not Settle For Less—Buy The Best

37-08 74th Street, Jackson Heights, N.Y. 11372

THANK YOU FOR YOUR HELP...
 FOR DEEPAVALI DINNER
 OCTOBER 25, 1992

LAKSHMI KALIDINDI
 LAKSHMI KALLURI
 NIRMALA KOCHERLAKOTA
 INDIRA KOLLI
 BALA MADDURI
 BHARATHI MURTHY
 PRABHA RAGHUNATH
 VIJAYA RADHAKRISHNA
 RADHA RAJU
 SANDHYA RAJU
 JYOTHI RAO
 SHANTI SRIKONDA
 VASU TADIKONDA
 SATYA VISWANATH
 RAMANA YERRAGUNTLA

SITA ATLURI
 VIJAYALAKSHMI BALU
 BHARATI BHAVARAJU
 AJANTHA BOMMAREDDY
 KALPANA CHAMARTI
 SRIDEVI CHARI
 ROJA DHARMARAO
 VISALA GADIRAJU
 RAMA GUDA
 SAVITRI JONNADA

తెలుగు జ్యోతి

THE TELUGU FINE ARTS SOCIETY, INC.

(A TAX EXEMPT AND NOT FOR PROFIT CORPORATION)
P. O. Box 11104, New Brunswick, NJ 08906.

*****
సంపుటి: 9 నవంబరు 1992 సంచిక: 11
*****

తెలుగు కళా సమితి

Board of Trustees 1992 & 1993

President
Dr. Murty P. Bhavaraju
1061 Vail Road
Parsippany, NJ 07054
P: (201) 334-4586
F: (201) 334-9086

Vice President
Mrs. Nirmala Kocherlakota
(908) 805-0674

Secretary
Dr. K. V. Rao
47-07, Burling St
Flushing, NY 11355
(718) 886-4647

Treasurer
Mr. Satyam Srikonda
(201) 423-4444

Committees

Annual Events
Dr. Sanyasiraju Kalidindi
(908) 985-0577

Membership Services
Mr. Venkata N. Meka
(201) 947-0910

Special Programs
Dr. K. Srinivasa Rao
(212) 792-6210

Community Affairs
Mr. Krishnamraju Vegesna
(201) 316-2546

Youth Activities
Mrs. Kalpana Chamarti
(201) 473-0798

Editor, Telugu Jyothi

Dr. Kidambi Raghunath
1 Woodlake Drive
Piscataway, NJ 08854
P: (908) 463-0876
F: (908) 463-1221

మామూలు

1892 తెలుగు సాహిత్యంలో మరపురాని సంవత్సరం. ఆగస్టు 13, 1992 మొట్టమొదటిసారిగా వాడుకభాషలో కన్యాశుల్క నాటకం ప్రదర్శించబడ్డది. అప్పటినుండి ఇప్పటివరకూ కొన్ని వేలసార్లు వేసినా యింకా అందులో క్రొత్తదనం కనిపిస్తూవుంటుంది. ఎందుకంటే ఆ నాటకంలోని పాత్రలూ, వాటి స్వభావాలు నిత్యజీవితంలో మనకు తారసపడేవే. అదీగాక శ్రీ గురజాడ తీసుకున్న నాటకాంశం కొద్ది తేడాలతో వివాహవ్యవస్థ ఉన్నాన్నాళ్ళు ప్రపంచవ్యాప్తంగా కలకాలం ఉండేదే. అందుకే ఆయన్ను యుగకర్త అన్నారు. ఆయన సంస్కరణ మన ఉనికిని, మన నాగరికతను పునశ్చరణ చేసుకున్నట్టు. అయితే తెలుగువారే తెలుగు చదవడం, వ్రాయడం తెలియనివాళ్ళు ఈ విషయంలో చాలా సంస్కృతి రీత్యా పోగొట్టుకుంటున్నారు. మొన్న ఒకాయన చిన్నప్పడు ఎప్పడో నేర్చుకున్నది కదండీ, మా అమ్మకే నేను తెలుగులో ఉత్తరం రాయను అనీ - ఒక సంఘకార్యచరణలో ఒకరు అంతా తెలుగులో మాట్లాడుతే అక్కడే 'తెలుగు కార్యకర్త' కు ఇంగ్లీషులో తర్జుమాచేయవలసిరావడం చూస్తూంటే - ఏమనాలో తెలియడంలేదు. అచ్చతెలుగులో శాస్త్రీయసంబంధమైన పదాలు తక్కువకాబట్టి సంస్కృతంతో కలిపి తత్సమ, తద్భవ పదాలు ఉద్భవించాయి. ముఖ్యంగా ప్రబంధాలు, పురాణాలు చదవడంవల్ల మన పదజాలం పెరుగుతుంది. అయితే, శ్రీశ్రీ యుగంలో ప్రబంధాలకు ప్రాముఖ్యత తగ్గిపోయి, వాటిని చదవడం అనవసరం అనుకుని, వాటి స్థానే యింగ్లీషుపదాలను ఉపయోగించడం జరుగుతున్నది. కాలక్రమేణా తెలుగునుపయోగించడం తగ్గిపోతున్నది. ఈ పరిస్థితి యిలాగే సాగుతే, కొన్ని సంవత్సరాలలో మన తెలుగు సంస్కృతి సమసిపోతుండేమో!! దేశకాలపరిస్థితులను బట్టి నాగరికత కూడా మారుతుందని చెప్పకున్నాము. 41 వ పేజీలో రజిత పేర్కొన్నవిషయం ఆలోచించదగ్గది. అయితే, ఒక వివాహం కుదరకపోతే విడాకులిచ్చి మరొకటి చేసుకోవడానికి అవకాశం ఉన్నంతవరకు, ఒకరిపై ఒకరు ఆధారపడనంతవరకు ఈ సమస్య సమస్యలాగానే ఉంటుంది. తన, మన అవసరం, తమ పిల్లలకు సంఘం, సంఘరీతులు అవసరం అని అనుకుంటే మన పద్ధతి మంచిదని అనిపిస్తుంది. 50% వివాహాలు ఈ దేశంలో పతనమవుతున్నాయంటే మరి ఆ వ్యవస్థ మంచిదని ఎలా అనుకోవాలి? మన పద్ధతిలో అక్కడక్కడా చీలికలు ఏర్పడుతున్నా, 95% భార్యాభర్తలుగానే ఉంటున్నారంటే అది గొప్పదేకదా! మీ అభిప్రాయమేమిటి? 'శ్రీనివాస్' గారి వ్యాసం (38,39) ప్రచురిస్తున్నప్పుడు నాకు 20 సంవత్సరాలనుండి తెలిసిన శ్రీ పద్మనాథ్ ఆచార్య (శ్రీమతి సుధా ఆచార్య భర్త) పూర్వోంతో మరణించారనే వార్త వచ్చింది. శ్రీనివాస్ వ్రాతలకు నిజజీవితానికి ఎంత దగ్గర సంబంధం ఉందోనని తెలిసివచ్చింది. ఇట్లు, తమ నేస్తం, గురజాడ ప్రత్యేకసంచిక ప్రాతిపదికను ప్రతిపాదించిన శ్రీ వేణుగోపాలరావుగారికి కృతజ్ఞతలు. కిడాంబి రఘునాథ్

విషయ సూచిక

1. క్షణికం.... కథ...నాగమల్లి.....	3
2. మామూలు	4
3. From the President	5
4. దీపావళి కార్యక్రమం	7
5. హైదరాబాదు లేఖ.....ముదిగొండ శివప్రసాద్	9
6. ప్రాచీనకవితా వైభవం...ముదిగొండ శివప్రసాద్	9
7. 20 Questions of the month...K.V.Rao	11
8. అభ్యుదయ యుగకర్త..వ్యాసం...పార్వతి పాన్నలూరి.....	13,15
9. దీపావళి...కవిత...వేమూరి వేంకట రామనాథము	15
10. Sri Gurjada...Essay...P.Venugopala Rao	17,18
11. గురజాడవారి కన్యాశుల్కం..నాటిక..పి. వేణుగోపాలరావు..	19-32
12. అమెరికా అగ్నిహోత్రాపధాన్లు...స్వగతం..వడ్లమాని పద్మావతి...	33
13. తోడురా ప్రభూ...పాట...మంత్రవాది శ్రీరామమూర్తి	33
14. గిరిశం ఇన్ వైట్ హౌస్...గల్పిక...వసుంధరాదేవి కలశపూడి ..	35
15. అర్చిత...గేయం...శేషం సుప్రసన్నాచార్యులు	35
16. కేనడా తెలుగుసభలు...ఒక అభిప్రాయం	37
17. పాపా మన్నిస్తావా?...గేయం...కేతరాజు సరోజినీదేవి	37
18. అమ్మాయి పెళ్లికి అప్పు....గేయం...ఇందిర	37
19. అమెరికాలో మన బాగోగులు - రోగాలు...శ్రీనివాస్.....	38,39
20. Youth Page: Marriage:.....Rajita Bhavaraju	41
21. Matrimonials	43
22. Sleep ... Essay....V.Vemuri.....	45
23. Answers to 20 Questions.....	47
24. Question of the Month...K.V.Rao	47

EDITORIAL COMMITTEE: Dr. Kidambi Raghunath, Dr. Murty P. Bhavaraju, Mr. Rama K. Chalikonda, Dr. K.V. R. Chary, Mr. Venkaiah Dama, Dr. Ben Gupta, Dr. Rama K. Jonnada, Ms. Indira Kolli, Dr. K. V. Rao, Mr. Srinivasa Rao, Dr. P. Venugopala Rao, Mr. Mahesh Saladi, Mr. Laxminarayana Tangirala.

We acknowledge with thanks Mr. Thotakura Raghu, Editor and the Management of Andhra Jyothi weekly and Mr. K.V. Govinda Rao, Editor of Wisdom Magazine for permitting us to publish articles from their magazines.....
TFAS & TJ Committees.

అభ్యుదయ యుగకర్త
మహాకవి శ్రీ గురజాడ
వేంకట అప్పారావు

FROM THE PRESIDENT.....

November 1, 1992

Dear Members/Guests:

TFAS Angeerasa Deepavali program on October 25 at New Brunswick High School, New Jersey was a success according to our polls (means that there were only a few complaints.) The team work that the US corporations are trying their best to promote in their organizations today is not new to TFAS members, and that usually guarantees success. As organizers, we always keep an ear for criticism so that we can improve in the future. This time some items in the food menu did not turn out their best. Since the program started in the afternoon and the dinner was in the evening, food items were brought too early and all of them could not be heated adequately.

We had the program on a Sunday to avoid conflicts with some other programs (sorry folks, I heard some of you came in the evening after the program was over as you did not pay attention to the program timings.) The detailed program sheet is included separately. It was pleasant to hear the MC, Murukutla Rajagopal's (TFAS drama fame) presentation of the programs in beautiful Telugu. After the music and dance programs (see the program sheet), we recognized Appajyosula Satyanarayana and Yerraguntla Raghunatha Rao for their contributions to TFAS by directing and acting in the Telugu dramas. Their drama was the highlight in each of our Ugadi and Deepavali programs (members hanging around the corridors or the coffee table always returned to the auditorium when the drama started!) We gave them plaques for outstanding service to TFAS. Yerraguntla Raghunatha Rao will be returning to India shortly after living in US for more than 20 years, and no need to say how much we are all going to miss him and his acting in dramas.

Then, Sri D. Sripada Rao, Speaker of the Andhra Pradesh Assembly, addressed the audience and appreciated our efforts in promoting the Telugu culture and literature (referring to Telugu Jyothi.) His daughter Vyjayanti and son-in-law Seshaphani Durbhakula are our members. Sri Sripada Rao distributed TFAS mementoes to the artists.

Vemuri Ramanatham read the poetry he wrote on Deepavali.

The Telugu drama "Nothing but truth" was the final program and was well-liked as usual (see the program sheet for details). The drama cast has spent considerable amount of their time in preparing for the drama, and I thank them on behalf of TFAS. Appajyosula Satyanarayana introduced the cast and gave them the TFAS mementoes. The mementoes this time were four inch square off-white ceramic tile coasters with the beautiful TFAS logo (lotus) in blue color. We got away from the standard trophies and gave previously useful items such as mugs, paper weights, letter openers, and digital clocks with TFAS logo. I hope our artists like

them and use them.

Between 4:00 and 6:00 PM, we had a strange "cat" (from Broadway show Cats) came in and entertained the children with candy and balloons. Some children got his autographed picture in front of his car with license plate CATS 84. The cat was Leon Skorupski, an engineer who gets busy on weekends entertaining children and raising funds for charity organizations. Thanks to Leon for joining our Deepavali festivities.

During the dinner time our youth members got together in the youth corner led by Kalpana Chamarti to discuss their interests and suggested activities TFAS can arrange for them. They are planning to continue the discussions at future meetings, and we will try to get an article from them for Telugu Jyothi.

We have also arranged a mini-exhibit with a sample of items from our previous exhibits including the Telugu Cultural Exhibit presented at the TANA conference in Atlanta (July 1991), Arudra exhibit (Sept. 1991), Trimurthy Day exhibit (March 1992), and 100th Telugu Jyothi exhibit (April 1992).

There are a number of people whom we should thank to make this event a success: all the artists, children and adults (see the program sheet for names and their role) and Sanyasiraju Kalidindi for program coordination; Bharati Bhavaraju and Prabha Raghunath for the stage decoration with lights; the MC, Murukutla Rajagopal; Chief Guest D. Sripada Rao; 25 women who cooked the various dinner items (see separate list) and Bharati Bhavaraju, Nirmala Kocherlakota and Prabha Raghunath for coordinating dinner preparations; Kidambi Raghunath for preparing the Program Sheet in Telugu and English and taking care of the sound system; and Satya Srikonda, K. Srinivasa Rao, and K.V. Rao for taking care of the reception. There were many others who helped in various ways and sorry that we often we miss these names.

Murty P. Bhavaraju
President-TFAS

P.S. Please welcome Mahesh Ammanamanchi who joined as a Trustee replacing Krishnamraju Vagesna who resigned as he moved to Pennsylvania. We thank Krishnamraju for his service to TFAS over a nine month period. He also acted in the TFAS drama at our Ugadi function.

News Flash:

Congratulations to Krishna Vemuri and Sujatha who got married on Oct. 28, 1992.

Independent Travel Services

Prabha Maruvada

1111 Independence Court
West Lawn, PA 19609
(215) 670-2668
Fax No: (215) 670-9115

BURGDORFF
REALTORS

TRIVENI GURIKAR, CRS, GRI
SALES ASSOCIATE
NJAR MILLION DOLLAR SALES CLUB 1990
EVENINGS: (201) 335-0118

176 ROUTE 46 ■ DENVILLE, NJ 07834
(201) 625-9300 Fax: (201) 625-8255

Rajeshwer Rao Kokkerala D.D.S.,

Cosmetic & General Dentistry

1418 Wythe Place
Bronx, NY 10452

(Near Grand Conc. & 171th Street)

Tel: (212) 681-8901
Tel: Eve: (914) 268-4920

రచనకు మీ చందా
పంపించారా?

వివరాలకు:
మురళి చందూరి
191 Fairfield Dr.
Claremont, CA 91711
(714) 625-5810

విడిప్రతి: 5 డాలర్లు సం చందా: 50 డాలర్లు

More people count on
Metropolitan in more ways,

Life* - Health* - Disability* - IRA's
Home - Auto - Umbrella - Annuities
Retirement & Tax deferred Investments
Mortgage protection - Education
Survivorship (Estate tax saver)
* Group plans also available

For professional and dependable services
call today

Chetan Wattamwar
Off: (516) 775-8444 ext 33
(718) 347-0110 ext 33
Beeper: (718) 670-9273

GET MET. IT PAYS.

Metropolitan Life

INSURANCE COMPANIES

Metropolitan Life Insurance Co. New York, NY
Metropolitan property & Casualty Co., Warwick, RI.

తెలుగు కళా సమితి

సగర్వంగా సమర్పించు

ఆంగీరస దీపావళి రసావళి

ఆదివారం, అక్టోబరు 25, 1992

మధ్యాహ్నం 2 గంటలకు

న్యూబ్రన్స్విక్ హైస్కూల్, న్యూజెర్సీ

—కార్యక్రమం—

Telugu Fine Arts Society

proudly presents

Angeerasa Deepavali Festivities

Sunday, October 25, 1992
at 2.00 P.M.

New Brunswick High School, NJ

-Program-

- 2:00 అహ్వనం - శ్రీ మూర్తి భావరాజు
సంధాత - శ్రీ మురుకుట్ల రాజగోపాల్
1. తిల్లనా - నృత్యం
- చిరంజీవులు జాలూరు జయంతి, జాలూరు జ్యోతి
  2. నెమలికి నేర్పిన నడక ఇది-నృత్యం-చి. శ్రీపాద సుష్మ
  3. తెలంపట్టి తాళంకొట్టి, అన్నలమిన్నల అమ్మడికన్నలు,
జామురాతిరి జాబిలమ్మ-పాటలు-చి. శిల్ప గాదిరాజు
  4. హెడ్ కాన్స్టేబుల్ సింహాచలం-వీకపాత్రాభినయము-బుజ్జి
  5. జ్యోతి కలశ్ రుక్ కే-నృత్యం- చి. ప్రియ రాధాకృష్ణ
  6. కొలువైతివా-నృత్యం- శ్రీమతి అవసరాల ప్రశాంతి
  7. జయ జయ జయ ప్రీయభారత - పాట
- చిరంజీవులు జాలూరు జయంతి, జాలూరు జ్యోతి
  8. ఏమమ్మా గోపమ్మా - బృందనృత్యం
నిర్వహణ: - శ్రీమతి సెల్వి చంద్రనాథన్
చిరంజీవులు: కలిదిండి మీన, మిత్తిపాటి గీత,
జిగిన పటేల్, గాదిరాజు శిల్ప
గాత్రం- శ్రీమతులు ప్రభ రఘునాథ్, మంగిపూడి అరుణ
వీణ-శ్రీమతి కల్పకం కొత్తమాసు
ఘోలక్-శ్రీ ప్రకాశ్ భమిడి
  9. ముఖ్యాతిథి: గౌ|| శ్రీ డి. శ్రీపాదరావు
ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభ సభాపతి
  10. తె.క.స. సన్మానాలు, పరిచయాలు
- శ్రీ మూర్తి భావరాజు
  11. పాటలు, గేయాలు- శ్రీధర్
  12. నథింగ్ బట్ ట్రూత్ - నాటిక
నటీనటులు-శ్రీయుతులు యర్రగుంట్ల రఘునాథరావు,
చిర్రా సురేంద్రనాథరెడ్డి, మల్లెల రమణమూర్తి, చిట్టి శర్మ,
ఎనమండ్ర దుర్గాప్రసాద్, గొల్లమూడి జయసూర్య, మంత్రవాది
శేషశాయి, కలిదిండి సన్యాసిరాజు, చి. రమా హరి
రచన - ఆదివిష్ణు, సంగీతం - శ్రీ కే.వి.ఆర్. చారి
దర్శకత్వం - శ్రీ యర్రగుంట్ల రఘునాథరావు
  13. వందన సమర్పణ
- 5.30 దీపావళి విందు
యువజనుల చర్చలు - చామర్తి కల్పన

అహ్వనసమితి: శ్రీయుతులు శ్రీకొండ సత్యం, శ్రీనివాసరావు, కే.వి.రావు,
కార్యక్రమ రూపకల్పన: శ్రీ కలిదిండి సన్యాసిరాజు
విందు నిర్వహణ: శ్రీమతులు భావరాజు భారతి, కొచ్చెర్లకోట నిర్మల,
ప్రభ రఘునాథ్
శబ్దనిర్వహణ: శ్రీ కిడాంబి రఘునాథ్

- 2:00 Welcome: Murty Bhavaraju
MC - Murukutla Rajagopal
1. Tillana -Dance- Jayanthi & Jyothi Juluru
  2. Neraliki Nerpina-Dance-Sushma Sripada
  3. Tailam patti, Annula minnula,
Jamuratiri - Songs - Silpa Gadiraju
  4. Head Constable Simhachalam -
Mono Action-Bujji
  5. Jyothi Kalash -Dance-Priya Radhakrishna
  6. Koluvaithivaa-Dance-Prashanti Avasarala
  7. Jaya Jaya Priyabhratha-Song
- Jayanthi Juluru, Jyothi Juluru
  8. Yemamma Gopamma - Group Dance
Choreography:Selvi Chandranathan
Meena Kalidindi, Geetha Mithipati,
Jigina Patel, Silpa Gadiraju
Sung by:Prabha Raghunath, Aruna
Mangipudi, Veena:Kalpakam Kothamasu
Dholak:Prakash Bhamidi
  9. Chief Guest: Hon. D. Sripada Rao, Speaker,
Andhra Pradesh Legislative Assembly
  10. TFAS Recognitions - Murty Bhavaraju
  11. Songs, Poems:Sridhar
  12. Nothing But Truth - Play
Cast-Raghunatha Rao Yerraguntla,
Surendranatha Reddy Chirra, Ramanamurthy
Mallela, Sarma Chitti, Durgaprasad
Yenamandra, Jayasurya Gollamudi, Seshasayi
Mantravadi, Kalidindi Sanyasiraju, Rama Hari
Written by:Adi Vishnu,Music:K. V.R. Chary
Directed by: Raghunatha Rao Yerraguntla
  13. Vote of Thanks
- 5.30 Deepavali Dinner
Youth Corner - Kalpana Chamarti

Reception:Sathyam Srikonda, Srinivasa Rao, K.V. Rao
Program Coordination:Sanyasiraju Kalidindi
Dinner Coordination:Bharati Bhavaraju, Nirmala
Kocherlakota, Prabha Raghunath
Sound Arrangements:Kidambi Raghunath

*The Fastest Way
For Your Savings To Grow...*

STATE BANK OF INDIA

Earn highest interest

We pay the highest interest rates allowed by law on money deposited in India. No bank can pay higher rates on Foreign Currency Non-Resident (FCNR) or Non-Resident External (NRE Rupee) accounts.

Multi-Currency option

FCNR deposits are available in a choice of 4 currencies - US Dollars, British Pounds, Deutsche Marks and Japanese Yen.

Foreign Currency (Ordinary Non-Repatriable) Deposit Scheme

5-year dollar denominated FCNR deposits repayable in non-repatriable rupees are available with attractive features such as high interest rate and the facility of gifting.

Fast, efficient service

You are a valued customer at SBI, not an account number on a computer screen. Our employees give you fast, efficient service with up-to-date account information. Deposit your money in India and get personal banking service with all the benefits of modern banking technology. Our computerized services are spreading in India to continually improve our services for you.

It's easy to bank with SBI

Open and operate your accounts by mail. Or call us toll free to get current interest and exchange rates, account application forms or for information about your personal banking needs.

Branches where you need them

When you bank with India, it is not good enough to have branches only in Calcutta, Bombay, Delhi and Madras. Your choice is not restricted to these 4 centers. You can choose from a wide choice of branches where you can open accounts.

You can benefit by banking with SBI

- * No income, wealth or gift tax in India
- * Low minimum balances; Low service charges for various services
- * FCNR and NRE deposits are fully repatriable in dollars

CALL TOLL-FREE 1-800-227-4309
(for deposit schemes)

STATE BANK OF INDIA where your
money grows fast

NEW YORK: 460 PARK AVE. (57th St.) New York, NY 10022
1-800-227-4309/1-212-735-9600

42-08 Main Street, Flushing, NY 11355 - 1-718-445-3900

CHICAGO: 19 South LaSalle Street, Suite 200, Chicago, IL 60603 • 1-800-621-1299/1-312-621-1200

WASHINGTON: 2001 Pennsylvania Avenue, Suite 625, Washington DC 20006 • 1-202-223-5579

(CALIFORNIA SUBSIDIARY)

LOS ANGELES: 707 Wilshire Blvd., 19th Floor, Suite 1995, Los Angeles, CA 90017 • 1-213-623-7250

ARTESIA: 17127 Pioneer Boulevard, Suite A, Artesia, CA 90701 • 1-213-865-5009

హైదరాబాదు లేఖ - నవంబరు 1992

శరన్నవరాత్రులు, దీపావళి పండుగలు వైభవోపేతంగా జరిగాయి. గణపతి పూజనుండి స్వస్తివాచకము అఖండ దీపారాధన, ఋత్విగ్వరణ, మంలపపూజ కలశస్థాపన, ప్రాణాప్రతిష్ఠ, ప్రధానదేవత ఆవాహన, పురుషసూక్త, లక్ష్మీ సూక్తముల పారాయణ, అలితాసహస్రనామార్చన, షోడశోపచారపూజలు, మంగళ-నీరాజనము, కుంకుమార్చనలు అన్నీ యథావిధిగా జరిగాయి. తిరుపతి, శ్రీశైలం, విజయవాడ వంటి ప్రాంతాలలో భక్తుల సంఖ్య వేలను దాటింది. ధరలు బాగా పెరగటంతో దీపావళి టపాకాయలను తక్కువగా కొనుక్కున్నారు. కొబ్బరికాయ కోసనీమలోనే మూడున్నరకు అమ్ముతుంటే హైదరాబాదులో ఐదున్నర పలుకుతున్నది. రాష్ట్ర సాంస్కృతిక వ్యవహారశాఖవారు ఇంద్రసభ, దేవీవిజయం వంటి సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేయవలసిందిగా మాకు కలురు పంపారు. రాష్ట్రంలోని రాజకీయసంక్షోభంతో ఆ కార్యక్రమాలన్నీ వాయిదాపడ్డాయి. కృష్ణాపుష్కరాలను పురస్కరించుకొని శ్రీమతి డి. లక్ష్మీమోహన్ తన నటరాజనికేతన్ పక్షాన 'కృష్ణవేణి' అనే నృత్యరూపకాన్ని రవీంద్రభారతిలో ప్రదర్శించి ప్రశంసలను అందుకొన్నది. రచన - ఏడిద కామేశ్వరరావుగారు. కళాప్రపూర్ణ పద్మశ్రీ నటరాజ రామకృష్ణ ఆశీస్సులను అందజేశారు. నాట్యగురువు ఉమారామారావు తన బృందంతో మచిలీపట్నంలో గొప్ప సాంస్కృతిక ప్రదర్శనను యిచ్చినవారు. ప్రముఖ అన్నమాచార్య నర్తకి యం.వి. శ్రీలేఖవంటివారు ఈ బృందంలో ఉన్నారు. వయోవృద్ధులను సంరక్షించే ఉద్యమం ఒకటి ఐ.వి.ఎస్. మూర్తి, కె.కమల గార్ల ఆధ్వర్యంలో మొదలైంది. వెయ్యిమంది సభ్యులను జంటనగరాలలో చేర్చి ముసలివారి పోషణ విషయంలో సమాజంలో వైతన్యం కల్పిస్తున్నారు. 'సారా' నిషేధాన్ని మనసారా కోరుతూ మహిళలు రాష్ట్రవ్యాప్తంగా వీధికెక్కారు. ఉద్యమం రోజురోజుకూ పెరుగుతున్నది. అక్కినేని నాగేశ్వరరావుగారి 68వ జన్మదినం, అడవిబాపిరాజుగారి జయంతి, త్రిపురనేని గోపీచంద్ సంస్మరణ సభలు హైదరాబాదులో పెద్ద ఎత్తున జరిగాయి. కృష్ణాపుష్కరాలలో కోటిన్నరమంది పుణ్యాస్నానాలు చేసినట్లు అంచనా. నల్లమోతు సత్యనారాయణగారు దాదాపు నెలరోజులు ఆంధ్రదేశమంతటా పర్యటించి తానా 93 జూలై మహాసభల సన్నాహాలను ప్రారంభించారు. కె.ఆర్. పరమహంసగారి ఆఫీసులో జరిగిన ఒక ప్రధానసమావేశంలో శ్రీమతి జమున, గుమ్మడి, ఆదివిష్ణు, గుడిపూడి శ్రీహరి, గురప్పచౌదరి, ఎం.ఎన్.రెడ్డి, అక్కిరాజు సుందర రామకృష్ణ, వంశీ రామరాజు, శాండిల్య, కిన్నెర రఘురామ్, పి.ఎస్.ఆర్ అప్పారావు ఇలా ఎందరో పెద్దలు పాల్గొని అమూల్యమైన సలహాలను అందించారు. 'ఇండియానుండి అమెరికా వచ్చే కళాకారులలో నూటికి తొంభైమంది సినీనటులు, సినీగాయకులు, సినీరచయితలు, సినీదర్శకులు, సినీనిర్మాతలు ఉంటున్నారు. ఈ విషయంలో కొంతమార్పు రావాలి. అన్యరంగాలలోని ప్రముఖులకు కూడా అవకాశాలు ఎక్కువగా రావాలి. కార్యక్రమాల రూపకల్పనలో వినోదంతో బాటు విజ్ఞానానికి ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి.' ఇది ఏకగ్రీవంగా వచ్చిన సూచన. 'అమెరికాలోని హింసాత్మక చిత్రాలు చూసి విసిగిపోయిన ప్రేక్షకులకు మళ్ళీ మన హింసాచిత్రాలు ఎందుకు పంపుతున్నట్లు? దయచేసి బ్లాక్ అండ్ వైట్ యుగంనాటి కళాఖండాలు అమెరికా తెలుగువారికి చూపించాలి' అని శ్రీమతి జమున గట్టిగా చెప్పారు. 'ఇండియానుండి అమెరికా వచ్చిన కళాకారులు కొందరు అసభ్యంగా లోగడ అమెరికా గృహస్థులతో ప్రవర్తించారు. ఇది అపమాకరంగా వుంది. అందువల్ల వ్యక్తుల ఎంపికలో సౌశీల్యానికి ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి' అని అన్నారామె. తాను సత్యభామగా, ప్రముఖ రంగస్థలనటుడు అక్కిరాజు సుందరరామకృష్ణ కృష్ణునిగా నటించిన 'తులాభారం' వీడియో క్యాసెట్టును నల్లమోతుగారి రాకసందర్భంలో విడుదల శ్రీమతి జమున బంజారాహిల్స్ లోని తమ ఇంట్లో ఆహూతులకు ప్రదర్శించారు. వయోవృద్ధులు, ఒకనాటి సుప్రసిద్ధ రచయిత, శ్రీ దిగవల్లి వెంకటాశివరావు కన్నుమూశారు. హైదరాబాదులో పెద్దయెత్తున అఖిలభారత మాధ్యమహాసభలు జరిగాయి. పరమపూజనీయ పెళావర్ (ఉడిపి) స్వామివంటివారు ఎందరో పాల్గొని తమ సందేశాలు అందించారు. విశాఖపట్నంలో ప్రాఫెసర్ గా పనిచేసిన ఎస్.వి.జోగారావు, తిరుపతిలో ప్రాఫెసర్ మద్దూరి సుబ్బారెడ్డిగారు అకాలమరణం పొందారు. కేంద్రసంగీతనాటక అకాడెమీ తన అవార్డులు ప్రకటించింది. అందులో జేసుదాసువంటివారి పేర్లు ఉన్నాయేకానీ తెలుగువారు లేకపోవడం దురదృష్టకరం. అర్హతగల వయోవృద్ధకళాకారులు అసంఖ్యాకంగా వున్నా వారికి అవార్డులు ఎందుకు రావడంలేదు? ఇది అందరూ ఆలోచించవలసిన విషయం.

ఇక రాజకీయరంగానికి వస్తే శ్రీ కోట్ల విజయభాస్కరరెడ్డి నూతన ముఖ్యమంత్రిగా 32 మంత్రులతో (ఎన్.జె.ఆర్. పై తిరుగుబాటుచేసిన మంత్రులెవరూ నూతనమంత్రివర్గంలో లేరు, రాజశేఖరరెడ్డి వర్గం) ప్రమాణస్వీకారం చేశారు. నేడురుమల్లి నాయకత్వం పై అసంతృప్తి రగులుతున్నదని లోగడ లేఖలలో నేను సూచించిన విషయం తెలుగుజ్యోతి పాఠకులకు గుర్తుండేవుంటుంది. జనార్దనరెడ్డిగారు ప్రైవేటు ఇంజనీరింగ్, మెడికల్ లో కళాశాలలు స్థాపించేవిషయంలో తీసుకున్న నిర్ణయానికి వ్యతిరేకంగా వైకోర్టు తీర్పు ఇచ్చిన దృష్ట్యా గద్దెదిగిపోవలసివచ్చింది. నిజానికి 'ఈ కోర్టు తీర్పు' నేడురుమల్లిని దింపేందుకు ఒక 'సాకు'గా మాత్రమే ఉపయోగపడింది. శ్రీ కోట్ల విజయభాస్కరరెడ్డి నేతృత్వంలో రాష్ట్రం సర్వతోముఖాభివృద్ధిని సాధిస్తుందని ఆశింపవచ్చు. కార్తీకమాసం విశేషాలతో వచ్చేనెల కలుసుకుందాం. అందాకా సెలవు. ప్రేమతో...

- మీ ప్రాఫెసర్ ముదిగొండ శివప్రసాద్ ఎం.ఏ.,పిహెచ్.డి., - చారిత్రక నవలాచక్రవర్తి, - అక్టోబరు 18, 1992.
2-2-647/132B, Central Excise Colony, Hyderabad - 500 013, A.P. INDIA.

ప్రాచీనకవితా వైభవం గాధాసప్తశతి

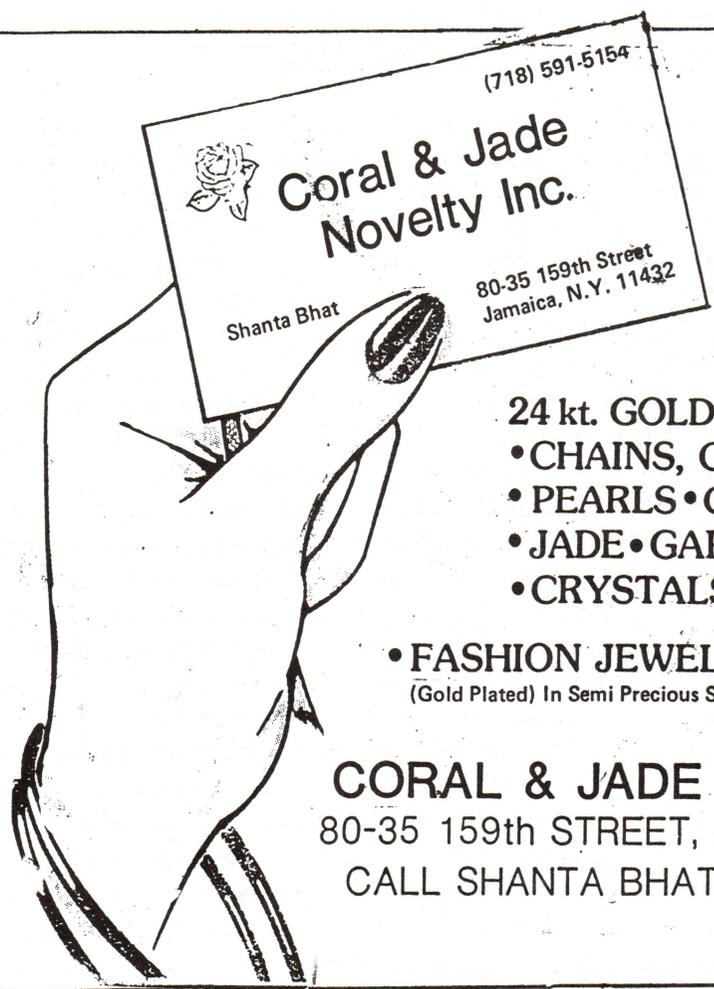
శంఖం

"కొంగ తామరాకువైన
కూర్చున్నది చూడు
పచ్చల బుట్టకు వైగల
స్వచ్ఛమైన శంఖంలా"

గాధాసప్తశతి: 1-4 ప్రాకృతకవి: వోదిసుడు
తెలుగు అనువాదం: ముదిగొండ శివప్రసాద్

కొలనులో తామరాకుమీద నిలిచిన కొంగనుచూస్తే పచ్చలు పొదిగిన తట్టువై నిలిపిన తెల్లని శంఖంలా అనిపించింది ప్రాకృతభాషాకవికి. రెండువేల ఏళ్ళ-నాటి జానపదజనజీవన సౌందర్యం - ప్రకృతివర్ణన ఇందులో రమణీయంగా ప్రతిబింబించింది.

This page is donated by the Law Office of
Elizabeth Anne Lamb
277 Broadway, Suite 1308,
Corner of Chambers St. & Broadway
New York, NY
Tel: (212) 385-0222,
Fax: (212) 766-0077

- **22 kt. GOLD SETS**
EXCLUSIVELY DESIGNED
With.
  - Precious & Semi Precious Stones
  - Ear Rings, Rings, Bangles,
  - Bracelets, Pendants, etc.
  - Both South & North Indian Designs.

- **24 kt. GOLD BANGLES,**
- CHAINS, COINS etc.
- PEARLS • CORAL
- JADE • GARNET
- CRYSTALS etc.

• **FASHION JEWELRY SETS**
(Gold Plated) In Semi Precious Stones, For All Occasions.

CORAL & JADE NOVELTY INC.
80-35 159th STREET, JAMAICA N.Y. 11432
CALL SHANTA BHAT • 718-591-5154

Viswam Financial Services

Thoga Viswam

826 Inman Avenue Edison, NJ 08820 (908) 396-4860
25 Mechanic Street Red Bank, NJ 07701 (908) 530-9312

Our Financial Services Team is a group of experienced advisors dedicated to the responsibility of offering all clients (Personal, Business, and Employer) quality **Professional, Financial, Investment and Insurance** Services.

We are associated with the **Northwestern Mutual Life** and a large number of other **Quality** Insurance Carriers and Investment Firms.

INSURANCE PRODUCTS

- *Life Insurance
- *Insured Savings Plan
- *Disability Income Plan
- *Children's Education Plan
- *Health Insurance Plan
- *Visitors' Medical Insurance

INVESTMENT PRODUCTS

- *Money Market Funds
- *Stocks & Bonds
- *Mutual Funds
- *Zero Coupon Bonds
- *C.Ds

RETIREMENT PLANS

- *IRA and Keogh Plans
- *Pension Plan
- *Profit Sharing Plan
- *401(k) Plan
- Annuities**
Funding Options
- Securities and CDs

- You can call us with complete confidence that you are getting the best.
- Our mission is to enhance the overall financial well-being of our clients.

In this forum, Telugu Jyothi publishes 20 interesting questions and provides the answers elsewhere in this issue. Generally we pick up a subject at random

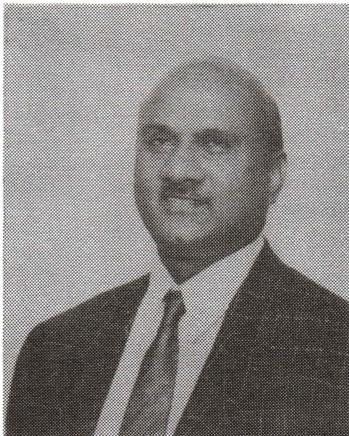
This month's subject is "U.S. Presidents - Part II". Telugu Jyothi published Part I (the first set) in November 1988 issue. We feel the subject is very appropriate, as we watch 1992 elections with interest. Please remember, the results of this election have not been announced by the time this has gone to press. And here are the questions :-

1. Apart from US-born, what are the other requirements to become President ?
2. Who is the only US President who did not live in the White House ?
3. Who is the first Roman Catholic President ?
4. Name the Presidents without middle initials.
5. What does 'S' in Harry S Truman stand for ?
6. Who is the tallest President ?
7. Names of Presidents who have been related to each other.
8. Name the President(s) who became President(s) without ever being elected.
9. Name the President who took a firm action against air traffic controllers
10. First President to speak on television ?
11. First President to 'submerge' in a submarine.
12. First President to use a telephone.
13. Name the President who shook hands with the highest number of people ?
14. Bush is 41st President and Quayle is 45th Vice President. How come ?
15. In the history of US elections who had a landslide victory ?
16. Who are the left handers amongst the Presidents ?
17. How many Presidents were killed while holding the office ?
18. Names of Presidents who were defeated in 2nd term election.
19. Who is the first female US Vice-President ?
20. Is the White House really white ?

Answers on page number ... 47

INVESTMENT SERVICES

DISCOUNT COMMISSIONS ON STOCKS AND BONDS

VAIKUNTA MURTY GULIVINDALA
 VICE PRESIDENT
 WESTMINSTER SECURITIES CORPORATION
 MEMBER
 NEW YORK STOCK EXCHANGE, INC. & SIPC
 19 Rector Street 11th floor
 New York, NY 10006
 1(800) 553-6428
 1(212) 480-2503
 Fax: (212) 480-2549

SERVICES INCLUDE:

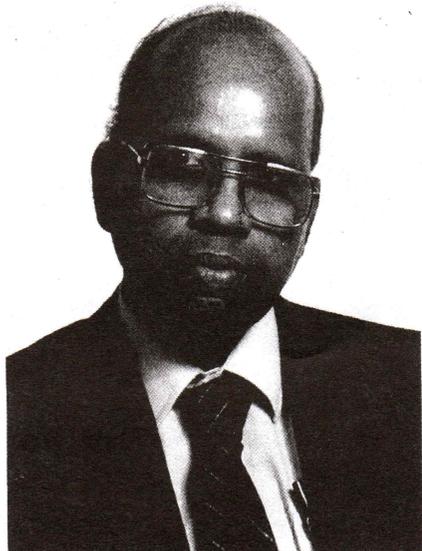
- * Stocks and Bonds
- * Bonds for Children
- * Mutual Funds
- * Treasuries and Tax Exempt Bonds
- * IRA and Pension Plans
- * Portfolio Management

- * Accounts insured up to 10 million dollars.
- * Commissions less than Schwab and Fidelity.
- * The growth of your money is our primary interest.
- * Clearing agent: Pershing/DLJ Securities

DAMA VENKALAH ASSOCIATES

TAXES, INSURANCE & PENSION SERVICES (T.I.P.S)

EXPERTISE ON ESTATE TAXES

140-14 Laburnum Avenue
Flushing, NY 11355

(718) 762-7173, (718) 961-3654, (908) 463-1220
Fax: (718) 359-7384

Seminars on Estate Taxes, Insurance & Pension
Call for convenient locations

A half century of low cost

20-year dividend histories
Whole life, Male age 35, Issues 1921-1970

Year:	Ranked first:	NML rank:
1941	Metropolitan	2
1942	Northwestern Mutual	1
1943	Northwestern Mutual	1
1944	Northwestern Mutual	1
1945	Northwestern Mutual	1
1946	Mutual Life Assurance, Canada	2
1947	Northwestern Mutual	1
1948	Teachers Insurance & Annuity	2
1949	Mutual Life Assurance, Canada	2
1950	Mutual Life Assurance, Canada	2
1951	Mutual Life Assurance, Canada	2
1952	Mutual Life Assurance, Canada	2
1953	Mutual Life Assurance, Canada	3
1954	Great West, Canada (non-par)	3
1955	Manufacturers (non-par)	4
1956	Metropolitan	2
1957	Metropolitan	2
1958	Northwestern Mutual	1
1959	Metropolitan	3
1960	Metropolitan	2
1961	Metropolitan	2
1962	Northwestern Mutual	1
1963	Northwestern Mutual	1
1964	New York Life	2
1965	Mutual of New York	7

1966	Mutual of New York	7
1967	John Hancock	3
1968	John Hancock	2
1969	John Hancock	2
1970	Northwestern Mutual	1
1971	Northwestern Mutual	1
1972	Northwestern Mutual	1
1973	Northwestern Mutual	1
1974	Northwestern Mutual	1
1975	Northwestern Mutual	1
1976	Northwestern Mutual	1
1977	Northwestern Mutual	1
1978	Northwestern Mutual	1
1979	Northwestern Mutual	1
1980	Northwestern Mutual	1
1981	Northwestern Mutual	1
1982	Northwestern Mutual	1
1983	Northwestern Mutual	1
1984	Northwestern Mutual	1
1985	Northwestern Mutual	1
1986	Northwestern Mutual	1
1987	Northwestern Mutual	1
1988	Northwestern Mutual	1
1989	State Farm	2
1990	Northwestern Mutual	1

Source: Best's Review, Best's Flitcraft Compend

With Best's first study using historical 20-year interest-adjusted cost indexes in 1973, Northwestern began an unprecedented 16 consecutive first-place rankings.

But what happened before Best's 20-year actual histories using interest-adjusted cost indexes?

Northwestern Mutual's Actuarial Department, compiled an independent study of policies issued as far back as 1921 — 50 years of 20-year dividend histories. Included were companies ranked among the current top 25 in assets, among them several companies issuing nonparticipating policies. Their research shows 28 first-place rankings by Northwestern in the last 50 years.

Companies ranking first with the lowest 20-

year interest-adjusted surrender cost index since 1941 are:

Company	1st-place rankings
Northwestern Mutual	28
Metropolitan	6
Mutual Life Assurance, Canada	6
John Hancock	3
Mutual of New York	2
Great West Life, Canada	1
New York Life	1
Teacher's Insurance & Annuity	1
Manufacturers	1
State Farm	1

Northwestern Mutual Life®

The Quiet Company® Where actions speak louder than words.

అభ్యుదయ యుగకర్త

పార్వతి పొన్నలూరి, Passaic, NJ

తెలుగు కవిత్వం జనపదాలలో అనామకంగా, పసిపాపలా ఆడుకొంది, పాడుకొంది. సంస్కృతభాషా సాంగత్యంలో 'శ్రీ వాణీ గిరిజాశ్చిరాయ....' అంటూ రాజాస్థానంలో అడుగుపెట్టింది. "విశ్వశ్రేయ: కావ్యమ్" అనుదానికి ఉదాహరణగ మహా భారతాది గ్రంథాలను అందించింది. ప్రబంధాల ప్రవాహంలో విశిష్టంగ, వినూత్నంగ విలసిల్లింది. ఆ తర్వాత కవితా-కన్నియ సృజనాత్మకతను కోల్పోయి అస్వతంత్రత అను సాలెగూటిలో చిక్కుకుపోసాగింది. ఆ సాలెగూటినుండి కవితాకన్యను విడుదలచేసి నూతనయుగానికి నడిపించిన మహానుభావులు ఎందరో ఉన్నారు. వారిలో కొందరు యుగకర్తలుగ ప్రకాశించారు.

అధునికాంధ్రసాహిత్యంలో అభ్యుదయ కవిత్వానికి యుగకర్త శ్రీ గురజాడ అప్పారావుగారు.

కవిత్వానికి వస్తువు, శైలి, భాష, భౌతిక ప్రధానాంగాలైతే, రచనోద్దేశ్యము, ప్రయోగము, ఫలితము ఆంతరంగికాలు. వీటన్నింటిలోను నూతనత్వానికి బాటలువేయడంతోనే ఆగక శ్రీ గురజాడ కవిత్వాన్ని ఒక ఉద్యమసాధనంగ భావించారు.

తన ఉద్యమాన్ని ప్రజా ఉద్యమంగ చెప్పకొన్నారు శ్రీ గురజాడ. ప్రజా ఉద్యమం కాబట్టి అన్నివరాల ప్రజలందరికీ అర్థమయే వాడుకభాషకు పట్టంకట్టారు. వాడుకభాషకు ప్రాచుర్యం కలగడానికి, జీవంలేని నీరససం-ప్రదాయాలకు ప్రతీక అయిన గ్రాంథికభాషకు వ్యతిరేకంగ చాల ఏండ్లు పోరాడారు. భాషతో పోరాడడం అంటే ఆ భాషలో గ్రంథాలు రచించే పండితప్రకాండలతో పోరాడడమే. వాడుకభాషలో "కన్యాశుల్కా"నికి సజీవచిత్రణ చేశారు.

ఈనాడు దాదాపుగ కన్యాశుల్కం పోయి, దాని స్థానంలో వరకల్పం అనే దురాచారం కొనసాగుతున్నా కన్యాశుల్కం నాలుకం మాత్రం అనాటి సమాజం తీరుతెన్నలకు, రకరకాలవ్యక్తుల విభిన్నప్రవర్తనలకు దర్పణంగ, గురజాడవారి అపూర్వస్పృష్టిగ నిలిచిపోయింది. మహాకవుల రచనలకు మరణం ఉండదు. గిరీశం వంటి ఆషాఢభూతులు, కరటకశాస్త్రవంటి లౌకికులు, లుబ్ధావధాన్లువంటి లోభులు, రామప్పంతులు, అగ్నిహోత్రావధాన్లువంటి స్వార్థపరులు, బుచ్చమ్మవంటి అమాయకులు - ఆనాడూ, ఈనాడు, ఏనాడు ఉంటారు. ఇక మధురవాణికి మధురవాణియే సాటి. గంభీరమైన ఇతివృత్తంతో, హాస్యరసపోషణంతో జీవితాల్ని అతి సహజంగా, సజీవంగ ఈ నాలుకంలో చిత్రించారు. కేవలం హాస్యంకాక హాస్యరసంలో విద్యుత్ప్రసాహాన్ని నింపి, మెరుపులవంటి చురకలతో, తెలుగువారిని కదిలించి, వారు ఆచరిస్తున్న దురాచారాలను నవ్వులలోనే సూటిగ తెలియజేశారు.

కన్యాశుల్కం నాలుకం వెలువడిన తరువాత వాడుకభాషను వేలెత్తి చూపిన శ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యశాస్త్రవంటివారు గురజాడవారిని గౌరవించారు.

"దయమాని తుదముట్ట దలకల్లు నిగిడించి
ధీరుడై నన్ను బాధించునొకడు
పాదంబులోపల పాదంబు లివిడించి

వీరుడై నన్ను నొప్పించునొకడు." అంటూ సరస్వతీదేవి శంష్కించిపోతున్న సమయంలో గురజాడ ఛందస్సులో నూతనమార్గాన్ని ప్రవేశపెట్టి తాను రచించిన ముత్యాలసరాలతో చదువులతల్లిని అలంకరించారు.

"గుత్తునా ముత్యాలసరములు
కూర్చుకొని తేటైనమాటల
కొత్తపాతల మేలుకలయి

క్రొమ్మెరుంగులు చిమ్మగ" అంటూ ముత్యాలసరాల రచనోద్దేశాన్ని తెలియజేశారు.

తన ప్రయోగాలను హర్షించని సనాతనుల గురించి ఇలా చెప్పారు.

"మెచ్చనంటావీవు; నీవిక
మెచ్చకుంటే మించిపాయెను
కొయ్యబొమ్మలె మెచ్చుకళ్లకు
కోమలులు సారెక్కునా."

వస్తువులో సామాన్యల జీవితాలను గ్రహించారు. 'కన్యక', 'అవణ-రాజు కల', 'కాసులు', 'పూర్ణమ్మకథ' మొదలగునవి దీనికి ఉదాహరణలు.

మానవతావాదంతో రచనలు చేసిన గురజాడ దేశభక్తిని ప్రేరేపించడానికి, సంఘాన్ని సంస్కరించడానికి కవిత్వాన్ని సాధనంగ వాడుకొన్నారు. శ్రీ కందుకూరి తర్వాత తెలుగులో సంఘసంస్కరణ కవిత్వానికి గురజాడవారే ప్రాచుర్యం కలిగించారు.

"మంచిచెడ్డలు మనుజులందున

ఎంచి చూడగ రెండె కులములు" అంటూ వర్ణభేదములేని వ్యవస్థను ఆశించారు.

"దేశమును ప్రేమించుమన్నా

మంచియన్నది పెంచుమన్నా

వట్టిమాటలు గట్టిపెట్టోయ్

గట్టిమేల్ తలపెట్టవోయ్" అంటూ వీరు రచించిన దేశభక్తిగీతం ప్రపంచదేశాల ప్రజలందరు పాడుకొనదగిన జాతీయగీతం.

ఆంధ్రసాహిత్యంలో అమలిన దాంపత్యశృంగారానికి ప్రాణంపోసిన ప్రేమపెన్నిధి శ్రీ గురజాడ. వీరి 'కాసులు' కవితద్వారానే ప్రేమతత్వం తెలుగుకవిత్వంలో ప్రారంభమైంది. గురజాడవారు ఆంగ్లంలోని వర్డ్స్ వర్త్, రాబర్ట్ బర్డ్స్, టెన్నిసన్ మొదలగువారి కావ్యాలను అధ్యయనం చేశారు. ఆ అధ్యయనంలో వారు నేర్చుకొనిన ప్రేమతత్వానికి, మన తెలుగు ప్రబంధాలలోని శృంగారానికి చాల తేడావుంది. అది గుర్తించిన అప్పారావుగారు భార్యాభర్తల మధ్య ఉండవలసిన ప్రేమను, దాని స్వచ్ఛతను పదే పదే తన కావ్యాలలో విస్తృతం చేశారు. "ప్రేమించగలగడం ఒక కళ. పెంచకపోతే ప్రేమ పెరగదు. ప్రేమనిచ్చిన ప్రేమ కలుగుతుంది. ప్రాణమిత్రుల మధ్య ఉండే స్నేహం భార్యాభర్తలమధ్య ఉండాలేకానీ, భర్త భార్యకు దేవుడుకాడు" అంటూ సందేశాన్ని అందించారు.

గురజాడవారు తన రచనలలో స్త్రీలకు శ్రేష్టమైన స్థానాన్ని ఇచ్చారు. 'విద్యులందలి మాయమర్మము దిద్ది చెప్పింది బలమొక్కటే' అని 'దామన్ పిథియన్'లో రచించారు. 'భగవంతుని సృష్టిలోకెల్లా ఉత్కృష్టమైన వస్తువు విద్యనేర్చిన స్త్రీరత్నమే' అనేది ఆయన అభిప్రాయం. ఇదే విశ్వాసాన్ని 'దిద్దుబాలు' కథలో కమలినీ, 'మీ పేరేమిటి' నాంచారమ్మ, 'దామన్ పిథియన్' లో పిథియన్ భార్య నిరూపిస్తారు.

'దిద్దుబాలు' రచించి తెలుగులో కథానికా రచనకు కూడ గురజాడవారే ఆధ్యులయ్యారు.

"సృజనాత్మక సాహిత్య రచనలతోపాటు శ్రీ గురజాడ శాసనాల్ని కూడ పరిశోధించారు. ప్రాచీనభాషను, మాండలిక భాషను పరిశీలించడం ఎంత ఉపయోగకరమో తెలుగురచయితలు గుర్తించడంలేదు" అని భావించారు. వైదికపండితులకు అగ్రహారాలు, భూములు దానమిచ్చిన పురాతన తామ్రశాసనాలను దాదాపు ఏడు సంపాదించారు.

(మొగ్గ 193 క 246)

SKYLINE INTERNATIONAL TRAVEL CORPORATION

307 East 44th Street, Suite 514
New York, NY 10017

**LOW FARES GUARANTEED TO ANY DESTINATION WORLDWIDE
ESPECIALLY TO THE INDIAN SUBCONTINENT**

For More Information Please Call:

Mr. Vivian Rodrigues, President

Or Mel

Or Nick

Tel: (212) 573-9016

(212) 370-9392

Tlx: (ITT) 4941370

Fax: (212) 573-9012

Member of IATA

A Message From The Bank Non-Resident Indians Like To Call Their Own . . . .

**Watch Your NRI Deposits In India Grow Fast With
Our Highly Competitive Interest Rates!**

EARN:

Upto 17.92% Per Annum On Your

Non-Resident Rupee (NRE) Deposits

(Yield for a 5-year deposit with reinvestment plan)

Upto 11.34% Per Annum On Foreign Currency

Non-Resident (FCNR) Deposits

(Yield for a 3-year deposit with reinvestment plan)

Your Deposits Are:

REPATRIABLE.

FREE of income tax and wealth tax in India.

FREE of gift tax for gifts to close relatives.

With our **Personalized Service** we can provide you with details on many more attractive schemes to suit your particular needs. Just contact any of our nearest overseas branches, or one of the 1900 branches in India.

बैंक ऑफ इंडिया

(भारत सरकार का उपक्रम)

Bank of India

(Government of India Undertaking)

HEAD OFFICE: Express Towers, Nariman Point, Bombay 400021, India

NEW YORK BRANCH: 277 Park Avenue, New York, NY 10172 • (212) 753-6100

SAN FRANCISCO AGENCY: 555 California Street, Suite #4444, San Francisco, CA 94104 • (415) 956-6326

WEST INDIES BRANCH: P.O. Box 694, Grand Cayman, Cayman Islands, West Indies

FOR FDIC INSURED LOCAL DEPOSITS & NON-RESIDENT INDIAN DEPOSITS:

PLEASE CALL OUR TOLL-FREE NO: 1-800-232-2828

నరకాసురు వధియించిన
శిరీషసుమ పాణి శౌర్యకృంగార పర
స్వర రోచీ విలసిత ముఖి
స్వరమధురలలామ సత్యభామను కనుమా.

నెలత యెరిగె పారి బుజమున
జలదము పయి శంప వోలె; సంపెగతీవన్
మలచిన మల్లియ చేరుగ
వెలుగు భ్రమన్ విశ్వమాయ బృహదాంధ్యములో.

ఏటికి నొక్కమారు దిశలెల్ల వినోదము పొంగి రమ్యమౌ
నాటక కేళికూర్పు తరుణమిద్ది చీకటి వెల్లువేసమై,
వైటను మిన్ను మిన్నుమను వజ్రము తున్నల వోలె తారకల్
పాలవమొప్ప సంబరము వైకొని యున్న ధరిత్రీ మోమువై.

చిరునవ్వుల్ చికిలించుచున్ ప్రమిదెలన్ చేతన్ బట్టి లావణ్య లా
స్వరుచుల్ చిల్కుచు నందచందములు రూపైనట్లు తారుణ్య వ
ల్లరులై గజ్జెలు ఘల్లు ఘల్లు మన బలల్ గుంపులై చేరి సుం
దర దీపావళి పండుగన్ జరుపుటల్ దర్శించుడి ముచ్చటన్.

ఆకాశమున పూలగుత్తులు విచిత్రాకారముల్ దాల్చి పు
ద్గీకాంతామణి కేశబంధమున ప్రత్యేక ప్రభాజ్యోత్స్న లే
వో కల్పించిన యట్లు తోచు గుములై యుప్పొంగు దీపావళి
ద్యోకాంతుల్ నలుప్రక్కలన్ విరిసి యీ యుద్రిక్తమౌ రాతిరిన్.

ఎన్నియొ యేండ్లుగా వెలకెట్లగ క్రుశ్చిన భారతాంబ వి
ద్యున్యవహర్షవల్లరిగ తోచెడు నిత్యం క్రొత్తవైన య
భ్యున్నతరేఖ లందముల పుట్టగ వ్యాప్తిని చెందియుంబ చే,
నెన్నడు మున్నులేని సరణీన్ ప్రభుతల్ ప్రభవిల్లగ ఢిల్లలో.

దీపావళి సాత్రాజితి
రూపమున నబల బల నిరూపణమో, సం
తాప తమస్సుల పౌదిలో
రూపండు ప్రమోద పుల్ల రోచిన్యణీయో.

నలుప్రక్కల నుల్లాసపు
టలలుగ జ్యోతులను కూర్చినట్లె నిలుపుడి
కలతల నలిగిన దీనుల
కలల యిరుల నరుల దీపకళుకును వ్రేమన్.

లేపు మతాబులు రజనులు
లేపు చిచింద్రీటపాకు లీ దేశములో
పోవలె భారత భువి దీ
పావళి సంపూర్ణ వైభవము దర్శింపన్.

ఈ పాపల విచ్చిన కను
పాపలె మన జోతులిచలు, పరువము సిరులౌ
రూపరుల బుగ్గ కుల్కులై
దీపావళి తక్కులీ విదేశస్థలిలో.

తలవైన ముమ్మారు తైలమునద్ది దీ
వించి తలంబ సుంకించు తల్లి
మంగళహారతి మధుమ్ముగా పాడి
పారితోషిక మందగోరు తనయ
పలువిధమ్ముల టపాకులు కాల్చు కౌతూహ
లమ్ముతో తబ్బబ్బులైన బుడుత

కళింగదేశచరిత్ర రాయాలని నోట్సు సిద్ధంచేసుకున్నారు. కానీ
రాయలేదు. రాసి ఉంటే మాత్రం రాజులచరిత్ర కంటే ఆనాటి
ప్రజల జీవితవిధానానికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యతనిచ్చి ఉండేవారని ఈ
వాక్యాలవలన తెలుస్తున్నది. ” కొన్నివందల సంవత్సరాల క్రితం ఈ
కోటలో కొందరు నివసిస్తు ఉండేవారు. అనేకుల జీవితాలు వింత వింత
అభిరుచులతో, అనుభవాలతో, ఆశలతో, నిరాశలతో ఇక్కడ గడిచిపో-
యాయి..... ముఖ్యంగా ఇక్కడ నివసించిన చివరితరం మనుషులు ఎక్కువ
ఒడిదుడుకులను ఎదుర్కొని ఉంటారు.”

ఇదే విషయాన్ని శ్రీశ్రీ తన 'మహాప్రస్థానం'లో తెలియజేస్తూ 'తారీ-
కులు, దస్తావేజులు, చరిత్రకారు - ఆనాటి సామాన్యుల జీవితాలను
తెలియజేసేదే నిజమైన చరిత్ర' అన్నారు.

ఆరోగ్యం క్షీణించి తాను సాధించాలనుకొన్న కార్యాలు, రచించాలను-
కొన్న రచనలు, మనసుపడి పాల్గొనాలనుకొనే సాహిత్యగోష్ఠులు హృదయాన్ని
కలచివేయగ

”విరిగి పెరిగితి, పెరిగి విరిగితి

కష్టసుఖముల సారమెరిగితి

పండునన్నవి ఆశలెన్నో

ఎండిరాలగ పొగిలితిన్” అంటు చరమగీతం ద్వారా 'ఆత్మశ్రయ
కవితా విధానాని'కి తలుపులు తెరిచారు గురజాడ.

బహుముఖ కార్యాలలో నిమగ్నమవుతూ కూడా బాలసాహిత్యాన్ని
నేర్పుతో సృష్టించారు.

కవి, తత్త్వవేత్త తమకాలం కంటే ముందుంటారు అనే విషయాన్ని
ఋజువుచేస్తూ తొమ్మిదినెలలు నిండకుండానే జన్మించిన గురజాడసమకా-
లికులు మెచ్చినా, మెచ్చకపోయినా భావితరాలకోసం రచనలు చేసారు.

ఛందస్సులో, వస్తుగ్రహణంలో, రచనాశైలిలో, భాషలో నూత-
నప్రయోగాల్ని సృష్టించిన గురజాడ తన ప్రయోగఫలితాలను పూర్తిగా
అనుభవించకుండా 'లంగరెత్తుకొని' తిరిగిరాని సుదూరతీరాలకు వెళ్ళినా
వారి కృషిఫలితంగా ఆధునికాంధ్రకవిత్వంలో అభ్యుదయకవితాశాఖ చిగు-
రులు తొడిగి, మహావృక్షమై ఎందరో అభ్యుదయకవులకు ఆశ్రయాన్నిస్తున్నది.
శ్రీశ్రీవంటి మహాకవులు గురజాడరచనలు కలిగించిన స్ఫూర్తితోనే అమూ-
ల్యమైన కావ్యాలు రచించారు.

ఈ విధంగా కొత్తపాతల మేలుకలయితో ఆధునికాంధ్రసాహిత్యంలో
క్రొంగొత్తమార్గాన్ని సృష్టించి ఆంధ్రప్రజలకు ముత్యాలసరాలను బహూకరిం-
చిన మహాకవి శ్రీ గురజాడ అప్పారావుగారు.

లతగారింటికి క్రొత్తగా వచ్చిన

పతి నోరజూచెడు పడుచుకన్నె

క్రొత్త చిట్టాలు తెఱచి నిగూడ భక్తి
సిరులకోరి లక్ష్మీపూజ సేయువారు,
అందరు భిన్నగతుల నానందమందు
తరుణమిది దివ్యదీపావళి భరత భువిని.

తెలుగుల జన్మభూమిని నతిప్రమదమ్మున సల్పు సుత్రవ
మ్ములకొక చిన్న యద్దమును బోలు సదస్సును కూర్చినారు మీ
రలు జెరిసీ స్థలిన్ తెలుగులందరి నొక్కడ చేర్చి నేడు, సం
ఖ్యల క్రమవృద్ధి పున్నెమున కల్గదె సంఘము శక్తి రక్షియున్.

— ఆచార్య వేమూరి వేంకట రామనాథము
Piscataway, NJ

CALL RAO AND UDESHI ASSOCIATES

FOR

LIFE INSURANCE

HEALTH INSURANCE

CHILDREN EDUCATION

DISABILITY INSURANCE

MORTGAGE INSURANCE

CALL RAO AT (908)-238-4458

UDESHI AT (908)-297-5908

**FIND OUT WHAT YOU SHOULD KNOW
ABOUT MONEY MANAGERS.
INCLUDING WHETHER YOU NEED ONE.**

Investment decisions have become more complex and more people are looking to improve the return on their investments by seeking the expertise of professional money managers.

But how do you know if you need one? How do you choose the right one? And then how do you monitor their performance?

These questions and many more are answered in Shearson Lehman Brothers' special report on professional portfolio management.

Since 1973, our Consulting Services Division has advised thousands of investors. And referred over \$50 billion of their assets to professional portfolio managers.

So if you have a portfolio of \$50,000 to \$50 million, call for our valuable new report.

**SHEARSON
LEHMAN
BROTHERS**

CALL: 1 (800) 457-5646

FOR OUR SPECIAL REPORT ON MONEY MANAGERS

Sri Gurajada Apparao Pantulu Garu

P. Venugopala Rao

One hundred years ago on August 13, 1892, a local drama troupe known as Vilasini Nataka Samajam presented *Kanyasulkam*, the play by Sri Gurajada Apparao, to a select group of audience in Vijayanagaram. We have no idea how many were in the audience. We know the drama was presented to the audience with an introduction in Sanskrit language by a learned scholar. We can only guess the composition of the audience. It was in the presence of the Ananda Gajapathi Maharaja and in the presence of a learned group of people. It became a hit. Since then it has been produced all over the Telugu country very many times and for a variety of audiences.

Today we recognize this play as a classic. Its characters have become household names. It has become the vanguard for a new movement in Andhra that began to look at ways and means of improving literacy among people. The common language that is daily used has become the center piece of its theme and overshadowed all other objectives of this work. It has placed the efforts of reformers of society into a new context. It is now undeniably one of the best documents that depicts the microcosm of the society of those times, at least a part of it. We read this work for its literary value, for its humor and for its insightful critic of the social evils of those times. We love the play for the portraits of such endearing characters as Girisam, Madhuravani, Ramappantulu, Venkatesam, Buchchemma etc. It has brought the traditions of English drama to the attention of Telugu writers in those days and it has become the model for all dialogues.

When the first edition of this play was published, it became an instant success and was hailed as an event in the History of Telugu Literature. In his introduction to the first edition in 1897, G.V.A. (Gurajada Venkata Apparao) wrote: "If it is intended to make the Telugu literary dialect a great civilizing medium, it must be divested of its superfluous obsolete and Sanskrit elements, and brought closer to the spoken dialect from which it is to be thoroughly replenished". During the following 95 years Telugu literature has gone through the changes that were recommended to us by this great revolutionary, but at an illogically slow pace. To break through traditional restrictions is for many of us probably a moral issue. But certainly in the case of language and literature, the need for total literacy in any community in the world must be the highest moral and spiritual goal. To the achievement of this goal we are still struggling hard in this last decade of the twentieth century almost hundred years after Gurajada's instigation.

The reform which this work is supposed to have effected in the society is probably effected already and we see no vestiges of those practices surviving today. I refer to the practice of *kanyasulkam* (paying money to the father of a bride in return for the marriage). In those days" girls were married at the age of five, at the age of four, at the age of three, at the age of two and at the age of one... Strange as it may sound bargains were sometimes struck for children in the womb. Such a scandalous state of things is a disgrace to the society". How ashamed one should be to even think of belonging to a society that perpetrates such practices! Fortunately we are safe now and can live with our heads held up because we are redeemed and purified by the reformers such as Gurajada Apparao.

One other compelling reason to shower praises on *Kanyasulkam* is the following. "The book marks a new and bold departure in Telugu dramatic composition. .. (G.V.A) has shown the unmistakable merit in constructing a singularly original and interesting plot and creating a variety of characters true to life." Some of those characters may not find their replicas in today's society, but in many ways mirrored the times of Gurajada. Characters like Girisam are of course universal and one only has to look around to find their like. The proverbial con man of the Western society is only a shade different from him. Girisam, while serving as vehicle for the thoughts of the dramatist, has emerged as a person whose talent lies in his ability to manipulate society's goals and aspirations to personal advantage. But at no point we are forced to think of him as the villain, and always we are amused by his spontaneity to the point of empathising with him. The other main characters too exhibit the same talent, but Gurajada Apparao invests his faith in Girisam to carry the burden of his theme.

One cannot of course forget the character of Madhuravani, the lady from the *vesya* class. The creation and development of this character has been studied and researched by several scholars. G. V. A. has actually written two versions of *Kanyasulkam*. By the time the second version is ready for public attention, Madhuravani emerges as an extraordinary person in spite of the caste into which she is born and profession to which she is committed by birth. She is depicted to us as a politically shrewd, sensitive, friendly, romantic and aesthetically superior personality compared to any other character in the play. From beginning to end there will be nothing but admiration for this role. While Apparao has taken this character from real life, he has taken the liberty to invest in her the qualities of all the

ideal heroines one encounters in our literature and mythology. Thus he was able to bring home the truth that the lofty ideals propounded in our great epics can be adopted and practiced by even persons like Madhuravani no matter what origins they have. One cannot help falling in love with Madhuravani. She has earned a permanent place and status in the Telugu literature and captured the hearts of those who encountered her.

To write at length only on *Kanyasulkam* would be a disservice to the greatness and accomplishments of Sri Apparao Pantulu Garu. It is said sometimes that there were two great revolutions that took place in the history of Telugu literature. First one in the eleventh century by poets like Nannaya and his contemporaries. During this period the Telugu speaking scholars discovered that Sanskrit need not be the only vehicle of communication for higher sensitivities in life. The knowledge began to flow downwards into the reaches of the Telugu language and thus enriched it. The second one took place not more than a hundred years ago with the advent of Gurajada's pen. Ground was prepared for his pen by reformers like Viresalingam. He has brought people's language to the forefront and paved the way for the future enrichment of the language.

His *Mutyala Saralu* gave not only a status to folk style in literature but also gave the gift of writing poetry with ease and comfort without becoming a stuffy unbearable linguist. He wrote his poetry in the very last five years of his life beginning in the year 1910 when Halley's comet visited us. He passed away in 1915, just as the first world war began to shape the future of the western world. But the vast majority of public had to wait till almost the end of the second world war to recognize this new light in our literary world. It is through the political or otherwise dedicated interests of Prajasakti publications in Andhra, Gurajada's poetry finally reached the hearts of the Andhras. By mid-fifties the Andhra University Experimental Theatre is producing ballets and pantomimes based on the stories of Puttadi Bomma, Kanyaka and Lavanraju Kala. Even the movie world has recognized his poetry and adopted one or two of them as subplots in their stories.

His most well known song or poem is the patriotic verse that could very well be adopted by the entire humanity on Earth. The famous violinist from Vijayanagaram, Sri Dwaram Venkataswami Nayudu set the music for this poem which starts with the refrain,

దేశమును ప్రేమించుమన్నా
మంచి అన్నది పెంచుమన్నా
వొట్టి మాటలు కట్టిపెట్టోయి
గట్టి మేల్ తలపెట్టవోయి!

Love dearly your land,
Promote what is good,
Discard the shallow word,
Think of the best for the world.

The very beginning of his poetic enterprise produced for us the unforgettable lines:

గుత్తునా ముత్యాల సరములు
కూర్చుకొని తేటైనమాటల,
కొత్త పాతల మేలు కలయిక
కొమ్మెరుంగులు జిమ్మగా.

I will string garlands of pearls
of crystal clear words together
Sweet mixture of old and new
Splashing light brilliant and new.

His death at the age of fifty three on November 30, 1915, just a few days or weeks after he entered a new house built for himself, put an end to the chain of pearls. We would never be able to know what pearls of wisdom would have been splashed by the pen of this great writer. He did however built the foundations for a new movement that became the mainstream consciousness of the 20th century in India and probably elsewhere.

He is born in the year 1862 in a little village called Rayavaram of Visakha district in Andhra Pradesh. His father, who died early, was a Sanskrit scholar and Apparao has acquired the facility of using this language very early. He was composing slokas in Sanskrit during his high school days. He obtained his college education in Vijayanagaram where he got his B.A. in philosophy. His favourite subjects are literature, Sanskrit and philosophy and he was a scholar in three languages, English, Telugu and Sanskrit. He published his first literary piece (a poem in English) at the age of 20. His complete poetic works in Telugu are published by Visalandhra Publications, Vijayawada in 1984. The Maharaja of Vijayanagaram, Sri Ananda Gajapathi (till his death) was his greatest support. Sri Gidugu Ramamurthy who was the advocate of the use of common language, was his classmate till they graduated. Obviously they had considerable influence on each other's ideas. Apparao worked in several jobs. He worked as a teacher in the high school, as a lecturer in the college at Vijayanagaram, as a research scholar in the state of Vijayanagaram, as a member of the Madras University Board of Studies and as a fellow of Madras University, in addition to his continuous literary activities and promotion of reforms through writings in news papers, lectures and submission of reports to institutions that count.

In Telugu literature he became the harbinger of a new age -- no -- **the creator of a new age**. He gave a new style of writing poetry. There would be no poet who would not love to write in his way. He has written a drama the kind of which, even an imitation of it, has not yet come out. Above all he stands out as a great reformer that gave us pride and selfrespect.

"Mine is people's movement. I cannot abandon it to please anybody.. my goal is people's goal. The good opinion of the cultured and the civilised is standing in support of my effort."

----Gurajada Apparao

Gurajada's **Kanyasulkam**

Adopted by **P. Venugopala Rao**

The production of *Kanyasulkam* has always been a very difficult task and in the hands of various producers and directors it took different forms. One of the difficulties in producing the play is its length. Some times its many characters contributed to the inconvenience. While the text is highly readable and enjoyable, the actors and directors have to make adjustments and producers had to cut it to suitable lengths. Sri Narla Venkateswara Rao has actually published an abridged version of the play in 1976. It concludes at the end of the first major episode, when Girisam elopes with Buchchamma and Agnihotravadhanlu starts beating his son Venkatesam holding him by his hair. In fact many productions have chosen the same event to end the play. I have chosen to follow the same formula.

When for the first time in North America the Atlanta Group wanted to produce this play, the immediate difficulty we encountered was its length. Even Narla's abridged version is too long for us. Of course there was the tradition, long accepted and practiced in amateur circles, of presenting only scenes which require one or two major characters. But we did not find it to be a satisfactory way of presenting the ideas promoted by Sri Gurajada Apparao. We felt it is time to have another condensed version which can be produced in a time frame of one hour. *Kanyasulkam* is a seven act play with thirty five scenes. Abridgement of such a lengthy work necessarily involves sacrificing many favourite parts of the play. As Narla pointed out in the introduction to his own version, any condensation will draw criticism. Eventually we were successful after trial and experiment through rehearsals in preparing a condensed version - rather - an adopted version resembling a one-act play. The following is a version that requires only the ten major characters and has only six scenes.

The part of the story included in this version is of course central to the theme of the play. Agnihotravadhanlu is a typical house holder. He has two daughters, one of whom is Buchchamma, a widow. The second daughter Subbi is to be married and Agnihotravadhanlu is searching for a bridegroom who would give substantial kanyasulkam for her. He has a son Venkatesam, who is not good in studies. He comes under the influence of Girisam, who has an interesting career of living without an income. After a bad deal with Madhuravani, the vesya, and Pootakoollamma, the boarding house owner, he joins Venkatesam and enters the household of Agnihotravadhanlu on the pretext of tutoring Venkatesam. Just about that time Agnihotravadhanlu announces that he had made a deal with an old man by name Lubhdavadhanlu to marry him his daughter Subbi. The mother, Venkamma does not like it. She protests but could not convince her husband. She then seeks the help of her brother Karataka Sastry who is visiting her at that time.

Karataka Sastry joins hands with Ramappantulu and Madhuravani and arranges a fake marriage with Lubhdavadhanlu for a cheaper price and spoils the plans of his brother-in-law, Agnihotravadhanlu. The accomplishment of this task is the plot of the play. Girisam, while spending his time as a helpful hand in the house hold of Agnihotravadhanlu, falls in love with Buchchamma. To steal

her heart he contrives a plan to help prevent Subbi's wedding. He actually succeeds in it turning it to his advantage at the right moment. He elopes with Buchchamma deceiving everybody. The marriage party that went to perform Subbi's wedding with Lubhdavadhanlu had to return disappointed and had to bear at the same time the shock of Buchchamma's elopement with Girisam.

Liberities were taken in choosing the dialogues from various portions of the original play paying special attention to the need of presenting meaningful and well -portrayed characters. The language was not modified except where it is imperative and is necessary to reach the audience in a transplanted Telugu community in North America. It was interesting to note that during the preparation of this version there were some who thought that the language used by Gurajada might be offensive. There were no such calamities. The entire play, with its action and dialogues, was immensely enjoyed by both young and old in the audience.

I record here with grateful acknowledgement the names of the actors who participated in this first production of *Kanyasulkam* in North America on January 30, 1982, a decade ago by Telugu Association of Metro Atlanta, Atlanta, Georgia. It is with their kind cooperation and experimentation that I was able arrive at this adaptation. They have patiently allowed me to change the material in the play as we learned more and more about the play during the course of our rehearsals until we arrived at a comfortable version. They made the director's chore an enjoyable task through their comradeship. The version we finally enacted did not include the scene five of the present version in which Lubhdavadhanlu appears.

Madhuravani :	Dr. P. Seshu Sarma
Girisam:	Dr. P.Venugopala Rao
Venkatesam:	Dr. Rayasam Prasad
Ramappantulu:	Dr. P.Ravi Sarma
Agnihotravadhanlu:	Mr. Jayachand Pallekonda
Karataka Sastry:	Dr. B.K.Mohan
Venkamma & Pootakoollamma:	Dr. Mano Naidu
Buchchamma:	Mrs. Raji Valluri

Directed by P.Venugopala Rao

I hope that this short version will introduce to the contemporary reader in our communities, who settled here abroad, one of the classic plays of our heritage and even inspire them to reach for the original and enjoy it more thoroughly.

Scene one

(A room in Madhuravani's residence in Vijayanagaram. Ramappantulu is seated on a chair. Madhuravani is standing in front of him.)

Ramappantulu: (రా) (జేబులోంచి చుట్టతీసి పంటకొనకొరికి) పిల్లా, అగ్గిపుల్ల.

Madhuravani: (మ) (అగ్గిపుల్ల వెలిగించి చుట్టకండించు చుండగా రామప్పంతులు మధురవాణి బుగ్గలు గిల్లును. మధురవాణి చుట్టకాలకుండానే అగ్గిపుల్ల రాల్చి యడంగానిలబడి కోపంకనపరుస్తూ) మగవాడకైనా ఆడదానికైనా నీతి వుండాలి, తాకవద్దంటే చెవిని పెట్టరుగదా? రా.....నిన్ను వుంచుకోడానికి అంతా నిశ్చయము నేడోరేపో మంచిముహూర్తం చూసి మామూరు తేవతీసుకు వెళ్ళటానికి సిద్ధవయ్యంటే ఇంకా ఎవడో కోన్కిస్కా గాడి ఆడాలో పున్నానంటూ పాతివ్రత్యం నటిస్తావేమిటి?

మ.....వేశ్య అనగానే అంతచులకనా పంతులుగారూ? సానిదానికి మాత్రం నీతి వుండొద్దా! మాగిరిశంకార్ని ఎలిచి ఆయనతో తెగతెంపులు చేసుకున్నదాకా నేను పరాధిమరాతివే అని యంచండి. మీరు దెప్పిపొడిచినట్టు ఆయన వైదీకి అయితేనేమి, కిరస్తానం మనిషయితేనేమి, పూటకూళ్ళమ్మను వుంచుకుంటేనేమి, నన్ను ఇన్నాళ్ళు ఆ మహారాజు పోషించాడు కాడా? మీరంతకన్న రసికులైనా, నామనస్సు మీరు ఎంత జూరగొన్నా, ఆయనయడల విశ్వాసం నాకుమట్టుకు వుండొద్దా?

రా..... పెద్ద పెద్ద మాటలు ప్రయోగిస్తున్నావు! వాడ బతుక్కి వుంచుకోవడం కూడానా! పూటకూళ్ళమ్మే వాణ్ణి వుంచుకుని ఇంతగంజి పోస్తూంది.

మ.....అన్యాయం మాటలు ఆడకండి. ఆయన యంతవదువుకున్నాడు, ఆయనకి యంత ప్రఖ్యాతి వుంది! నేడో రేపో గొప్ప ఉద్యోగం కావెయ్యండి.

రా..... అ హ హ.....(laughing loudly) ఏం వెర్రినమ్మకం. నీవు సానివాళ్ళతో తప్పపుట్టావు. గిరిశం గారూ, గిరిశం గారూ అని పెద్ద పేరుపెడతావేమిటి. మామూళ్ళో ఉన్న లుభావధాన్లుక పింతల్లి కొడుక్కాడూ వీడు. గిర్రడని పిలిచేవాళ్ళం వీణ్ణి.

బొట్లరు ముక్కలు రెండు నేర్చుకోగానే వుద్యోగాలే! వాడకల్లా వక్కటి వుద్యోగం దేవుడు రాశాడు. పూటకూళ్ళమ్మ యింట్లో దప్పిక్కి చేరి అరవవాకిరి చెయ్యడం.

మ..... ఈ మాటలు ఆయన్ని అడుగుదునా?

రా..... తప్పకుండా, కావలిస్తే నేను చెప్పానని కూడా చెప్పు. అయితే ... అతడికి ఏడాకులు ఎప్పుడస్తావు?

మ..... రుణాలు పణాలు తీర్చుకోటానికి మీరుశలవచ్చిన రెండువందలూ ఇప్పిస్తే ఈక్షణం తెగతెంపులు చేసుకుంటాను.

రా..... అదా.. అయితే ఇంద.

(He takes a packet of currency notes from his pocket and gives it to her. While Madhuravani is taking them from his hand, Ramappantulu touches and pulls her hand. She becomes angry instantly, shakes off his hand, throws away the packet of notes and stands far away from him)

మ..... మీతో కాలక్షేపం చెయ్యటం కష్టం. ఒక నిర్వయం మీద నిలవని మనిషిని ఏవంన్నమ్మను?

రా..... (picks up the notes) క్షమించు అపరాధం. (gives the notes to her and she takes them back) తెక్కపెట్టి చూసుకో.

మ..... ఆ మాత్రం మిమ్మల్ని నమ్మకపోతే మీతో రానే రాను. ఇంత రసికులయ్యండి నామనస్సు కనిపెట్ట జాలినారు

కాదు గదా. మీనోట్లు మీవద్దనే వుంచండి. నేను డబ్బుకక్కుర్తి మనిషిని కాను. (She tries to give the notes back to him)

రా..... వాద్దు, వాద్దు, వాద్దు. నీమనసు కనుక్కుందామని అన్నమాటగాని మరొకటికాదు. కాని ఈగిరిశం గుంటవెధవ, వీడెవడో గొప్పవాడు అనుకుంటున్నావేమిటి?

మ..... ఆయన్ని నాఎదుట తూలనాడితే ఇదితే తలుపు తీశాను విజయించెయ్యండి. (opening the door with one hand, with pointed finger of the other hand she shows him the way out. And then looking out at a distance..) అదుగో గిరిశం గారే వొస్తున్నారు. ఆమాటేదో ఆయనోలే చెప్పండి.

రా.... వేశాకోశం ఆడుతున్నామా?

గిరిశం... (Standing outside) My Dear, Madhuravani!

రా..... (Recognizing Girisam's voice, he becomes nervous) అన్న, వేశకానివేశాచ్చాడు గాడదకొడుకు. తంతాడు కావోలు ఏమిటి సాధనం. (He looks around) ఈ బల్ల కింద దూరుదాం. (He hides under the table)

(Girisam Enters)

గి..... Well, My dear Empress

(He tries to pat on her shoulders and she steps aside avoiding his touch)

మ..... ముట్టబోకండి. (pointing with a finger) అక్కడనే ఆగండి.

గి..... (He is stunned) అదేమిటి ఏకారం.

మ.... మీరు కిరస్తానం అన్నమాట ఇప్పుడే ఒహారు చెప్పగావిన్నాను.

గి..... ఒకరు చెప్పగావిన్నామా? ఎవరాచెప్పింది? ఇలాంటి వాడికోర్కబుర్లు చెప్పటానికి యవడికి గుండెవుంది.?

మ.... మొగాడే చెప్పాలా వేమిటి? ఆడవాళ్ళకి దేవుడు నోరివ్వ తేదా? ముందు కూచోండి, తర్వాత కోప్పడుదురుగాని.(she shows him the chair and he sits in the chair) చుట్టతీసుకోండి. అదిగో అగ్గిపెట్టి.

గి.... ముట్టుకోటానికి వల్లలేకపోతే అగ్గిపుల్ల వెలిగించి యివ్వడానికయినా పెట్టిపుట్టాను కానా? ఈవేశమహ ఉత్సాహంగా వచ్చాను గాని ఉత్సాహభంగం చేశావ్.

మ..... యేమిటా ఉత్సాహం?

గి..... ఇదిగో జేబులో హైదరాబాద్ నైజామువారి దగ్గర్నించి వొచ్చిన ఫర్మానా, మానేస్తం ఒకాయన వెయ్యిరూపాయల జీతంతో ఉద్యోగం నాకు తెప్పించారు..... ఇంత శుభవార్త తెచ్చానా, దగ్గరికి రానిచ్చావు కావు. నాతో హైదరాబాద్ వస్తావా?

మ..... నేయెందుకు? మీ పూటకూళ్ళమ్మని తీసుకెళ్ళండి.

గ..... (some what stunned by her reference to Pootakoollamma) పూటకూళ్ళమ్మ యెవయినా పెంట పెడుతుందా యేమిటి?

మ..... మీకే తెలియాలి.

గి..... ఇలాంటి మాటలు ఆయిల్లాతి చెవినిబడతే చాల
ఫేదిస్తుంది. ఆమె ఎంత పతివ్రత! యంతయోగ్యురాలు!
మ..... వెధవముండకి పాతివ్రత్యం అన్నమాట యీనాటికి
విన్నాను.

గి..... ఇదిగో అమెకి మొగుడు లేకపోయినా ఆమెను వెధవ
అనటానికి వీలేదు.

మ..... మీరుండగా వెధవెలా అవుతుంది?

గి..... Nonsense. అసలు సంగతి యేమిటో తెలియకుండా
మాట్లాడుతున్నావు. ఏవీటి కొత్తమాటలు. ఆదీ అంతూ
తెలియకుండా ఉంది. చూడు నాతడాఖా, ఎవడి మాటలు
పేలుతున్నాడో వాడపేరు తక్షణం చెబుతావా చెప్పవా? వాడి
వళ్ళు హూనం చేస్తాను.

(వీధిలోంచి పూటకూళ్ళమ్మ " తలుపు తలుపు" అని
పిలుస్తుంది Madhuravani proceeds towards the door)

గి..... (surprised at this unexpected encounter) తలుపు
తియ్యొద్దు. తియ్యొద్దు. ఆ పిలిచే మనిషి వెర్రముండ.
మనుషుల్ని కరుస్తుంది.

మ..... తలుపు తీసేవుంది

గి..... చంగునవెళ్ళి గడయవేసెయ్.

మ.... అదిగో అది తలుపుతీసుకు వాస్తూంది.

గి..... గెంటియ్, గెంటియ్.

మ..... ఆ వయ్యారం చూస్తే మీపతివ్రతలా కనిపిస్తూంది.

(Madhuravani exits to receive her)

గి..... ఈ రాక్షసి బారినుంచి యలాగోలాగ తప్పుకోవటం
మంచిది. ఈ బల్లకింద దూరుదాం.

(He creeps under the table and discovers another
person there already hiding)

దొంగలంజ ఇంకోసరసుణ్ని దాచిందోయ్. దీని తస్సాగొయ్యా.
(Turning towards Ramappantulu) యవరన్నా మీరు,
మహానుభావులు?

రా..... నేను రామప్పంతుల్నిరా, అబ్బాయి.

గి..... తమరా ఈమాత్రానికి బల్ల కింద దాగోవాలా
మహానుభావా? నన్నడగితే ఇలాంటి లంజల్ని ఇరవైమందిని
మీకు కన్యాదానం చేతునే!

రా..... నువ్వరా బాబూ దీన్నుంచుకన్నావు, అలా తెలిస్తే
నేరాకపోదునుసుమా.

గి.....మీమాటలుసరిగ్గావినిపించటంలేదు. కొంచంఇటువైపు రండి

(Ramappantulu moves forward under the table. Girisam pushes
himself to the otherside placing himself away from
Pootakoollamma in the room)

గి..... అన్నా యీలంజని యన్నడూ నమ్మకంండే.
యీలాఇరవైమందిని దాచగల శక్తుంది దీనికి.

రా.... రెండువందలు దొబ్బిందిరా బాబూ.

(Pootakoollamma enters hiding a broom behind
her Sari and is followed by Madhuravani)

మ.... మీరన్న మనిషి ఇక్కడలేరంటే చెవిని బెట్టరు గదా.
పూటకూళ్ళమ్మ... నీయింటో జొరబడ్డాడని వీధులో వాళ్ళు
చెలితే నీమాట నమ్ముతానా ఏమిటి? ఆ వెధవ వుంటే
నాకేంకావాలి, వుండకుంటే నాకేంకావాలి. వాడు నాకిచ్చిన
యిరవై రూపాయలూ ఇచ్చెయ్.

మ..... ఎవడికిచ్చావో వాణ్ణి అడగవమ్మా.

పూ.... వెధవ కనబడతే సిగపాయతీసి చీపురుకట్టతో
మొత్తుదును. ఎక్కడ దాచా వేమిటి?

మ..... నాకు దాచడం ఖర్మవేవి. నేను మొగనాల్ని కాను,
వెధవముండనీ కాను. నా యింటికిచ్చేవాడు మహారాజులాగ
పళ్ళీగ్గా వాస్తాడు.

(signalling with her eyes she directs her to.... under the table)

పూ.....బల్ల కింద దాగాడేమో(Bending down she looks under
the table) నీ పరువు బుగ్గయి నట్టే వుంది లేచిరా.

(turns the broom around and beats nearby Ramappantulu with
the handle of the broom)

రా..... ఓర్నాయనా, నన్నెందుక్కొడతావే రండుముండా?

(He comes out from under the table rubbing his back)

మ.... ఆయన్నెందుకుకొట్టావు? నాయింటికిచ్చిఏమిటే రవ్వ?

పూ.... అయితే బల్లకిందెందుకు దూరాడూ?

మ..... నీ కెందుకా గోష? అదో సరసం.

పూ..... ఇదో చీపురుకట్ట సరసం.

రా.... (He is still rubbing his back) నీ సిగ తరగా,
ఆడదానివైపోయినావే. లేకుంటే చంపేసి పోదును.
నీరంకుమొగుణ్ని కొట్టక నన్నెందుకు కొట్టావే
ముండా? ఆందుకా నన్ను ముందుకు తోసి తాను గోడవైపు
దాక్కున్నాడు.

పూ..... ఆ వెధవకూడా వున్నాడూ మంచంకింద! కుక్కా
పైకిరా.

గి.... (From under the table) వెర్రప్పా బల్లకిందకిరా. వెర్ర
వదలగొడతాను.

పూ.... అప్పనిత్రా వెధవ నీకు? నీకు భయపడతా
ననుకున్నావా ఏమిటి? నీసానిముండ ఎలా అడ్డుకుంటుందో
చూస్తాను.

(Pootakoollamma goes under the table from one side
and from the other side Girisam comes out and gives a heavy
slap on the head of Ramappantulu and runs away toway)

రా.... చచ్చానా నాయనా(He holds his head in both of his
hands)

మ.... (She embraces Ramappantulu, kisses him on his head
and rubbing his head with her hand) మొగవాడయినవాడూ
ఎదుటనిలచి కొట్టాలికాని దొంగదెబ్బకొడతాడూ!

(In the meanwhile Pootakoollamma comes from under the
table and runs after Girisam)

.....curtain

Scene Two

(Girisam and Venkatesam enter from two different sides near Vijayanagaram Bonkula Dibba.)

గి..... ఏమివాయ్, My dear Shakespeare, ముఖం వేలవేసినావ్.

వెంకటేశం.....ఇక మీరూతో మాట్లాడకండి. మామాస్థారు మాతో మాట్లాడొద్దన్నాడు.మీ సావాసం చెయడంచాతే నాపరీక్ష పోయిందన్నాడు.

గి..... Nonsense, మొదటినుంచీ నేను అనుమానిస్తూనే ఉన్నాను. నీమాస్థారుకి నన్ను చూస్తే కిట్టదు. అందుచేత ఫెయిలు చేశాడుకాని, లేకుంటే నువ్వేమిటిఫెయిలుకావటం ఏమిటి?అతనికి నాకూ ఎందుకు ఎరోధం వచ్చిందో తెలుసా? అతను చెప్పేదంతా తప్పులతడక. అదేనేను న్యూస్పేపర్లో ఏకేశాను.

వెంకటేశం..... మీవల్ల నాకువచ్చిందల్లా చుట్టకాల్పడం వొక్కటే. పాఠం చెప్పమంటే ఎప్పుడూ కబుర్లు చెప్పడవే కాని ఒకమారయినా ఒక ముక్క చెప్పిన పాపాన్ని పోయారా?

గి..... Damit, ఇలాంటి మాటంటే నాకు కోపంవస్తుంది. ఇది base ingratitude.నాతో మాట్లాడటవే ఒక education. చుట్ట నేర్పినందుకు thank చెయ్యక తప్పు పట్టుతున్నావ్?చుట్ట కాల్పడం యొక్క మజా నీకు ఇంకా బోధపడకపోవడం చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉంది. చుట్టకాల్పబట్టకదా దొరలంతా గొప్పవాళ్ళయినారు. శాస్త్రకారుడు ఏవన్నాడో చెప్పానే.

ఖగపతి అమృతము తేగా

భుగభుగమని పొంగి చుక్క భూమినివ్రాలెన్

పొగచెట్టె జన్మించెను

పొగతాగని వాడు దున్నపోతై బుట్టన్.

నీ అంత తెలివైన కుర్రవాణ్ని fail చేసినందుకు నీమాస్థారు మీద నావళ్ళు మహమండుతూంది.వంటరిగాచూసి ఒకతడాఖా తీస్తాను.మరినువ్వుశెలవుల్లో ఇక్కడుంటావా వూరికి వెడతావా? వెంకటేశం..... వెళ్ళాల్సింది కాని, pass కాలేదంటే మాతండ్రి చావకొడతాడు. ఆయనకి మహా చెడ్డకోపం. ఎవకలు విరగొడతాడు.

గి..... ఆగండం తప్పే ఉపాయం నేనొబుతాను, నేను చెప్పినట్లల్లా ఎంటానని ప్రమాణం చేస్తే.

వెంకటేశం.....(Holding Girisam's feet with his hands) మీ శలవు ఎప్పుడు తప్పాను.

గి..... సరే..... మీఅగ్రహారం కుర్రవాళ్ళెవరయినా ఈఊళ్ళో చదువుకుంటున్నారా?

వెంకటేశం..... మరెవళ్ళూ లేరు.

గి..... మంచిది.అయితే నేను చెప్పేది సరిగ్గావిను. నేకూడా నీతో మీఊరొచ్చి నువ్వు పరీక్ష పేసయ్యావని మీవాళ్ళతో చెబుతాను. అక్కడ నేను నీకు చదువుచెప్పటానికి వచ్చానని మీవాళ్ళతో చెప్పు. శెలవులాఖర్చి నిన్ను టవునుస్కూలులో పైక్లాసులో ప్రవేశపెడతాను.

వెంకటేశం.....మీరే వస్తే బతికాను. కిందటి మాటుశెలవులకే మాఅమ్మ మిమ్మల్ని తీసుకు రమ్మంది.

గి..... All right. కాని మీఊరొస్తే నాకక్కడ చాలావ్యవహారాల్లో నష్టం వస్తుందే. మునసబు గారి పిల్లలికి శలవుల్లో పాఠాలెబితే fifty rupees యిస్తానన్నాడాయన. అయినా నీవిషయంలో యంత Loss వచ్చినా నేను care చెయ్యను.

ఒకభయం మాత్రం ఉంది. మీవాళ్ళు barbarous people కదా. నన్ను సరిగ్గా treat చేస్తారో చెయ్యారో, నీవు నన్ను గురించి మీమదర్తో గట్టిగా recommend చెయ్యాల్సి.కొత్తపుస్తకాలకి ఒకజాబితా రాయి. కొంచం డబ్బు చేతిలో ఉంటేనే గాని సిగార్చుకి యిబ్బంది కలుగుతుంది. Note book తీసి రాయి.

1. Royal Reader 2. Manuel Grammer 3. Ghosh Geometry 4. Bose Algebra 5. Srinivasa Iyer Arithmetic 6. Nala Charitra 7. Rajasekhara Charitra 8. Shephard General English 9. Venkata Subbarao Made Easy.ఎన్ని పుస్తకాలయ్యాయి?

వెంకటేశం.....తొమ్మిది.

గి.... మరొక్కటి రాయి. అక్కడికి పదీ అవుతాయి Kuppusamayyar Made Difficult. అక్కడికి చాల్చు.యింకోమాట. మీవాళ్ళుగనక ఇంగ్లీషు మాట్లాడమన్నట్టయినా తణుకూ బెణుకూ లేకుండా పుస్తకాల్లో చదువుకున్న ముక్కలు జ్ఞాపకం ఉన్నంత వరకూ యాకరువుపెట్ట. మార్కెట్టుకి వెళ్ళి ఒకబండికుదిర్చి దానిమీద నా travelling trunkవేసి మెట్టుదగ్గర బండి నిలబెట్టివుంచు. నేనుప్పుడే వస్తాను. Go at once my dear good boy. మవ్ బుద్ధిగా వుండి చెప్పినమాటల్లా ఎంటూంటే నిన్ను సురేంద్రనాథ్ బెనర్జీ అంత గొప్పవాణ్ని చేస్తాను. నేను నీతోవస్తానన్నమాటమాత్రం పట్టకైనా తెలియనియ్యద్దు. జాగ్రత.

(Venkatesam exits)

కృష్ణరాయపురం అగ్రహారంలో ఈశెలవులు నెల్లాళ్ళు గడిచిపోతే తరవాత ఇంకోపథకం ఏదయినా వెయ్యవచ్చు,

(Girisam exits)

.....curtain

Scene Three

Residence of Agnihotravadhanlu in Krishnarayapuram Agraharam

(Agnihotravadhanlu is spinning jandhyalu. Karataka Sastry is sitting next to him. Venkamma is cutting vegetables for a curry)

వెంకమ్మ..... నిన్నటినుంచి కిశిమిళ్ళలవులని కుర్రవాడు ఉత్తరం రాశాడు.ఎన్నాళ్ళో అయింది వాణ్ని చూసి. కళ్ళు కాయలు కాసినాయి. గడయో గడయో రావాలి.

అగ్నిహోత్రావధాన్లు... ఎందుకు వట్టినే వగచడం? వొద్దు వొద్దంటూంటే ఈ ఇంగ్లీషు చదువులోపెట్టావ్. మెరకపొలం శిస్తు అంతా వాడకయిపోతోంది. కిందటివిడు పరీక్ష ఫేలయినాడు కదా. ఈవిడు ఎలా తగలేశాడో తెలియదు. ఇంగ్లీషు చదువు అచ్చిరాదని పోరి పోరి చెబితే విన్నావు కాదు. మాపెద్దన్న దిబ్బావుధాన్లు కొడుకుని ఇంగ్లీషు చదువుక

పార్వతీపురం పంపించేసరికి మాష్టంవాచ్చి మూడురోజుల్లో కొట్టేశింది.

వెం.... మారెప్పుడూ ఇలాంటి వోఘాయిత్తం మాటలే అంచూ వుంచారు. డబ్బు కర్పయిపోతుందని మీకులెంగ, మొన్నమొన్న మనకళ్ళెదుట మనవాకిట్లో జుట్టు ఎరబోసుకు గొట్టికాయలాడిన నేమాని వారి కుర్రాడికి మునసబీ అయింది కాదూ?

అగ్ని.....మనవెధవాయికి చదువొచ్చేదేం కనబడదుగాని పుస్తకాలకిందా జీతంకిందా ఇహనాలుగేళ్ళయ్యే సరికి మనభూమి కడ తేరిపోతుంది. ఆపైని చిప్పా దొప్పా పట్టుకు బయల్దేరాతి. వెం..... యాడాడికి నూరూపాయలు కర్పవెడ్డడానికి ముందూ వెనకా చూస్తున్నారు.మీలాగే వాడూ జంఝాలు వొడుక్కుంటూ బతకాలని వుందా ఏవిషి?మీకంత భారవని తోస్తే మావాళ్ళు నాకు పసుపుకుంకానికి ఇచ్చిన భూవమ్మోకి కుర్రాడికి చదువుచెప్పిస్తాను.

కరటకశాస్త్రి... మనభూమేందుకు అమ్మాలమ్మా? మనసొమ్ము చడతని కొన్నున్నాడు. అతడే పెట్టుకుంటాడు.

అగ్ని.....ఐతే నన్ను ఆక్షేపణ చేస్తావేషి? ఈమారంటే నీఅన్న ఉన్నాడని వూరుకునేదిలేదు.

(Girisam and Venkatesm enter)

వెం.... మా బాబ్బా బాబు వచ్చావపోయ్.(She gets up and embraces Venkatesam)

అగ్ని.....వెధవాయా ఈమారయినా పేసయినావా?

(Venkatesam does not know what to say and looks pale)

గి.... పాసయినాడండ. ఫష్టుగా పాసయినాడు. నేను చాలా శ్రమపడి చదువు చెప్పానండ.

అగ్ని.... ఈతురకవడోయ్!

గి.... తురకా! Damit, Tell Man.(He looks at Venkatesam for response)

వెం.... (Trembling and looking at his mother) అమ్మా ఈయ్న నాకు చదువు చెప్పే మాష్టారు.

కరటక...ఇంటికి వెద్దమని పొస్తే అప్పచ్చప్ప మాట లాడతావేటిబావా? ఆయనేదో కుర్రాడితో ఇంగిలీషు మాటంటే పుచ్చకాయ దొంగంటే బుజాలడువు కున్నట్టు నీమీద వెట్టుకుంటావేం?

గి..... కరటకశాస్త్రిగారూ! తమబావగారా అగ్నిహోత్రావధాన్లు గారు?నన్ను తమరు ఎరక్కపోవచ్చుగాని డిప్టీకలక్టరు గారింటికి తమరువచ్చేటప్పుడు నేను వారి పిల్లలకి చదువు చెబుతూ వుండేవాణ్ని. డిప్టీకలక్టరుగారు తమర్నిగురించి చాలా మెచ్చుకునేవారండ.

కరటక...అవును మీమొహం చూచిన జ్ఞాపకం ఉంది.

వెం.... ఆయన మాటలు గణించకు బాబూ. ఆయన మోస్తరది. మీదయవల్ల మావాడికో ముక్కల్చితే మీమేలు మరచిపోం.

గి..... అందుకభ్యంతర వేవిటమ్మా, మీవాడు శలవుల్లో చదువు చెప్పమని ఎంతో బతిమాలుకుంటే పోనీపనికొచ్చే కుర్రాడుకదా అని వొచ్చాను. ఒక మూడేళ్ళు

నాతంఫీదులో వుంచితే క్రిమినల్లో వరసగా పోలీసుపరీక్షిదాకా పాసు చేయిస్తాను.

అగ్ని.... మూడేళ్ళే! ఈసంవత్సరం పుస్తకాల కెంతవుతుందిరా అబ్బీ.

వెంకటేశం....పదహేను రూపాయలవుతుంది.

అగ్ని....ఒక్కరమ్మిడే ఇవ్వను. వీళ్ళిద్దరూకూడ ఆరూపాయలు పంసుకుతివేటట్టు కనబడుతూంది.

కరటక....అగ్నిహోత్రావధాన్లూ, కుర్రవాడికి రవ్వంత చదువుచెప్పించడానికి ఇంత ముందూ వెనకా చూస్తున్నావ్. బుచ్చమ్మని అమ్మిన పదహేనువందల రూపాయలెంజేశావ్?

అగ్ని.... ప్రతీ గాడద కొడుకూ అమ్మా వమ్మా వంచూంఛాడు. కూరగాయల్లోయ్ అమ్మడానికి? ఆరూపాయలు పుచ్చుకోకపోతే మొగుడు చచ్చాడుగదా దానిగతి ఏవై యుండును?

గి..... తమరేనా నులక అగ్నిహోత్రావధాన్లు గారు? ఈపట్టెని జటలో తమంతవారు తేరని రాజమహేంద్రవరంలో మావాళ్ళనుకునేవారు.

అగ్ని.....మీది రాజమహేంద్రమటండ. ఆమాటచెప్పారుకారే? మాశారా కొంచం నాకు ప్రథమకోపం. యవరో తెలియకుండా అన్నమాటలు గణించకండేం.

గి.... దానికే వండ తమవంటి పెద్దలు అనడం మాలాంటి కుర్రవాళ్ళు పడడం ఎథాయకవే గదండ.

వెంకమ్మ....మాఅబ్బాయి మీరు ఒక్కపర్యాయం ఇంగ్లీషు మాట్లాడండి బాబూ?

గి..... అలాగేనమ్మా.

My Dear Venkatesam,
Twinkle, Twinkle, Little Star
How I wonder what you are!

వెంకటేశం....There is a white man in the tent.

గి..... The Boy stood on the burning deck
whence all but he had fled

వెంకటేశం.....Upon the same base and on the same side of it
the sides of a tripezium are equal to one another.

గి..... Of man's first disobedience and the fruit of that
mango tree sing, Venkatesa. my very good boy.

వెంకటేశం...Nouns ending in f or fe change their f or fe into ves.

అగ్ని....ఈ ఆడుతున్న మాటలకి అర్థం ఏమిటండ.??

గి.... ఈశలవుల్లో ఏప్రకారం చదవాలో అదంతా మాట్లాడుతున్నానండ.

కరటక....అబ్బీ, ఒక తెనుగు పద్యం చదవరా.

వెంకటేశం...పొగచుట్టకు సతిమోవికి.....

కరటక...చబాష్ !

గి.... Damit, Don't read that. "నలదమయంతులిద్దరు..." చదువు.

వెంకటేశం....నలదమయంతు లిద్దరు మన: ప్రభవానల దహ్యమాననులై సలిపిరి దీర్ఘాసర నిశల్, ...

కరటక....అట్టే అట్టే మన:ప్రభవానలవంటే ఏమిట్రా?

వెంకటేశం...(looks at the ceiling without saying anything)

గి....పసిపిల్లలకి అలాంటి కఠనవైన పద్యాలకి అర్థం తెలుస్తుందా అండ?

అగ్ని... మరీ పద్యాలకి అర్థం చెప్పరూ?

గి.... ఇప్పటిమట్టుకు భట్టియం వేయించడవేనండ. తెల్లవాళ్ళసూక్ష్మలో ఎంతసేపు geography, arithmetic, algebra, mathematics ఇవన్నీ హడలేసి చెబుతారండ.

అగ్ని....అన్నోటిచెబుతారండ?

గి..... మరేవనుకున్నారు. మీకుర్రవాళ్ళలాగా చదువుకునే వాడికి ఒకనిమిషమైనా తెరిపిస్తుండదు. పైగా నాదగ్గర గొట్టి కాయలు. గట్టికాయలు ఆడుకునేవేషాలుపనికిరావండ. పుస్తకం చేతపడతే వేళ్ళకి అంటుకుపోవాలి.

అగ్ని... అలాచేస్తే మావాడికి చదువొచ్చి అన్నిపరీక్షలూ పాసవుతాడండ. మావాడికి ఈమధ్యన డబ్బుఖర్చు తేకుండా పెళ్ళయే సాధనంకూడా తటస్థించిందండ.

కరటక...డబ్బుఖర్చు తేకుండా కొడుక్కి పెళ్ళి చేస్తావుటో బావా? ఆడవిల్లత్ని అమ్మినట్టే అనుకున్నావా ఏమిటి? పదిహేనువందలయినా పోస్తేనేగాని అబ్బికి పిల్లనివ్వరు.

అగ్ని... డబ్బు ఖర్చుతేకుండా వెంకడికి ఎలాపెళ్ళి చేస్తానో నువ్వేచూతువుగాని. రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో లుభావుధాన్లుగార్ని ఎరుగుదువా?

కరటక....ఎరగను

అగ్ని... ఆయన లక్షాధికారి. పద్దెనిమిది వందలకి సుబ్బిన అడగొచ్చారు.ఉభయ ఖర్చులూ పెడతారుష. పెళ్ళి వైభవంగా వాళ్ళంటే చెయ్యటం.ఆ పద్దెనిమిది వందలూ పెట్టి వెంకడికి పెళ్ళిచేస్తాను.

వెంకమ్మ....పెళ్ళికొడుక్కి ఎన్నేళ్ళ?

అగ్ని....ఎన్నేళ్ళయితే నేమి? నలభైయ్యయిదు.

గి..... లుభావుధాన్లుగారి పెత్తల్లి కొడుకునండ నేను. ఆయనకి అరవైయేళ్ళు దాటాయండ. యేళ్ళు ఏవయినా selling girls అనగా కన్యాశుల్కం. Damit ఎంతమాత్రం కూడదండ.

కరటక....బావా ఆయనచెప్పినమాటనిజం. అరవైయేళ్ళు దాటిన ముసలాడికిచ్చి మన అమ్మాయి గొంతుకోస్తే నేను చూస్తూ ఊరుకుంటాననుకున్నావా. చేతిలోకి పదిరాళ్ళు ఆడతాయని ఆవిన్నపిల్ల సుబ్బి జీవితం పాడుచేస్తావా? బావా, ఈసంబంధం చేస్తే నీకొంపకి అగ్గట్టేస్తాను.

అగ్ని.... వీళ్ళమ్మా శిఖతరగా ప్రతి గాడిదకొడుకూ తిండి పోతుల్లాగ నాయింటజేరి నన్ను అనేవాళ్ళు. ... తాంబూలం యిచ్చేశాను, ఇహ తన్నుకుచావండ.

వెంకమ్మ....నాతో చప్పకుండానే తాంబూలం యిచ్చేశారా?

అగ్ని.... ఆడముండలతోనా ఆలోచన? ఈసంబంధం చెయ్యకపోతే నేను బారికరావుణ్ణే!

(Agnihotravadhanlu exits)

కరటక....ఆహా, ఏంమార్గవం.

వెంకమ్మ....ఆన్నయ్యా, ఈసంబంధంచేస్తే నేన్నయ్యో గొయ్యో చూసుకుంటాను. నేబతికబాగుండాంటే ఈసంబంధం తప్పించు.

కరటక....గట్టి అసాధ్యం తెచ్చివెట్టావో. వొట్టి మూర్ఖపుగాడదకొడుకు. ఎదురుచెప్పినకొద్దీ మరంత కొర్రెక్కుతాడు.ఏంచెయ్యగలుగుదునని నీకు భరోసా చెప్పను?

వెంకమ్మ...(Turning towards Girisam) బాబూ. అతడు మీమనస్త్ర కొడుకైతే మీకాళ్ళు పట్టుకుంటాను. మీరువెళ్ళి ఆ లుభావుధాన్లు మనస్సు మళ్ళిస్తురూ, నాచర్యం చెప్పులుకుట్టి యిస్తాను.

గి..... అమ్మా, ఏంచెప్పను. వాడోత్పాస్త్రం. పిల్లదొరకడమే చాలువాడికి. ఈసంబంధం వదులుకుంటే వాడికిక పెళ్ళికాదు. వాడని వాడు వదిలేస్తుంటం కాదు.

కరటక....అమ్మా వీళ్ళమనసులు మార్చడం మనతరం కాదు. ఈవెళ్ళితప్పించడానికి మంచి ఉపాయం ఆలోచిద్దాం. యిలారా లోపలికి.

(Karataka Sastry and Venkamma exit inside)

గి.... My dear Shakespeare, నీతండ్రు అగ్గిరావుడోయి. ఆయనవైఖరి చూస్తే పుస్తకాలకి డబ్బు యిచ్చేటట్టు కనబడదు. చుట్టలు పట్టుంనుంచి అరకట్టే తెచ్చాంకదా. ఏమిటి సాధనం?

వెంకటేశం.....నాన్నివ్యకపోతే అమ్మనడిగి డబ్బు తెస్తాను.

గి..... నీబుద్ధి ఎలావకనీస్తోందో చూశావా. ఇలా తరిఫీదవుతుంటే నువ్వకూడా పెద్ద Politician వవుతావు!

(Buchamma enters)

బుచ్చెమ్మ... తమ్ముడూ,అమ్మ కాళ్ళుకడుక్కోమంచూందిరా.

(She stops facing Girisam. Girisam has a good look at her. She quickly goes back inside adjusting her sari on the shoulders to cover properly. Obviously neither of them were prepared for the encounter)

గి..... (His eyes following her) How Beautiful, quite unexpected. ఈమెనీ సిస్టరా. తల చెడ్డట్టు కనబడుతోందే.

వెంకటేశం....మాఅక్క, జుత్తుకి చవురు రాసుకోదు.

గి.... చవురూ, గివురూ కాదోయ్. తలచెడ్డం అంటే widow అన్నమాట. ఇన్నాళ్ళనుంచి నీకు widow marriages గురించి లెక్కర్లు యిస్తోంటే. మీయింట్లోనే ఓ unfortunate young beautiful widow ఉందని చెప్పావుకావు.My heart melts. పల్లెటూరు ఊసుపోదనుకున్నానుకాని వెద్ద campaigns అవకాశం దొరకేటట్టుందోయ్.

వెంకటేశం....మానాన్న నాక్కూడా పెళ్ళిచేస్తాడేమో.

గి..... ఈవేళో వెద్దపెళ్ళి నీకు తలవెండ్రుకంతవాని తప్పిపోయింది. యిహనిజమయిన వెళ్ళా? యింతచదువూ చదువుకుని ఎరగని చిన్నపిల్లకి మీనాన్నచెప్పాడుకదా అని పుస్తకడతావా? మంచి ఎర్రగా బుర్రగా ఉన్న young beautiful widow ని నువ్వవెళ్ళాడకపోతే I should be ashamed of you.Widow marriages మీద నీకిచ్చిన lectures అన్ని waste అయిపోతాయి.

వెంకటేశం....మా తండ్రుకి ఒకమాంచి లెక్కరిచ్చి మాచెల్లెలి పెళ్ళి తప్పిస్తే మాఅమ్మని కాపాడనవాళ్ళవుతారు.

గి..... ఆ వెళ్ళి ఆపడానికి బ్రహ్మశక్యం కాదు. లెక్కర్లు ఎంతసేపూ సిటీల్లోనేగాని విలేజ్లో ఎంతమాత్రం పనికిరావు.

మాతండ్రిదగ్గర లెక్కరన్నమాటకూడా అనకూడదు. ఇప్పుడు ఒక పొలిటికల్ మహాస్త్రం ప్రయోగించవలసిన సమయం.

వెంకటేశం....యేవిటండా అస్త్రం ?

గి.... ఒకడు చెప్పిందల్లా మహాబాగుందనడమే. సమ్మోహనాస్త్రవంటే అదేకదా?

వెంకటేశం....ఆయన్ని ఒప్పించడానికి బదులుగా ఆయనచెప్పిందానికే మీరు వొప్పేసుకునేటట్లున్నారు.

గి.... కుంచం నిలువుగా కొలవడానికి వీలేనప్పుడు తిరగకైనా కొలిస్తే నాల్గుగంజలు నిలుస్తాయి. బాగా ఆలోచిస్తే Infant marriage మంచిదనే అనిపిస్తోంది.

వెంకటేశం..... ఇన్నాళ్ళూ కూడదని చెప్పేవారే నాతోటి.

గి..... Opinions అప్పుడప్పుడు change చేస్తూంటేనేగాని politician అవటంకంకం. This is my new argument. Child marriages అయితేగాని young widows వుండరు. young widows వుంటేనేగాని widow marriage reforms అవకాశం వుండదు గదా?

వెంకటేశం...మాసుబ్బిని లుబ్ధావధాన్లుకి ఇవ్వడం మంచి దంటారేమిటి? అమ్మ నూతులో పడచస్తానని బెదిరిస్తోంది.

గి.... చిన్నపిల్లల్ని ముసలాళ్ళకిచ్చి వెళ్ళిచేయటం మంచిదేనంటాను. చిన్నపిల్లని ఒక ముసలాడికి వెళ్ళిచేసి. వాడుచస్తే మరొకడికి, మరోడుచస్తే మరోడికి, ఇలాగ వెళ్ళిమీద వెళ్ళి అయి, వీడదగ్గరో వెయ్యి, వాడదగ్గరో వెయ్యి, మరోడదగ్గరో వెయ్యి, రొట్టెమీద నెయ్యి, నెయ్యి మీద రొట్టె లాగ, కన్యాశుల్కం లాగి తుదకి నాలాంటి బుద్ధిమంతుణ్ణి వెళ్ళాడతే చెప్పావ్ మజా?

వెంకటేశం....కన్యాశుల్కం కూడా మంచిదంటున్నారేమిటి?

గి..... బాగా ఆలోచిస్తే కన్యాశుల్కంలేని వెళ్ళి ఈభూప్రపంచంలోనే లేదు. లుబ్ధావధాన్లు ముసలాడూ, బంగారప్పిచుకానున్నూ. రెండేళ్ళకో మూడేళ్ళకో అమాంతంగా kicks the bucket. దాంతో నీచెల్లెలు సుబ్బి rich widow అవుతుంది. నువ్వు పెద్దవాడవయ్యింతర్వాత widow marriage చేసి శాశ్వతమైన కిర్తి సంపాదించవచ్చు. ఏమంటావ్?

వెంకటేశం.... అవును. ఆ ఆలోచన నాకు తట్టనేలేదు.

గి..... ఏది నేను widow మీద వ్రాసినపద్యం కంఠతావచ్చిందా?

వెంకటేశం....ఇంకా పూర్తిగా రాలేదు.

(Buchchamma enters again and Girisam notices her but pretends he did not. Venkatesam is standing with her back to her paying attention to what Girisam is saying)

గి.... పోనీనోట్బుక్లో చూసించదువు. మొన్నరాసుకున్నావుగా. వెంకటేశం....(He pulls out his note book from the bag and starts reading)

The Widow
Author: Girisam

She leaves her bed at A.M.four
And sweeps the dust from off the floor
And keeps it all behind the door
The widow
Of wonderous size she makes the cake

And takes much pains to boil and bake
And eats it all without mistake

The widow
Through fasts and feasts she keeps her health
And pie on pie she stores by stealth
Till all the town talk of her wealth

The widow
And now and then she takes a mate
And the lets the hair grow on her pate,
And cares a hang what people prate

The widow.

I love the widow..however she be
Married again ..or single free
Bathing and praying,
Or frisking and playing
A model of saintliness
Or model of comeliness
What were the Earth
But for her birth?

The widow

గి.... మరో గొప్పమాట. ఈసంబంధం అయితే నీకూ నాకూ సంబంధం కలుస్తుందోయ్.

బుచ్చమ్మ.... తమ్ముడూ, అమ్మ అన్నం తినడానికి రమ్మంట్లోందిరా.(turning towards Girisam) ఏమండీ. మీరు చల్లవణ్ణం తించారా?

గి.... Not the slightet objection. కాస్త కాళ్ళుకడుక్కుని సంధ్యావందనం చేసుకోవాలంతే. నూతిదగ్గరికి వెళ్ళవస్తాను.

(Girisam Exits)

బుచ్చమ్మ....తమ్ముడూ, గిరిశంగారు గొప్పవారప్నా. వెంకటేశం..... గొప్ప వారంటే అలాయిలూగ అనుకున్నావేమిటి? సురేంద్రనాథ్ బెనర్జీ అంతగొప్పవారు.

బుచ్చమ్మ.... అంతగొప్పవారైతే అయనకి ఉద్యోగంలేదేమి?

వెంకటేశం.... Nonsense. నువ్వు ఆడదానివి. నీకెంతెలియదు. ఉద్యోగంఅంటే గొప్పను కుంటున్నావు. ఉద్యోగమంటే ఏమిటో తెలుసా? Servant అన్నమాట.

బుచ్చమ్మ.....ఆయనకి పెళ్ళయిందిరా?

వెంకటేశం....లేదు.

బుచ్చమ్మ....తమ్ముడూ, వెధవలు పెళ్ళాడటం మంచి దంటారుగదా. ఆయన ఎందుకు పెళ్ళాడారు కారా?

వెంకటేశం... ఆయన ఉద్యోగం చెయ్యకపోవటం. పెళ్ళిమానుకోవటం లోకం మరామత్తు చెయ్యటానికట.

బుచ్చమ్మ.....నువ్వుకూడా లోకం మరామత్తు చేస్తావుటప్నా?

వెంకటేశం.....ఓ, తప్పకుండా.

బుచ్చమ్మ....అయితే వెధవముండని కూడాపెళ్ళాడతావురా?

వెంకటేశం.....ఛీ, పో....

(Venkatesam runs inside into the kitchen and Buchchamma follows him)

.....curtain

The remaining three scenes(fourth, fifth and sixth) will be published in the next issue.

Scene Four

In the front hall of Ramappantulu's residence Ramachandrapuram agraharam. There are some chairs and a table and some wall decorations. Madhuravani is practicing on Veena

మధురవాణి..... (She stops playing veena and falls into deep thought. Waking up quickly) ఈ రామప్పంతులు కథ పైకిపటారం లోపలలాటారంలా కనిపిస్తోంది. భూములన్ని తాకట్టుపడి ఉన్నాయట. మరెరుణం కూడాపుట్టదట. వాళ్ళకి వీళ్ళకి జుట్టుముడేసి జీవనం చేస్తున్నాడు. ఈవూరు వేగం సవరించి చెయ్ చిక్కనంత సొమ్ము చిక్కించుకని పెందరాళే మరోకొమ్మ పట్టుకోవాలి.

(Knock on the front door. She looks out placing the veena aside. A look of surprise on her. She opens the door

Karataka Sastry enters. He is in a disguise. She looks at him from top to toe.)

మ.....(putting her finger on the nose) కరటకశాస్త్రి గారా! చిత్రం.

కరటక....ఏమిటి చిత్రం?

మ..... ఈ వేషం.

కరటక....ఉదరనిమిత్తం బహుకృతవేషం, ఇది దేవుడిచ్చిన వేషవేసు.

మ..... నాటకవల్లా చెడి పగటివేషాల్లోకి దిగిందా? కరటక శాస్త్రిగారూ,పెట్టిపుట్టారుగదా ఏల ఈ అవస్థ?

కరటక....నీదయవల్ల దేవుడిచ్చిన స్థితికి ఏలోపంరాలేదు. నిన్నుచూదావని వాచ్చాను.

మ..... ఇన్నాళ్ళకయినా ఈదీనురాలు మీకు జ్ఞాపకంరావటం అదెంత భాగ్యమో!

కరటక....నిలాంటి మనిషి మళ్ళీఉందా, నిన్ను చూడడం బ్రహ్మానందం కాదా? మా మధురవాణి ఎప్పుడు చూస్తానూ అని సదా దేవుణ్ణి ప్రార్థిస్తుంటాను. మధురవాణి, దేవుడే నిన్ను నాకు చూపించాడు. పంతులైన సమయం కనిపెట్టి వాచ్చాను. మళ్ళీ అతడొచ్చేలోగా నామాటలు నాలుగూ విని మాకు వచ్చిన చిక్క తప్పించు.

మ.... మీకొచ్చిన చిక్కేమిటి? నేంచెయ్యగలిగిన సహాయం ఏమిటి?

కరటక....చిక్కన్నా చిక్క కాదు; (He sits in the chair) ఎను. ఈమాళ్ళో గరిశం వెత్తల్లి కొడుకు లుబ్ధావుధాన్లని ఓముసలాడున్నాడు. వాడికి మామేనగోడల్నివ్వడానికి మాబావ

నిశ్చయించాడు. ఈసంబంధంచేస్తే నాచెల్లెలు నూతులో పడతానని వాట్టేసుకుంది. దానిప్రాణం కాపాడాలి. (He gets up) నామనస్సులో ఉన్న ఊహ ఇది. నాకొక శిష్యుడున్నాడు. వాడికి తలదువ్వి, కోకకడతే పజ్యండేళ్ల కన్నెపిల్లలా ఉంటాడు. వాణ్ణి తీసికెళ్లి లుబ్ధావుధాన్లకి పెళ్ళిచేస్తే మామేనకోడలు సుబ్బీ బతుకు బద్దలవ్వకుండా నిలబడుతుంది.

మ.... కొంచం తక్కువసొమ్ముకొమ్మితే లుబ్ధావుధాన్ల చంకలు గుద్దుకుని చేసుకుంటాడు. అతనిదాకా యెందుకు నేనే కొనుక్కుంటాను.

కరటక....నాపిస్తే అందుకుపోయేదానికి నీకు మిక్కిలి చెప్పాలా ఏమిటి?

మ.... ఇదివరకే నిర్ణయమైన సంబంధం ఏమిట. వెట్టి తప్పించడం?

కరటక....నీబుద్ధి కసాధ్యం ఉందా? డబ్బుకసాధ్యం ఉందా?

మ.... బుద్ధి సంగతి ఏమోకాని డబ్బుకి యక్కడా అసాధ్యం లేదు. ఈపెళ్ళిలో పదిరాళ్ళు దొరుకుతాయని మాపంతులు యిదంతా ఏర్పాటు చేశాడేమరి!

కరటక....నాసంబంధం చేసుకుంటే నేను ఇరవైరాళ్ళు ఇస్తాను.

మ.... సరేగాని నాటకంలో యంతహాస్యవైనా చెల్లుతుంది. నిజానికి హాస్యం తెస్తే ఏమి మూడుతుందో ఆలోచించారా?

కరటక....మధ్యనేకొచ్చిన పర్వా ఏమిటి? నా కొచ్చినపర్వా ఏమిటి? ఈకత్తెర మీసం, ఈకత్తెర గడ్డం కడగేసుకుని నాతోవని నేను వెడతాను. తనకోక నీదగ్గర పారేసి మాశిష్యుడువెళతాడు. ఆ తరవాత ఇదేవిటమ్మా ఈచిత్రం అని నువ్వు నలుగురమ్మ లక్కలతోపాటు ఆశ్చర్య పడుతున్నావని. మీపంతులుతో సిఫార్సుచేసి ఈ మంత్రం ఎలాసాగిస్తావో గట్టిఆలోచనచెయ్యి.

మ.... మా పంతులు సంగతి నేను చూస్తానుగాని పంతులు ఒక్కడవల్లా ఈపని కానేరదు.

కరటక....మరి యింకాఎవరి కాళ్ళు పట్టుకోవాలో చెప్పు.

మ.... మాపంతులుతో మాట్లాడడం అయిన తర్వాత అవుధాన్లకూతురు మానేస్తం మీనాక్షిని తండ్రికి తెలియకుండా చూచి, ఓరెండు పెద్దకాసులు ఇస్తానని చెప్పండి.

కరటక....మీనాక్షి అంటే లుబ్ధావుధాన్ల విధవ కూతురా?

మ.... అవును, ఆపైని సిద్ధాంతిని చూసి అతనికి అలాగే ఆశపెట్టండి. మీశిష్యుడి రహస్యం బయటపడకుండా పెళ్ళయిందాకా కన్నెపిల్లలాగా చెలామణి అవ్వాలంటే మీనాక్షి, నిర్ధాంతుల సహకారం అవసరం. నేను తెరవేసక నుంచి సమయోచితంగా హంగుచేస్తాను. (She looks out into the street) అదుగో పంతులుగారు వస్తున్నారు.

(Ramappantulu enters)

రా.... మీరెవరు? ఎందుకొచ్చారు?

మ ని షి

మనిషి చేసిన రాయిరప్పకి
మహిమ కల దని సాగి మొక్కుతు
మనుషులంకే, రాయి రప్పం
కన్న కనిష్టం
గాను చూస్తావేల ? బేలా,
దేవు డెకడో దాగె నంటూ
కొండ కోనలు వెతుకులాడే వేలా ?

కన్ను తెరిచిన కానబడదో ?
మనిషిమాత్రుడియందు రేదో ?
యెరిగి కోరిన కరిగి యాదో
ముక్తి :

గురజాడ
(21-9-1861
30-11-1915)

కరటక....మాది కృష్ణాతీరం. నాపేరు గుంటూరు శాస్త్రులంటారు. తమదగ్గర రాచకార్యం ఉండ వచ్చానండ.

రా.... ఏమిటి మీరాచకార్యం? (he sits on the chair)
కరటక....లభ్యావుధాన్లుగారికి తమకి చాలన్నేహమని విన్నాను. ఆయన తమమాట అడుగుదాటరట?

రా.... ఆగాడదకాడుకొక ఒకరితో స్నేహం ఏమిటండీ. వాడి ప్రాణానికి డబ్బుకీ లంకె. డబ్బుకీ వాడికీ స్నేహంగాని మరిఎవరితోనూ స్నేహం లేదు. అయితే వాడికి వ్యవహార జ్ఞానం లేకపోవడంచేతా, కోర్టులంటే భయంచేతా, నాసలహాలేక బతకలేడు. వాడెన్నమాటయేమిటి, యీతాలూకాలో సివిలు మేజిస్ట్రేట్లు యొక్కడొచ్చినా రామప్పంతులు పప్పులేని పులగం ఉండదు.

కరటక....ఆమాటవిన్నే తాము నియోగ ప్రభువులు, మంత్రబలంచాత చక్రం అడ్డెస్తారని తమర్ని వెతుక్కుంటూ వచ్చాను. లభ్యావుధానులు గారు వివాహ ప్రయత్నంలో ఉన్నారని విని తమదర్శనానికి వచ్చానండ. ఆవివాహంఆపుచేసి, ఆసంబంధం మాపిల్లకి తాము సమకూరిస్తే ఆవచ్చే సొమ్ములో పదివరహాలు తమకిదాఖలు చేసుకుంటాను.

రా.... నేను నలభై, యాభై రూపాయల వ్యవహారాల్లో జొరబడేవాణ్ణి కాదు.

మ..... పంతులు గారూ! అసలు ఆ లభ్యావుధాన్లుగారికి పెళ్ళెందుకు కుదిర్చారు? ఆముసలాడికి పెళ్ళెందుకు. మీకోసవే అయ్యుంటుంది ఈఎత్తంతాను.

రా....ఆహా! హా! హా! ఇదాఅనుమానం. అంతానిధం అయింతర్వాత నాశక్యమా ఆపడానికి? రెండేళ్లయి అముసలి గాడదకాడుకుమీద నాలొక్కప్రజ్ఞంతా వినియోగపర్చి పెళ్ళికుదిరిస్తే ఇప్పుడెలా తప్పించటం?

మ..... ఏంలొక్కం చేశారు? మోసం చేసిఉంటారు.

రా..... నమ్మనచోటచేస్తే మోసం, నమ్మనచోటచేస్తే లొక్కమాను.

మ..... పంతులుగారూ! ఆ లభ్యావుధాన్లుకి పెళ్ళికావటమే ముఖ్యంకాని ఏపెళ్ళికూతురయితే ఏమిటి? తమలొక్కానికి అసాధ్యమనేది ఉందా?

కరటక....ఎలాగయినా కుదిర్చసంబంధం తప్పించి, మాసంబంధం కుదిర్చి నాకొచ్చేసొమ్ములో పదోవంతు తమరు అంగీకరించి మిగిలింది నాకు రయచెయ్యండ. నాపిల్లని మొగుడంట అప్పజెప్పిందాకా తమర్ని అంటకాగిఉంటాను.

రా..... పదోవంతు పనికిరాదు. మాబేరం ఎప్పుడూ సగానికి సగం.

కరటక.....ఐతే కానియ్యండ.

రా.... మధురం! కాగితం కలం సిరాబుడ్డి తీసుకురా. మామోలు సిరాబుడ్డి కాక గూట్లోది వెద్దసిరాబుడ్డి తే.

(Madhuravani exits to get them)

ఇక నాప్రయోజకత్వం చూడండి. అగ్నిహోత్రావుధాన్లు పేరుపెట్టి లభ్యావుధాన్లుకి ఒక ఉత్తం వ్రాసి టపాలో పడెద్దాం. తర్వాత చక్రం నేను తిప్పుతాను.

మ..... గుంటూరు శాస్త్రులుగారూ! మాపంతులుగారు చేపట్టారు. ఇకమీచేతిలో ధనరేఖ. మీఅమ్మాయిచేతిలో సంతానరేఖ ఎంతపొడుగ్గా ఉన్నాయో చూసుకోండ. (She pats on his head with a మొట్టికాయ in an endearing way)

కరటక....మీబుద్ధి బలాన్ని అనుమానించాననుకోకండ. తమరుపన్నుతున్న చక్రవ్యూహాన్ని కొంచం అర్థం అయ్యేటట్లు విడమర్చి చెబుతారా? నాకుమనశ్శాంతి కలుగుతుంది.

రా... ఈఅగ్నిహోత్రావుధాన్లు వ్రాసిన ఉత్తరం అందినవెంటనే లభ్యావుధాన్లు చదువుకుని మనస్సు మార్చేసుకుంటాడు.

మ.... ఎలాంటి అబద్ధాలు రాస్తారేమిటి ఆఉత్తరంలో.

రా... ఏంరాస్తానా? ఎను. (pretending that he is reading a letter) బ్రహ్మశ్రీ శ్రీ శ్రీలభ్యావుధాన్లు బావగారికి..... వగైరా. వగైరా.....నువు ముసలివాడవని, అరవై యేళ్లు వింపిపోయాయని, క్షయరోగుడవని తెలిసింది. నీకుమార్తె ఒకతి వెధవదై నీయింట్లో ఉంటూ సరిగాప్రవర్తించటం లేదనీ. అందుమూలంగా నిన్ను నీ ఊళ్లో వాళ్ళందరూ వెలివేశారని చెప్పుకుంటున్నారు. పెగానువ్యూ పిసినిగొట్టువనికూడా వనికడి....

మ..... వనికడిమిటి, పేరులోనేవుందిగా లుబ్బుడని!

రా.... కనుక నీసంబంధం నాకొద్దు.....వగైరా ఇట్లు. కృష్ణరాయపురం అగ్రహారనివాసి. మలక అగ్నిహోత్రావుధాన్లు వ్రాలు.

మ.... రసికులేకాదు, రచయితలు కూడా మీరు

రా.... ఈఉత్తరం అందగానే లబ్ధి దిబ్బో అంటూ ఆ లభ్యావుధాన్లు ఈగడపకే చేరుతాడు సలహాకి.

మ.... అప్పుడు అయన్ని మీరు ఓదార్చి, ఎందుకుఅలా విచారిస్తారూ, మీకు ఆముహూర్తంకన్నముందే మరొకపిల్లని తెచ్చి పెళ్ళిచెయ్యకపోతే నాపేరు రామప్పంతులు కాదు అని మనయింటిముందే బసజేసిఉన్న ఈగుంటూరు శాస్త్రులిగారి సంబంధం ఆయనకి కుదురుస్తారు.

రా... ఆ! ఆ! ఆ! ఆగు, అంతతొందరగా వలలోపడే పిసినిగొట్టు పిచ్చిక కాదు వాడు. నాపధకంలో ఇంకోమెట్టుంది.

(Turning towards Karataka Sastry) అయ్యా, ...మీపేరు మరచిపోతున్నాను, ఏమిటన్నారూ?

కరటక....గుంటూరుశాస్త్రి అంటారండ.

రా... గుంటూరుశాస్త్రిగారూ, మీఅమ్మాయిజాతకంపట్టుకొచ్చారా?

కరటక....(Scratching his head) లేదండ. అదిఅవసరం అంటారా?

రా.... మరి ఆకట్టంతా ఏమిటి చంకలో. పిల్లకి పెళ్ళి చేద్దామనుకునేవాళ్ళు డబ్బుతోపాటు జాతకంకూడా తీసుకురావద్దూ. పిల్లనయినా తీసుకువచ్చారా?

కరటక...ఎంతమాట, బసలో ఉందండ అమ్మాయి. మనఇంటివదలే.

రా... అయితే ఓపని చేద్దాం పోనీ. మామాళ్ళో ఒకసిద్ధాంతి ఉన్నాడు. ఒక్కనూరురూపాయలిస్తే నిర్ధాంతి చేత బ్రహ్మాండమయిన జాతకం రాయిస్తాను. ఈ పిల్లది ధనజాతకం. దీన్ని పెళ్ళి చేసుకున్నవారికి ధన, కనక,హయ,హస్తి వాహనాది యోగాలున్నాయని వ్రాయిద్దాం.

మ.... లొట్టి పిట్ట వాహనయోగం కూడా వ్రాయించండి.
రా.... వో శాకో శం చ స్తున్నావోమిటి? ఈ పథకం
సఫలంకాకపోతే నాపేరు రామప్పంతులు కాదు. మీరు వెళ్ళి
మీ అమ్మాయిని తీసుకురండి. నేను గ్రంథం నడిపిస్తాను.
మధురం ఒక అగ్గిపుల్ల తెచ్చివెట్టు.

.....curtain

Scene Five

A few days later at Rammappantulu's residence. Ramappantulu is seated in a chair. Madhuravani is standing next to him giving him pawn leaves.

రామప్పంతులు... నేనే చిన్నతనంలో ఇంగ్లీషు చదివి వుంటే జడ్జీలెడట
ఫెళఫెళలాడించుదును. నాకు వాక్ స్థానమందు బృహస్పతి ఉన్నాడు.
అంచేతనే ఇంగ్లీషురాకపోయినా నా ప్రభ ఇలా వెలుగుతోంది.
మధురవాణి.... మాటలు నేర్చిన శునకాన్ని వేటకి పంపితే ఈసుకోమంటే
ఊసుకోమందిట.

రా... నేనా శునకాన్ని?

మ... హాస్యానికన్నమాటల్లా నిజమనుకుంటారేమిటి?

రా.. మరి మీతో హాస్యమాడకపోతే, వూరందరితోటి
హాస్యమాడమన్నారామరి? కుక్కన్నా, పందన్నా, గాడిదన్నా మిమ్మల్నే
అనాలిగాని మరొకరిని అనకూడదే? ఇంగ్లీషుంటే జ్ఞాపకంవచ్చింది.
గిరిశంగారు లుఖావధాన్లుగారి తమ్ములటా చెప్పారుగారు!

రా... సీమనను వాడిమీద కెడుతోందే? ఇతే నీకెందుకు? కాకపోతే నీకెందుకు?

మ... గిరిశంగారు లుఖావధాన్లుగారి తమ్ములైతే పెళ్ళికి వస్తారు. పెళ్ళికి వస్తే
ఏమయినా చిలిపి జిట్టి పెట్టి మీమీద చెయిజేసుకుంటారేమో అని నా విచారం.

రా... పెళ్ళి తప్పిపోవటానికి తంత్రం పన్నానుగా... కాని మధురం, కిడించి
మేలించమన్నారు. ఒకవేళ వాడు రావటమే తటాయస్తే ఏమిటి సాధనం?

మ... పెళ్ళివంటలకి పూటకూళ్ళమ్మని కుదర్చండి. ఆమె కనపడ్డదంటే
గిరిశంగారు పుంజాలు తెంపుకు పరిగెత్తతారు. ఆమెనోరు మహా చెడ్డది.

రా... అవును, నోరేకాదు చెయ్యికూడా చెడ్డదే. దాని దెబ్బ నీకెంతెలును. కాని
మహా దొడ్డ సలహా చెప్పావు.

(అని బుగ్గమీద చిటికెస్తూంటే లుఖావధాన్లు ఒక వుత్తరం చేత పట్టుకుని
ప్రవేశిస్తాడు)

లుఖావధాన్లు... నాకు పెళ్ళి వద్దు పెడాకులూ వద్దు.

రా... (మధురవాణితో) చూశావా మధురం. యంత్రం అప్పుడే పారింది.

లు.... ఈకుట్రంతా నీదే.

రా... కోపం కోపంలా వుండాలిగాని, ఏకవచన ప్రయోగం కూడదు.

లు... ఇదంతా మీకల్పనే, నాకోప ముంచటానికి తలపెట్టారు. చదవండి.

రా.... ఆ వుత్తరంనంగతి నాకెంతెలును?

లు.. చేసినవాడికి నీకు తెలియకపోతే మరెవడికి తెలుస్తుంది?

రా.. అదుగో మళ్ళీ ఏకవచనప్రయోగం కూడదు. మొత్తగా
మాట్లాడుతున్నానని కాబోలు అనాడి చేస్తున్నారా? వుత్తరం గిత్తరం నేను

కల్పించానని మళ్ళీ అన్నారంటే కద చాలాదూరం వెడుతుంది
ఏమనుకున్నారో?

లు... మీ కల్పనైతేనే? మరొహారి కల్పనైతేనే? బుద్ధిపొరపాటునాది.
మధ్యవెధవలతో నాకేంపని? వెంటనే బయల్దేరి వెళ్ళి ఆ అగ్నిహోత్రావధాన్లునే
అడుగుతాను.

రా... మాటలు మహజోరుగా వస్తున్నాయి. జార్రత్త. (మధురవాణి కేసి
చూసి) నన్నేనా వెధవలు అంటున్నాడు?

మ.... (రామప్పంతులుతో) చాలు, చాలు మీప్రయోజకత్యం. మిమ్మల్ని
ఆపులని నమ్ముకుని సలహాకివస్తే అలోచనా పాలోచనా చెప్పక, ఏకవచనం,
బహువచనం అని కాష్టవాదం పెట్టారు. (లుఖావధాన్లుతో) బావా! ఈ
కుర్చీమీద కూర్చోండి. (కుర్చీమీద కూర్చోపెట్టి, రామప్పంతులుతో)
ఈవుత్తరం ఏమిటో నింపాదిగా చదివి చూడండి. (వుత్తరం లుఖావధాన్లు
దగ్గరినుంచి తీసుకుని రామప్పంతులకి ఇస్తుంది)

రా.... (వుత్తరం విప్పి కొనచూసి చదువును) "సేవకుడు తమ్ములు గిరిశం"
--- వీడా రాసింది ఈ వుత్తరం?

మ... పైకి చదవండి.

రా.. (చదువును) "సేవకుడు తమ అత్యంత ప్రయసోదరులు గిరిశం అనేక
నమస్కారములుచేసి చాయంగల విన్నపములు. మీకు కాబోవు భార్య,
నాప్రియశిష్యుడగు వెంకటేశ్వర్లు చెలియలగుటంజేసి నాకు
బ్రహ్మానందమయింది. నేను అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారి ఇంటనే ఉండి
పెళ్ళినలులు చేయించు చున్నాడను. వారు నన్ను పుత్రప్రాయంగా
ఆదరించుచున్నారు. బహుదొడ్డవారేకాని చంద్రునకు కళంకమున్నట్లు వారికి
కించిత్తు ద్రవ్యాశా, కించిత్తు ప్రధమకోపము కలవు" -- వ్యాకరణం
వెలిగిస్తున్నాడయ్యా గిర్తడు. -- "షరా: ఆకోపం వచ్చినప్పుడు మాత్రం
ఎదుటపడకుండా వుంటే ఎముకలు విరగవు ప్రాణం బచాయిస్తుంది."

"మీవూరి వారెవరో గాని ఒకతుంటరి, మీరు విశేషదనవంతులనియు, పెళ్ళి
దేవదుండుభులు మ్రోయునటుల చేయుదురనియు, వర్తమానము చేయుటవల్ల
ఏబది బండ్లమీద ఈ ఊరి వారినందరిని తరలించుకు రానేయున్నారు.
దివాంజీ సాహెబుగారినడిగి ఒక కుంజరంబునూ, మూడు లొట్టియలనూ,
ఏడుగుర్రంబులనుకూడా తేనైయున్నారు. బంగారపు టడ్డల పల్లకి కూడా
తెచ్చెదరు"

"రెండవ షరా: దానిమీద వూరేగి మీరు పెళ్ళిచేసుకోవటం నాకు కన్నుల
పండువేగాని, ఇంతదనం వృథా వ్యయమవుతుంది గదా అని నాబోటి ఆపులు
విచారిస్తున్నారు. ఎద్దుపుండు కాకికి రుచి రామప్పంతులు
సొమ్మేంపోయింది?"

-- వెధవ నావూసెందుకు వీడికి?

"ఇందులో ఒక పరమ రహస్యం, అది ఎద్దనిన, ఈ రామప్పంతులు చిక్కులకు
జాకాల్, తెలివికి బిగ్ యాస్"

ఎదేమిటో బోల్దేరు ఇంగ్లీషు.

"అనగా"

వ్యాఖ్యానంకూడా వెలిగిస్తున్నాడు.

"జాకాల్ అంటే గుంటనక్క"

పింజారీ వెధవ!

"బిగ్ యాస్ అనగా పెద్ద--"

వీడి సిగతరగా, ఏం పోయే కాలం!

(మధురవాణికి నవ్వువచ్చి ఆపుకోలేకపోతుంది.)

ఎందుకలా నవ్వుతావు? నీమొగుడు నన్ను తిడుతున్నాడనా ఆనందం?

మ... (నవ్వు ఆపుకోలేక నవ్వుతూ) లోటి--లోటి--లోటి--లోటి--(నవ్వు ఆపుకోలేదు)

రా... ఏమిటా లోటి?

మ...లోటి--లోటి--పిట

రా... అవును లోటిపిట అయితే

మ...(కొంచం సమాళించుకుని) లోటిపిట ఎందుకో?

లు... ఉత్తరం చదివితే మీరే తెమ్మనట్లు కనబడుతోంది.

రా... నేనా? నేనా? నాకెందుకు లోటిపిట?

మ.... (నవ్వుతూ...) ఎక్కడానికి

రా... నేనా ఎక్కడం?

మ... ఎందుకు కూడదూ? మీరొక లోటిపిట, బావగారొక --- లోటిపిట -- పో - పో- పోలికెట్టి ఒక లోటిపిట - ఎక్కి పొలాలంటు వూరేగండి - వెన్నుకుప్పెక్కి - ఆ వైభవం కళ్లారా చూస్తాం. (నవ్వు సమాళించుకుని, లుబ్ధావుధాన్లుతో) బావగారూ క్షమించండి. - దుష్టువ్రాతకి నవ్వేను - మరేంకాదు.

లు... దుష్టుంటే దుష్టా! గాడిద

మ...ఎందుకీ దెబ్బలాట? (లుబ్ధావుధాన్లుతో) బావా, ఎందుకు మా పంతులుగారి మీద అన్యాయంగా అనుమానపడతారు? ఇప్పుడు మించి పోయిందేమి? పెళ్లికూతుర్ని పంపిస్తే చాలు, పది రూపాయలఖర్చుతో ఇక్కడ ముడి పెట్టేస్తాం, మీరెవరూ రావద్దని, మీమావగారి పేర వుత్తరం వ్రాయండి.

లు... తీరామోసి వాళ్లు పెళ్లికూతుర్ని ఒక్కరైనే పంపించేస్తే?

మ... మరేం? మీ తీపు దిగదీసింది? పెళ్లి చేసేనుకోండి.

లు.. నాప్రాణంపోతే ఈ సంబంధం చేసుకోను. ఆ వుత్తరం కొనాకి చదివితే మీకే అర్థం అవుతుంది. కొంచం అయినా నిజం వుండకపోతుందా వీడి మాటల్లో అని నా భయం! ఆ సంబంధానికి వెయివేల దణ్ణాలు. నా కొద్దు బాబూ.

మ.. బాగా అన్నారు. మీ సంబంధం ఎంతమాత్రం వద్దని మీమావగారి పేర వుత్తరం వ్రాయండి.

(బయటనుంచి పోష్టుజవాను - " లుబ్ధావుధాన్లుగారున్నారండీ, వుత్తరం వచ్చింది. ఇక్కడున్నారని తెలిసి వెతుక్కుంటూ వచ్చాను" . మధురవాణి బయటకువెళ్లి వుత్తరం తెచ్చి లుబ్ధావుధాన్లు చేతికి యిస్తుంది.)

లు.. (ఉత్తరంకేసి చూసి) ఈ రాత తగులడ్డట్టుంది. మీరే చదవండి. (రామప్పంతులకి యిస్తాడు)

రా.... (తనలో చదువుతూ) ఇక చిక్కే వదిలిపోయింది. ఇది మీమావగారి దగ్గర్నుంచి.

లు...ఏమని?

రా... మీ సంబంధంమే అక్కర్లేదట. మీరు పిసిని గొట్టని ఎవరో చెప్పారుట.

లు.. నేనా పిసిని గొట్టని?

రా. మీరు ముసలివాళ్లనీ, మీకు క్షయ రోగం వుందనీ కూడా ఎవరో చెప్పారుట.

లు...నేను ముసలివాణ్ణా వీడి సిగ తరగా? యాభై యేళ్లకే ముసలిబుండీ? కొంచం దగ్గంటే మట్టుకు.(దగ్గను)

రా... నిజమే, మీరు ముసలాళ్లయితే మాత్రం?

లు... అయితే మాత్రం అంటావేమిటి? నువ్వేపెట్టావు ఈ పెంట అంతాను.

రా..... అన్ని పెంటలు పెట్టడానికి, మీ గిరిశం అక్కడే వున్నాడుగా?

లు... వీడక్కడెలా పోగయ్యాడయ్యా శనిలార. అయితే ఏంజియ్యమంటారు?

రా... మీరు పునః ప్రయత్నంచేసి పెళ్లాడండి. మీ పెళ్లాం భయంచేత మీ కూతురు మీనాక్షి ఆటకూడా కడుతుంది. అవునంటారా? కాదంటారా?

లు... నిజమయిన మాటే.

రా... నిన్న వచ్చాడయ్యా, గుంటూరునుంచి ఒక బ్రాహ్మణుడూ; నా ఎరికను ఎక్కడైనా సంబంధం ఉందా అని అతగాడు అడిగితే, లేదని చెప్పాను. ఈ సంబంధం తప్పిపోతుందని కలగన్నానా ఏమిటి?

లు... బేరం ఏం చెప్పాడు?

రా...బేరం మహా చవకయ్యా, అదే విచారిస్తున్నాను. పన్నెండు వందలకి గాని ఇవ్వనని చెప్పాడు.

లు...మరో వంద వేద్దాం మనం. కనుక్కుందూ పుణ్యం వుంటుంది. ఎక్కడ బసో?

మ... ఎదటింట్లోనే బస చేశాడు. డబ్బుమాట అలావుండండిగాని, ఆ పిల్ల ఏమి ఏపు, ఏమి ఐశ్వర్య లక్షణాలు! ధనరేఖ జరిపోతులా వుంది. సంతానరేఖలు స్ఫుటంగా వున్నాయి. పిల్ల దివ్యసుందర విగ్రహం. నిన్న తీసుకొచ్చి చూపించి వెళ్లారు గుంటూరు శాస్త్రులుగారు.

లు.. అయితే ఆలస్యమేమిటి? మనమే అక్కడికెళ్లి ఖాయంచేసి రేపటిత్రయోదశినాడే పెళ్లికావాలని అడుగుదాం.

రా.... శుభస్య శీఘ్రం.

.....Curtain

Scene six

On the bank of a lake in Ramachandrapuram Agraharam There is general commotion indicating the sound of bullock carts from the background.

Venkatesam and Buchamma enter. Venkatesam is carrying the bag of his books.

బుచ్చెమ్మ....ఎందుకు రా మోస్తున్నావు, ఆ పుస్తకాల సంచిబరువంతా?

వెంకటేశం....మాష్టారు వీటిని నీబండలో పెట్టమన్నారు. నీదగ్గరఅయితే జాగ్రత్తగా ఉంటాయని.

బుచ్చెమ్మ....గిరిశం గారు ఎంత జాగ్రత్త మనిషో. నాబట్టలు,నగలూఉన్న పెట్టె నాబండలోనే పెట్టించారు. "ఈఊళ్ళో దొంగవెధవలు చాలామంది తిరుగుతూంటారూ. నీనామాను మవ్వు జాగ్రత్తగా చూసుకో" అని మరీ మరీ చెప్పి వెళ్ళారు. ఒరేయ్, ఆయనలాగ మవ్వుకూడా గుర్రవెక్కి సవారీ చెయ్యగలవురా?

వెంకటేశం.... ఓ... కాని నేను ఏనుగెక్కి వస్తున్నాను. నాన్న మన సుబ్బిపెళ్ళి ఎంత బాగావేయిస్తున్నాడో మాశావా? గిరిశం మేష్టారు పెళ్ళిపనులన్ని ఎంతకష్టపడి చేయించారో.

బుచ్చమ్మ....నాన్న మన సుబ్బిని ఆముసలాడక
ఇచ్చిపెళ్ళిచెయ్యడం నాకెంతమాత్రం యిష్టం లేదురా?

(she has tears in her eyes. **Girisam enters from the otherside and first talks to Venkatesam**)

గి.... ఏవోయ్, Shakespeare, నీ ఏనుగు బయలుదేరు
తోందోయ్. ఇంకా యిక్కడే వున్నావేమిటి?

వెంకటేశం.....అయ్యబాబోయ్. నాన్నచంపేస్తాడు. అక్కా ఈ
పుస్తకాలసంచి నీబండలో పెట్టవే. (He exits in a hurry leaving
the bag with her)

గి.... (Looking at Bucchamma who is wiping tears from
her eyes with her sari) ఏం వదనా, కంటనీరుపెడుతున్నారా?

బుచ్చమ్మ...ఏవీ లేదు.

గి.... మీరు కంటనీరు పెడతే నామనసు కరిగి వోతూంది.

బుచ్చమ్మ....మికేం మహారాజులు.....మాకష్టాలు మిమ్మల్నేం
బాధిస్తాయి.

గి..... ఏం కనికరంలేని మాటన్నారూ! మీరు అలా
దు:ఖంలో ములిగి ఉంటే ఎందుకునాకీ వెధవబ్రతుకు?
మికొసం ఏంచెయ్యమంటే ఆది చేస్తానే? ప్రాణం
యిచ్చెయ్యమంటే యిచ్చేస్తానే?

బుచ్చమ్మ...చెల్లికి ఈసంబంధం తప్పించారుకారు గదా!

గి..... అదొక్కటి మట్టుకు నాకు సాధ్యం అయింది కాదు.

బుచ్చమ్మ....అయితే మీతోనాకేంపని. మానాన్నకి తోచకపోతే
మికైనా తోచకూడదా, ఈసంబంధంకూడదని? లుబ్ధావుధాన్లు
మీఅన్నగారనికాబోలు మీసంతోషం. ఈ వెళ్ళిపనులన్నీ
యింతసందడిగా చేయిస్తున్నారు.

గి..... ఎంతక్రూరమైనమాటన్నారూ! ఈసంబంధం
అవుతుందని ఎంత బాధ పడుతున్నానో
ఆభగవంతుడకతెలుసు.చెడచీవాట్లు పెడుతూ నాఅన్నవేర
రెండుపేజీలు ఉత్తరం వ్రాశాను. చెవిని పెట్టాడు కాడు. ఊరికే
కూచుంటే మీనాన్న ఏమన్నా అనుకుంటాడేమోనని,
ఎప్పటికయినా బంగారపు బొమ్మలాటి నీకు నామీద కనికరం
వస్తుందేమోనని, ఈవెళ్ళిపనులు చేయిస్తున్నాను.ఈనమ్మిన
నొఖరుమీద భారంగావుంటే, ఎవళ్ళకీచెప్పకుండా ఈరాత్రే
లేచి వెళ్ళిపోతాను.

బుచ్చమ్మ... వెళ్ళిపోకండి. మా చెల్లెలి వెళ్ళి
తప్పించేమార్గం ఆలోచించండి. మీరు తలుచుకుంటే యెలాంటి
పనయినా సాధించగలరని తమ్ముడు చెప్పాడు.

గి.....నేచెప్పినమాట యీభూప్రపంచంలో ఎవడూ
కొట్టెయ్యలేడు. అందుచేత వెంకటేశం అలాఅనివుంటాడు.
మీతండ్రెకడు, మాఅన్న ఒకడు లోకాతీతులు. ఈయనకి
వెర్రికోపం, ఆయన పిసినిగొట్టు.మాఅన్న నీ చెల్లెలిని సుఖపెట్ట
డానికికాదు వెళ్ళాడుతూంటా, బతికున్నన్నాళ్ళూ చాకిరీ
చేయించుకోడానికి.వాడింట యిది జీతంలేని బాపనక్కలాగ
పనిజేస్తుందని,వాడి ఆశ. నాకింకోభయం వేస్తోంది. చెబితే
కోపంతెచ్చుకోవు గదా?

బుచ్చమ్మ....మీరేం చెప్పినా నాకుకోపంరాదు.

గి.... మాఅన్న రేపో మాపో డింకి కొట్టింతర్వాత నీచెల్లెలిని
ఆరామచంద్రపురం అగ్రహారీకులు ..బహుదుర్మార్గులు ..

తిన్నగావుండనివ్వరు. ఆమాళ్ళో రావప్పంతులని ఒక పరమ
దుర్మార్గుడున్నాడు. ఎందరి సంసారాల్లో చెడగొట్టాడు. మా
అన్న వ్యవహారాలన్నీ అపంతులుగాడే చూస్తాడు. మాఅన్న
చచ్చిన ఉత్తరక్షణం నీచెల్లెలికి బోలెడు డబ్బు చేతిలోకి
వస్తుంది. స్వాతంత్రం కలుగుతుంది. ఇహచెడపోవటానికి
అభ్యంతరం ఏమిటి?

బుచ్చమ్మ....అవును.

గి..... వదనా, మీచెల్లెలు సుబ్బివిషయం తలుచుకుంటే నాకు
ఎంత బాధగా వుందో నీకు ఎలా చెప్పాలో నాకు
తెలియటంలేదు. గుర్రంమీద వెళ్ళిబళ్ళవెనక వస్తున్నానే గాని
నా మనస్సు మనసుబ్బిని రావప్పంతులి చక్రమ్యాహంలో
పడకుండా ఎలాకాపాడాలా అనే తహతహ పడుతూంది.ఒక్క
మాటచెప్పు. నీచెల్లెలిమీద నీకు కనికరం ఉందా?

బుచ్చమ్మ....అదేమిటి, అలాఅడుగుతున్నారు? నాచెల్లెలి
గురించేగా బాధపడుతూ చెప్పుకుంటున్నాను.

గి... నిజంగా కనికరం ఉందా?

బుచ్చమ్మ....వుండకుండా వుంటుందా?

గి.... వుంటే, ఈ వెళ్ళి తప్పించేసాధనం నీచేతుల్లో ఉంది.

బుచ్చమ్మ...నా చేతుల్లోనా?

గి.... అక్షరాలా.

బుచ్చమ్మ...ఏం చిత్రమైనమాటలు చెబుతారు?

గి.... ఒకమాటనాకు ప్రమాణపూర్తిగా చెప్పు. నీచెల్లెలి వెళ్ళి
తప్పించటం నీ చేతయితే చేస్తావా?

బుచ్చమ్మ....చెయ్యనా! మరెనాకేంచెయ్యాలో ఏమితెలియదే!

గి.... ఏమో, చేస్తావో చేయ్యవో! చేస్తానని ప్రమాణం చేస్తే
ఏంచెయ్యాలో నేను చెబుతాను.

బుచ్చమ్మ....ఏమని ప్రమాణం చెయ్యమన్నారు?

గి..... నామీద ప్రమాణం చెయ్యి.

బుచ్చమ్మ...సరే, మీమీద ప్రమాణమే, చెప్పండి.

గి... ఆయితే విను, ఈమాటే నీతోచెబుతావని కాచి. కాచి
ఉన్నాను. యింతవరకూ సమయం చిక్కలేదు. నీచెల్లెలి వెళ్ళి
తప్పటానికి ఒకటే సాధనం ఉంది. అది ఏవెంటంటే నువ్వు
ముందూ వెనకూ ఆలోచించకుండా నాతో లేచివచ్చి నన్ను
వెళ్ళి చేసుకోవడవే. ... తేకుంటే నీ చెల్లెలి వెళ్ళి తప్పదు.

బుచ్చమ్మ....(ముసి ముసి నవ్వుతో) నేను మీతో లేచివస్తే
మాచెల్లెలు వెళ్ళి ఆగిపోతుంది? యేంవిచిత్రాలు?

గి.... నీబండవాడి చేతులో నాలుగురూపాయలుపెట్టి నీబండ
అనకాపల్లి రోడ్డులో పెట్టిస్తాను. అక్కడనుంచి రామవరండాకా
మాస్నేహితులు అంచీబళ్ళు ఖణాయిస్తారు.ఆడుతూ పాడుతూ
మనం దొడాయింది రామవరంలో వెళ్ళాడేసుకుని మనం
బతికివున్నంతకాలం నవ్వుకుంటూ. ఆనందిస్తూ. సుఖంగా
ఉందాం. మనకి ఎంతమంది నొఖర్లుంటారు! ఎంతమంది
చాకర్లుంటారు! ఇకనిన్ను యింటిపనులు చెయ్యనిస్తానా? పప్పు
రుబ్బనిస్తానా? తోటలు. దొడ్లు, గుర్రాలు. బళ్ళు! నిన్ను
నడవనిస్తానా? పుప్పంలాగ నెత్తిమీద పెట్టుకుంటాను.
అప్పుడునీకు కలిగే ఆనందం ఊహించుకో.

బుచ్చమ్మ...నా జన్మానికి మరీ ఆనందం ఎక్కడది?

గి.... రేపు పొద్దున్న నీబండ కనబడక, కలవలపడె, మీవాళ్ళు నెత్తీ నోరూ కొట్టుకుంటారు. ఈ మన తమాషా విన్నతర్వాత మాఅన్న మీసుబ్బిని పెళ్ళి చేసుకోడు. ఇది అవునా కాదా?

బుచ్చెమ్మ.. అవునుకాబోలు.

గి.... అయితే నీకు మరి అందుకు సమ్మతవేనా?

బుచ్చెమ్మ....యెందుకు?

గి... నాతో వేళ్ళి పోయి రావటానికి.

బుచ్చెమ్మ...అమ్మ నాయనా! నాకుభయంవేస్తోంది. నేను రానుబాబూ.

గి.... సరే నువ్వు రాకపోతే నాకు చావు తప్పదు.

బుచ్చెమ్మ....అయ్యో అలాటిమాటలనకండి.

గి.... నువ్వు నామీద ఒట్టు వేసుకుని ఆమాట తప్పిపోతే నన్నుదేవుడే చంపేస్తాడు. మరి నాకు చావు ఎలాతప్పుతుంది?

బుచ్చెమ్మ.. నానుంచి మీరు చచ్చిపోతే నేనూ చచ్చిపోతాను.

గి.... ఒక్కమాట చెప్పు. నన్ను బతకమన్నావా? చావమన్నావా?

బుచ్చెమ్మ....వెయ్యేళ్ళు బతకండి.

గి.. అయితే ఖాయమేనా నాతోరావటం?

బుచ్చెమ్మ...మీరెంచెయ్యమంటే అది చేస్తాను.

గి... నీబండలోనే మన యిద్దరం ఎక్క మిగతా బళ్ళుబయలుదేరేలోపుగావెళ్ళి పోదాం. నేనప్పడే నీబండవాడితో మాట్లాడి అన్ని ఏర్పాట్లు చేసేశాను.

బుచ్చెమ్మ..మాతమ్మూడి పుస్తకాలసంచివో.

గి.... ఆ Shakespeare కి ఇంక పుస్తకాలెందుకూ, చదువుచెప్పే మేష్టారే ఉడాయిస్తూంటే?

Girisam and Buchamma exit

(Lights dim. The same place. after a lapse of time)

Venkamma enters with a marachembu in her hands and feeling restless and tired

వెంకమ్మ....ఏమిటో ఈగొడవంతా? నాకు కంగారుగా వుంది. ఏమయిపోయారో బళ్ళవాళ్ళంతా ఒక్కరూ కనిపించరు.

Karataka Sastry enters

అన్నయ్యా, సమయానికి వచ్చావు. నాకర్థం కావటంలేదు. మనసుబ్బిని పెళ్ళి చేసుకుంటానన్న ఆ లుభావుధాన్లు పదిరోజులక్రితమే ఇంకో పిల్లని పెళ్ళాడాడుట. అరవై ఏళ్ల ముసలిపీనుగ ఆమాత్రం నీతీ, నిజాయితీ ఉండనక్కర్లేదూ!

కరటక...వెళ్ళి ఆగిపోయింది. సంతోషించు. వేళకి రాగలనో లేదోనని పొలాలడ్లు పడి నడిచివచ్చేశాను. ఆ వధవగాటిదకొడుకు నీతీ నిజాయితీ ఎలావిడస్తే ఇకమనకెందుకు? మనఅమ్మాయిబతుకు బద్దలవ్వకుండా బయట పడినందుకు సంతోషిద్దాం. ఇంతకీ బావగారె? ఎక్కడా కనపడరే? నిన్నొక్కర్తినీ ఇలా చెరువుగట్టుమీద వదిలేసి ఎక్కడ ధుమధుమ లాడుతున్నాడు?

వెంకమ్మ.... ఆయనెవరో రామప్పంతులు గారట.

ఆయనొచ్చి లుభావుధాన్లకి పెళ్ళయిపోయిందని చెప్పారు.

ఆమాటవినగానే మీబావగారు తామపాములా తెవిపోయారు. వాడిరోగం కుదురుస్తా. వాడి ఎముకలు విరగ్గాడతా నంటూ. ఆపంతులుగారు మాట వినకుండా లుభావుధాన్లు యిల్లువెతుక్కుంటూ వెళ్ళారు. అసలే కోపధాం మనిషి. ఏం ఓఘాయిత్యం చేస్తారో ఏమిటో.

కరటక...రామప్పంతులున్నాడుగా వెనకాల. పరవాలేదులే. వెంకటేశానికి పాఠం చెబుతున్న అయ్యవారు కనిపించరే? నెల్లాళ్ళ నీయింట్లో కూర్చుని తెగతిన్నాడు. పెళ్ళికొస్తే కాస్త సాయం వుండును. మగపెళ్ళి వారితో జేరిపోయాడేమిటి?

వెంకమ్మ....పాపం! అలాటి మాటలనకన్నయ్యా. పెళ్ళిపనులన్నీ ఆయనే స్వయంగా చేయించారు. వనివాళ్ళని చూసుకోవటం, పందిళ్ళు వేయించటం, ప్రయాణానికి బళ్ళకు దర్చడం, ఎంతసహాయం చేశారు. ఆయనుండబట్టే ఈపెళ్ళి పయాణం సరిగ్గా జరిగింది. ముందు గుర్రంమీద వుంటారు. వెంకటేశం ఆయన ఎప్పుడూవిదో ఇంగ్లీషులో మాట్లాడుకుంటూనేవున్నారు.

కరటక...అదుగో, రామప్పంతులుగారూ, బావగారూలావుంది ఒగుర్చుకుంటూ వస్తున్నారు. ఏంజరిగిందో తెలుస్తుంది. ఆయన కాస్త కోపం తగ్గించి మాట్లాడతే.

Ramappantulu and Agnihotravadhanlu enter

రా..... (Looking at Karataka Sastry) తమరిని ఎక్కడో చూసినట్లంది.

కరటక...తమ దర్శనం నాకిదివరకెప్పుడూ అవలేదు కాని. తమ వేరువిన్నానండ. (changing the topic) బావా. ఏంఘనకార్యం చేసొచ్చావు. వెంకమ్మ నీగురించి చాలాకంగారు పడుతోంది.

అగ్ని... గాడదకొడుకుని మచెడ్డ దెబ్బలు కొట్టేశాను. ఏనుగులూ, గుర్రాలూ తెచ్చాను వీడేశ్రార్థం మీదకి!

వెంకమ్మ....మనప్రాలుబ్బం. ఈసంబంధం వద్దని పోరతే విన్నారా? నేను భయపడుతూనే వున్నాను. నేన్నోచిన నోవులు యిలావుండగా, మరోలా ఎలా అవుతుంది? బయలుదేరేటప్పుడు పిల్లి కూడా ఎదురుగుండా వచ్చింది.

అగ్ని... పింజారీ ముండా! ఊరుకో. ఆడముండలకెంతెలుసు.

రా.... ఆగుంటూరు సంబంధం చేసుకోవద్దని ఎన్నోవిధాల చెప్పానండ. ఆపిసినిగొట్టు లుభావుధాన్లు నామాటవంటేగా? చవగ్గా పన్నెండువందలకే పిల్లదారుకు తోందని గబగబా పెళ్ళాడేశాడు.

అగ్ని....ఆ గాడదకొడుకుమీద క్రిమినలు కేసు పెట్టడానికి ఏమయినా అవకాశం వుంటుందంటారా? వెంకటేశానికి పాఠంచెబుతున్న అయ్యవారికి ఈవిషయం ఏమయినా తెలుసేమో? ఆయన సలహా అడగమంటారా?

రా..... కోర్టు వ్యవహారాల్లో ఆరితేరిన మీకు అయ్యవారి సలహా ఎందుకండే క్రిమినలుకి అవకాశం వుందా అని అడుగుతారేమిటి? మీకుతెలియదూ సులభంగా నాలుగువేలు డామేశీకూడా సివిల్లో లాగెయ్యవచ్చును.

అగ్ని.... అదే నాఆలోచన కూడా.

రా.. ఖర్చులికి డబ్బుపట్టుకురండ. వ్యవహారం నేను నడిపిస్తాను మీకు.

అగ్ని.... నా దగ్గర దమ్మిడి లేదు ఏమిటి సాధనం? ఈ బుద్ధావధాన్లు గాడిదకొడుకు డబ్బులిస్తాడని నేనేమీ తెలేదు. మాబుచ్చమ్మ సరుకెదయినా ఈమాళ్ళో తాకట్టు పెడదాం. రా.... శుభస్య శీఘ్రం. పట్టుకురండి. పోలిశాట్టి దగ్గర తాకట్టు పెడదాం. ఆ అయ్యగార్నిచ్చి పిల్లల్ని ఇంటికి పంపించెయ్యండి. ఏకా ఏకీని మనం వెళ్ళి లుబ్ధావుధాన్లుకన్న ముందు ముక్కతగిలించాలి కోర్టులో.

అగ్ని... (Turning towards Venkamma) ఏదీ అమ్మని పిలిపించు.

వెంకమ్మ... ఎవళ్ళచేత పిలిపించనూ? బళ్ళవాళ్ళొక్కరు కనిపించటంలేదు. నేనే వెళ్ళాలి కాళ్లు యీడ్చుకుంటూ. అమ్మెది చెప్పా? బద్దకించి బండలో పడుకుంది కాబోలు. అడుగో అబ్బీ వస్తున్నాడు.

(Venkatesam Enters)

అబ్బీ అక్కయ్యెదిరా? నువ్వు అమ్మాబండలో కూచోలేదురా? వెంకటేశం...లేదు నేను ఏనుగెక్కాను.

అగ్ని.. దొంగ గాడిదకొడకా. అక్కయ్య బండిదగ్గరకెళ్లి దాన్ని ఒకసాం తీసుకురా.

వెంకటేశం...అక్కయ్య బండి కనిపించడం లేదు.

అగ్ని... ఏవిట్రా వెధవా నసుగుతావు?

వెంకటేశం..... గుర్రపాడు చెప్పాడు.....

అగ్ని.... ఏమిటిరా, ఏమిటి? ఏమిటి చెప్పాడు?

వెంకటేశం...మాష్టారూ..... రాత్రి.....

అగ్ని... నోటంట మాట వెగల్లేం? (ఒక మొట్టికాయ కొడతాడు)

వెంకటేశం... గుర్రం దిగి, అక్కయ్య బండి ఎక్కాట్ట.

వెంకమ్మ.... అయ్యా, దాన్ని లెవదీసుకు పోలేదు కదా! కొంపమునిగి పోయింది.

(చతికిల పడుతుంది)

రా.... గిర్రడే యింత పనిచేశాడా?

కరటక...అసలు ఆవేశ వాడు మనయింట్లో అడుగు పెట్టి నప్పుడే అనుకున్నాను. వీ డేదో దుష్టగ్రహంలా ఉన్నాడు, వీడవల్ల ఏదో చెడుసంభవిస్తుందని.

అగ్ని... (Shaking with anger) అయ్యవారు పకీరుముండని లెవతీసుకెళ్లిపోయాడూ?నా కోర్టు కాగితాలూ, నగలపెట్టి కూడా పోయాయన్నమాట!

వెంకటేశం...అక్కయ్య బండలో నాపుస్తకాలు కూడా పెట్టాను.

అగ్ని... దొంగ గాడిదకొడకా, నువ్వే వాణ్ణి యింట్లో పెట్టావు!

రా.... అయ్యవారు మహాదొడ్డవారని చెప్పారే ఏమి ఎత్తుకుపోయాడెమిటండ?

అగ్ని...ఏమి ఎత్తుకుపోయాడా? నీశ్రాద్ధం ఎత్తుకుపోయాడు. పకీరుముండని కూడా ఎత్తుకు పోయాడు. (Turning towards Venkatesam) ఈ దొంగ గాడిద కొడుకు ఇంగ్లీషు చదువే కొంపముంచింది.

(Cutrian comes down as Agnihotravadhanlu holds Venkatesam by his hair and starts beating him)

దేశభక్తి

దేశమును ప్రేమించుమన్నా, మంచి అన్నది పెంచుమన్నా, వొట్టిమాటలు కట్టిపెట్టోయ్ : గట్టి మేల్ తలపెట్టవోయ్ :

పాడిపంటలు పొంగిపొర్రే : చారిలో నువ్వు పాటుపడవోయ్ : లిండి కలిగితె కండ కలదోయ్, కండ గలవాడేను మనిషోయ్!

యీసురోమని మనుషులుంటే దేశ మేగతి బాగుపడునోయ్ ? ఆల్లుకొని కళలెల్ల నేర్చుకు దేశసరుకులు నించవోయ్ :

పూను స్పర్ధను విద్యలంటే వైరములు వాణిజ్యమండే; వ్యర్థకలహం పెంచబోకోయ్ కత్తివైరం కాల్చవోయ్ :

దేశాభిమానం నాకు కర్షని వొట్టిగొప్పలు చెప్పకోకోయ్, పూని యేదై నాను వొక మేల్ కూర్చి జనులకు చూపవోయ్ :

ఓర్వలేమిపిశాచి, దేశం మూలుగులు పీల్చేసెనోయ్; ఒరుల మేలుకు సంరసిస్తూ ఐకమత్యం నేర్చవోయ్!

పరుల కలిమికి పొర్లి యేద్యే పాపి కెక్కడ సుఖం కద్దోయ్? ఒకరిమేల్ తన మే లనెంచే నేర్పరికి మేల్ కొల్లలోయ్!

అన్నిదేశాల్ క్రమ్మవలెనోయ్ దేశసరుకుల నమ్మవలెనోయ్ : దబ్బు తేలేనట్టి నరులకు కీర్తి సంపద లబ్ధివోయ్ :

వెనక చూచిన కార్య మేమోయ్ ? మించి గతమున కొంచమేనోయ్ మందగించక ముందు అడుగేయ్; వెనకపడితే వెనకెనోయ్!

స్వంతలాభం కొంత మానుకు పొరుగువాడికి తోడుపడవోయ్; దేశమంటే మట్టికాదోయ్, దేశమంటే మనుషురోయ్!

చెటపట్టాల్ పట్టుకుని దేశస్థులంతా నడవవలెనోయ్, అన్నదమ్ములనలెను జాతులు మతము లన్నీ మెలగవలెనోయ్ !

మతం వేరైతేను యేమోయ్ ? మనసు లొకరై మనుషు యంటే జాత మన్నది లేచి పెరిగి లోకమున రాణించునోయ్ !

దేశ మనియెడి దొడ్డప్పకం ప్రేమ లను పూలెత్తవలెనోయ్, నరుల చెమటను తడిసి మూలం ధనంపంటలు పండవలెనోయ్ !

ఆకులందున ఆణిగి మణిగి కవిక కోవిల పలకవలెనోయ్, పలుకులను విని, దేశమం దఖి మానములు మొలకెత్తవలెనోయ్ !

పెన్నిధి

ప్రేమ పెన్నిధి, కాని యింటను నేర్పరీ కళ ఒజ్జు లెవ్వరు లేరు; శాస్త్రము లిందుగూరిచి తాలైమోనము, నేను నేర్పితి భాగ్యవశమున కవులకృప గని; హృదయ మెల్లను నించినాడను ప్రేమ యను రతనాల కొమ్ము !

తొడవులుగ నవి మేన దాల్చుట యెటుల నంటివో; తాల్చితదె, నా కంట చూడుము ; నతుల సౌరమ ; కమలవనముకు పతులప్రేమయె వేవెలుగు ప్రేమకలుగక బ్రతుకు చీకటి ;

గురజాడ అప్పారావు

(ముద్దుకృష్ణ సంకలనం, "వైతాళకుల" నుండి కృతజ్ఞతలతో)

అమెరికాలో అగ్నిహోత్రావధాన్లు

పద్మమాని పద్మావతి, Vijayanagaram, AP

స్వగతం

స్థలం: డా॥ భరద్వాజగారి ఇల్లు

"ఏవీటి! ఈ డాక్టరు భరద్వాజ ఇంకా ఇంటికి చేరుకున్నట్లు లేదు— లాగుంది! అదమాయించే ఇల్లాలు ఇండియాలో ఉంది గాదూ! ఒంటరి పక్షి జంటకోసం, ఏ గువ్వపిట్ట ఒడిలో ఒదిగాడో ఏమో! రాత్రి. అదేదో భాలేవో, భలేవో డాన్సు అన్నాడు కదా! అదేవి డాన్సోగాని, తీసికెత్తే నేనూ వెళ్లా. తిరిగి ఇంటికి వచ్చి, ఎక్కడికి ఉడాయించాడబ్బా!

ఊహా ఇంట్లోనే ఉన్నాడా! ఉంటే, మరి ఉన్న అలికిడి ఎక్కడా లేదే? ఈ బూతుబంగళాలో ఎక్కడని వెతకనూ! పోన్లే, తనకు మానె, అతిథితైనా వద్దా, స్నానం, పానం, కాఫీ, గిఫీ, మినపరోట్టె, ఉప్పపిండి ఇవ్వవైనా చేసి పెట్టడం ఉందో లేదో!

అయ్యో, పండుగుపుల్ల చేతినంచీలో పడేసుకు చచ్చాగాని, ఆ చేతి— చెంబు మరచేపొయ్యా! మా ఇంటి ఆడకూతురూ ఉంది. ఎందుకూ! "ఎంతసేపూ మీరొక్కరే అమెరికా తగలడకపోతే నన్నుకూడా వెంటేసు— కుపోరాదూ. భూతలస్వర్గం అంటే అదే అని అందరూ చెబుతారుకదా!" అంటూ ఏడుపుముఖం ఇదీనూ! మొగుడు ముండాకొడుక్కి ఏం కావాలో అన్న ఏడువేలేదు. అన్నన్నా, చెంబులేకుండా రంతధావనం ఎట్లా!

"అవునూ, ఇంత శృశానంలా ఉండే రోడ్డంతా, ఉలుకూ పలుకూ లేక! ఆ, అదీ ఈ రోజు ఆదివారంగదా. అంతా చర్చికి పోయారులా ఉంది. మరి మన ఆంధ్రా అప్రాచ్యులేం చేస్తుంటారబ్బా! అవునూ! ఈ లఘుశంక మాటేవీటి! రాత్రి అదేదో పిచ్చాట. పిచ్చో, పెచ్చో గానీ, బలే పసందుగా, ఉల్లిపాయ పెసరట్టులా ఉంది. డాక్టరుకి పెట్టుకుండా అంతా తినేశానా, కడుపంతా కోర్కెస్తోంది. ఇప్పడీ లఘుశంక మాటే— విటి! అవును, లఘుశంకకి బహిర్భూమి ఉందోలేదో ఈ అమెరికాలో, అహ, ఎన్ని చేట్లు, ఎంత నిశ్శబ్దం. అలా బయటకు పోతే బోలెడంత స్థలం. రాత్రి కారొక్కతూ ఉంటే కడుపు పొంగి ఆ ప్రక్కనే ఉన్న చెట్టుక్రింద ఒంటలు కానిచ్చేశా! చీకటిలో చూశేవాడెవడులే అంటూ, బారెడు పొద్దోయేదాకా మెలకువ వచ్చి ఏడిసింది కాదు! ఏ గోదారొడ్డుకన్నా పోదామన్నా ఇది ఇండియాకాదు. అమెరికాయే. అవును, రోడ్లమీది పట్టన్నా లేదు, ఏ గంగలో దూకారో వీక్షంతా. అది సరేగానీ, ఈ బుచ్చమ్మా, గిరిశంగాడూ ఎక్కడ చచ్చారబ్బా!"

"మీ బుచ్చమ్మని తీసుకుని గిరిశం ఈ అమెరికాలో ఏదో సంఘంవాళ్లు రమ్మన్నారని ముడూపుకుంటూ పరిగెట్టెడని" ఆ చావుకబురు చల్లగాచెప్పి చచ్చాడా రామప్పంతులు.

"రామప్పంతులూ, నన్నొక్కడినే పిలిచారనుకున్నా, వాళ్లూ వెళ్లారా? లేకుంటే ఈ అగ్నిహోత్రావధాన్లతో వేళాకోళాల" అని అడిగానా?

'నీతో వేళాకోళం ఏవీటి! ఏ దేశం వాళ్లు పిలిస్తే ఆ దేశం వెళ్లారు' అని అన్నాడా! వీడినోట పిడుగుపడాల! ఆ గిరిశంగాడు పకీరుముండ బుచ్చమ్మని ముండమోయకముందుండే వడ్డాణం, వంకీలు, ఆ ముసలాడు పెట్టిన నగలు కూడా పట్టుకచెక్కేశాడు. ఇదిగో ఈ దేశం వచ్చేడా! రానీ! కళ్లబడనీ, పరువుతీసి బజారెట్టెయ్యనూ! అయినా, వీడా వెధవముండని పట్టుకువేళాడుతున్నాడా ఇంకా! ఈ అమెరికా గుంటల వెంటబడకుండా ఉంటాడా వీడు. చిటికవేస్తే చాలు. వెయ్యిమంది రంభల్లాంటి బుచ్చమ్మలు గిరిశం వెంటబడరూ!

అవునూ! పరుపు పరుపు పరుపు పోయిందయ్యా అంటూ అగ్రహారం అగ్రహారం అంతా అరుచుకు చచ్చేరు నావైన. ఇదిగో, పరువెక్కెడుంది అంట ఈ కాలంలో. ఏ మాదిగ ముండావాడి నోంటు వచ్చినా,

"అమ్మాయికి పెళ్ళికొడుకును చూసి చావరూ" అని అడిగేవారే! ఆ ఆలూరి వాళ్ళమ్మాయి అరవై ఏళ్ళది. ఇంకా బాలాకుమారే పెళ్ళి పెటాకులూ లేక! ఆ పేరాలవారి పార్వతికి పాతికేళ్ళు అంటున్నారు గానీ, ఆపెన మరో పదేసుకోవచ్చు. ఏమూల చూసినా పెళ్ళి, గిళ్ళి లేక ఊరిమీద పడి తగుడునమ్మా అంటూ తిరుగుతున్నారీ కన్యారత్నాలు.

అలా కన్యాశుల్కం పుచ్చుకుని ఆరోజుల్లో పెండ్లిచేశాను కనుకే, ఆ చచ్చిన ముసలాడి ఆస్తితోపాటు, ఈ గిరిశంలాంటి ఇంగిలిషీచు మొగుడూ వచ్చేడు బుచ్చమ్మకి.

ఈ దేశం వస్తేవచ్చింది గానీ ఆ భాలే డాన్సులోనో, రాకు మూజి— క్రోలోనో చేరిందా! అంటే నా పరువేంకావాలీ అంట! ఏమో! ఏం చెప్పనూ దాని సిగతరగా.

అవునూ, సిగ తరగ అంటే గుర్తుకు వచ్చింది. ఈ దేశం రాగానే, ముందు సిగ తరగేస్తూంటారండీ ఇండియావాళ్ళు. అమెరికా అమ్మాయిల్లా అగుపించాలని కాబోలు! ఆ, ఆ అందం మనవాళ్ళతలా వస్తుంది. కోతి కోతే! కొంగ కొంగే! మా బుచ్చమ్మ మంగలిషాపుత్తెల్లి సిగ తరిగించింది అంటే, ఇక చచ్చినా పోల్లి పట్టలేం! ఏవిటో ఇక్కడ మన వాళ్ల వేషాలు, భాషలు నాకేం నచ్చలేదు సుమండీ!

నిన్నరాత్రి ఆ భరద్వాజ ఆ డాన్సు ప్రోగ్రాంలో, గుమ్మం దగ్గర నుంచున్న అమ్మాయి చేయిపట్టేసుకుని, అవ్వ, అవ్వ, చేతులతో కాగ— లించేసుకోడం కూడానూ! వెళ్లాం ఇండియాలో ఉందిగదాని. ఆ వెధవ తిరుగుక్కు, వాడూనూ! ఈ గిరిశంగాడు ఈ అమెరికాగుంటల వల్లో పడి, మా బుచ్చమ్మ బతుకు బండబారించెయ్యడుకదా! ఈ గిరిశంగాణ్ణి వెదకడం ఎలా?

అయ్యో, అయ్యో, బారెడు పొద్దుపోయింది. దంతధావనం ఎక్కడ, లఘుశంక ఎక్కడ. అయ్యో! అయ్యో!!! (నిమ్మరిమిస్తాడు)

తోడురా ప్రభూ

పున్నాగవరాలి - తిశ్రగతి

తోడురా ప్రభూ....తోడురా ప్రభూ.... ||తోడురా||
తోడునీడ లేని ఒంటివాడరా ప్రభూ.... ||తోడురా||

బంధాలా బిగిసిపోయె
బాధ్యతలా పెరిగిపోయె
బ్రతుకెంతో భారమైతె
భవమునెట్లు దాలుగలను?.... ||తోడురా||

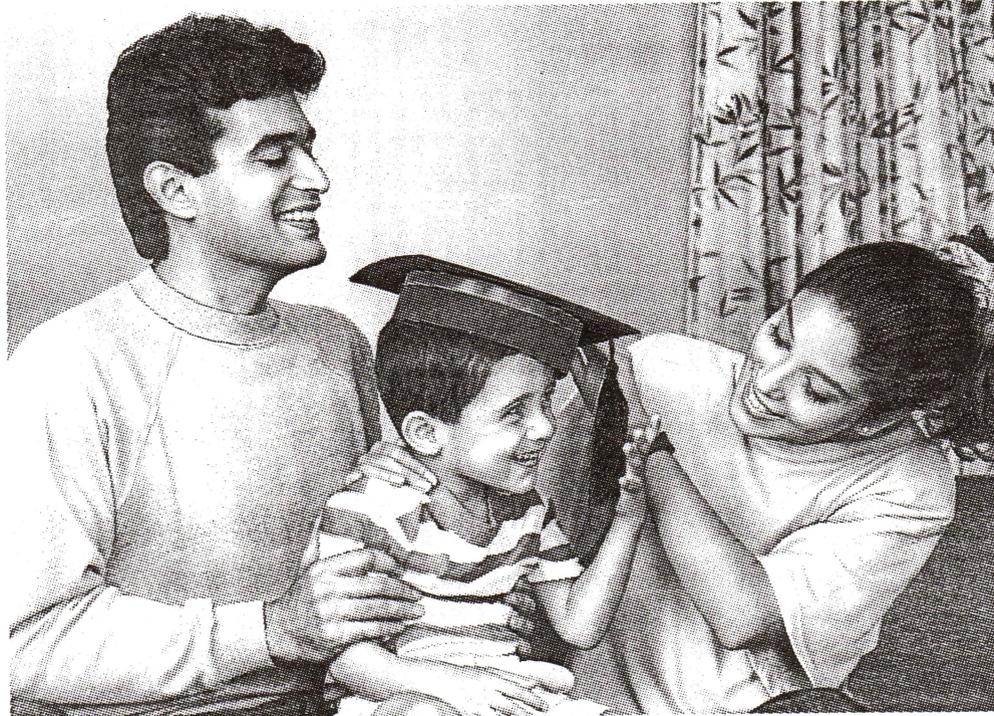
కాలుకదిపి నడువలేను
కాలమింక గడపలేను
తోడు నీవులేకుంటే
అడుగెనా వేయలేను.... ||తోడురా||

వేడుకొంటి వేడుకొంటి
పాడియా నా గోడు వినవు
తోడు నీవులేక యీ
ఏడు మెట్లు దాలుటెట్లు?.... ||తోడురా||

— మంత్రవాది శ్రీ రామమూర్తి
Edison, NJ

"I couldn't go to an Ivy League School. But I want to make sure my children do!"

Introducing ANZ Grindlays Children's Graduate Plan

As a parent, it's your dream to send your children to the best School. But you know how expensive education in an Ivy League School is - a professional course in management, medicine, engineering or law can cost you upward of \$ 40,000 a year.

Tax benefits and rapid growth

Now ANZ Grindlays Bank can make your dream a reality. With Children's Graduate Plan. A unique savings plan which offers the added advantage of tax exemption.

The plan works under the provisions of the Uniform Gifts to Minors Act (UGMA). You can gift up to \$ 10,000 each year per parent, to each of your minor children. Your gift to your child is free from US Gift Tax. When combined with the high returns of an FCNR deposit, the growth opportunity created is a benefit available only to NRIs.

Choose your own savings program

Depending on your income, you can decide on how much you want to save every year. Your deposit will be placed under the FCNR program of RBI. This way, your savings earn very high returns, plus, you also save on taxes.

This excellent opportunity comes to you from ANZ Grindlays Bank, India's first and largest foreign bank, offering a range of products and services tailor-made for NRIs.

Discover ANZ Grindlays Children's Graduate Plan. And let your NRI status work to your children's advantage.

Talk to Mr. Anil Chaturvedi, Vice President and Senior Representative or Mr. Suresh Kumar, Asst. Vice President and Representative, before you decide on your next savings plan.

CALL 1-800-6767-NRI

For more information, mail this coupon.

"I want to make sure I can afford to send my children to an Ivy League School. Please rush my free ANZ Grindlays Children's Graduate Plan Information Package."

(Please fill in capital letters)

Name: _____

Address: _____

City: _____ State: _____ Zip: _____

Telephone (Day): _____ (Home): _____

Please mail to: Mr. Anil Chaturvedi, Vice President & Senior Representative (Americas), ANZ Grindlays Bank, 120 Wall Street, New York, NY-10005, USA. Tel.: (212) 820-9800/1-800-6767-NRI

These deposits are offered under the Foreign Currency Non Resident Deposit Plan of the Reserve Bank of India, and are subject to the rules and regulations governing these deposits.

The deposits are not insured by FDIC or any other deposit insurance corporation in the USA.

120, Wall Street, New York, NY - 10005, USA. Tel.: (212) 820-9800/9107 9112/9132/9133/9134/1-800-6767-NRI.

గిరిశం ఇన్ వెల్ హౌస్

- వసుంధరాదేవి కలకత్తా, Bronx, NY

"అమెరికా విషయాల్లో నాకెందుకంత ఇంట్రెస్టుంటావా? మనం అన్నీ ప్రడీచేస్తూ ఉండాలి. లేకపోతే, మన సలహాకోసం సడన్ గా కబురొచ్చినందుకు అప్రడంచేస్తాం? తెల్లమొహం వెయ్యాలి. అది మనకు సరిపడదని నీకు తెలుసు. క్రిందిటేడాది ఏమయ్యింది? నేను జిడ్డు వారింటి మందు కొళాయి తగువు తీరుస్తూంటే జార్జి బుష్ వాళ్ళ సుప్రీంకోర్టు నామినేషను విషయంలో పక్షిరకాలంటోంచి ఎలా బయట పడాలి అని సలహా అడగలేదా? ఉన్నఫళంగా అమెరికా వెళ్ళాలివచ్చింది. అప్రడక్కడేంజరిగిందనుకొన్నావ్..."

గిరిశం గట్టిగా దమ్ము పీల్చి తెల్లమొహం వేసి నిల్చి ఉన్న గిరిశం మిత్రుడు అప్పారావుని చూసి ఓ చిర్నవ్ నవ్వి ఆపేసిన కథ మొదలు పెట్టాలోయాడు.

"గిరిశంగారూ! మీరు శాఖాహారులు కదా, మరి ....." అప్పారావు అన్నాడు

"అదేమేం ప్రోబ్లమ్ కాదోయ్, వెల్ హౌసులో తెళ్ళగానే భార్యరా బ్రెడ్, బట్టర్, టోప్స్ అంది. చిర్నవ్తో కాదు అని, న్యూజెర్సీ ఉషగారి ఉప్పా, కెరోలైనా కమలగారి కాఫీ చాలు అని పూర్తి చేసానోలేదో ఒక మనిషి ఫోనువైపు మరో మనిషి హెలికాప్టరు వైపు పరుగిచ్చుకొన్నారు."

"మరి వాళ్ళకు తెలుగు వచ్చాండీ" అన్నాడు అప్పారావు

"నీ మొహంలా ఉందా ప్రశ్న, గిరిశంగారికి ఇంగ్లీషు రాదా ఏమిటి?"

అని వెంకటేశం అప్పారావుని కోప్పడ్డాడు.

"అసలు మీరిచ్చిన సలహా..."

"వస్తున్నా, వస్తున్నా మన్ని కన్నబ్బ చెయ్యకుండా, థామస్ అన్న ఓ నల్లజాతి వాడిని సుప్రీంకోర్టుకి నామినేటు చేసి, చూసారా నల్లజాతికి ఎంత గొప్ప సేవ చేసానో అని పోజిచ్చాడు జార్జి బుష్. థామస్ వల్ల తమకేమీ పేర్ల ఉపయోగం ఉండదని గ్రహించి నల్లవాళ్ళు, అమ్మో నల్లవాడా అని తెల్లవాళ్ళు,

విరుచుకు పడిపోయారు, రంగుకాదు, గుణం ప్రధానం అన్న ఫండమెంటల్ విషయం మర్చిపోయాడు జార్జి."

"ఫండమెంటల్ అంటే....." అప్పారావ్.

"అప్పారావ్!" అని అసహనంగా అరిచాడు గిరిశం.

"ఓరయ్ అప్పారావ్ నేనన్నింటికి అర్థాలు తరవాత చెప్తాననీ, గిరిశంగారిని మధ్యలో ఆపకు," అన్నాడు వెంకటేశం.

"అంచేత థామస్ పనికెరానివాడని ముద్రకొట్టి, మెడపట్టి వాషింగ్-టన్ నుండి బయటి కి తోసేడానికి ప్రయత్నాలు సాగుతున్నాయి. అలా జరిగితే జార్జి పరువేగాను?"

ఓవల్ ఆఫీసు లోకి తీసుకెళ్ళి, అక్కడ మన సలహా కావాలన్నాడు. చిర్నవ్ నవ్వి భుజం మీద చెయ్యవేసి, బయటకు తీసుకెళ్ళి, ఆ ఆఫీసులో ఏ నిర్ణయాలు, తీసుకోకు, తీసుకొంటే అరక్షణంలో అందరికీ తెలిసిపోతుంది, నీ నౌఖరీకే ఎనరు వస్తుంది, అని చెప్పి, బయటకు తీసుకెళ్ళి థామస్ చేతకానివాజమ్మ అయినా, నీ నామినేషన్ దక్కాలి అంటే, ఒక్కటే మార్గం. అనితా హిల్ అన్నాను. ఆమెవరు అన్నాడు జార్జి. ఎఫ్.బి.ఐ ని అడుగాముక్క అని చెప్పి న్యూయార్కు బయలుదేరాను. ఆ రాత్రి రావుగారింట్లో కమ్మని భోజనం చేసి, కొండలరావుగారు పంపిన కిళ్ళి వేసుకొని కబుర్లు చెప్పకొంటూంటే, జార్జి ఎవరు, జార్జి బుష్ పోస్ చేసి అమోఘం అయిన ఐడియా ఇచ్చారు. ఈ దెబ్బతో థామస్ అంటే ఎవరో అందరికీ తెలిసి, పాపులరయిపోయి,ఆడ మొగ, నలుపు, తెలుపులాంటి విషయాల్లో పడి అందరూ కొట్టుకుంటూ ఉంటే, మనవాడు చేతనయినవాడా, కాదా అన్న విషయం మరిచి పోయి, చివరకు నామినేట్ అయిపోతాడు అని చాలా ఆనంద పడి పోయాడు. లేటుగానయినా విషయం గ్రహించుకొన్నాడు..." అని ఆపి ఒక్క దమ్ము గట్టిగా పీల్చి

విలాసంగా పొగవిడుస్తున్నాడు ఆంధ్రుల ఏకైక ఎవర్ గ్రీన్ హీరో గిరిశం ది గ్రేట్.

"అయితే గిరిశంగారూ! మరి ఇప్పుడు జార్జిబుష్ ఎలక్షన్ లో మీ సలహా అడగలేదాండీ?"

"అడక్కేం. అక్కడ పోల్సుపడిపోతూంటే, ఇక్కడ విజయనగరంలో పోస్సు పగిలిపోతున్నాయి. కానీ ఈమారు దూరంగా ఉండాలని నిర్ణయించుకొన్నాను. ఎందుకనుకన్నావ్? లుబ్ధాపధాన్లు లాగ ఈ రాస్ పెరో అడ్డంగా మధ్యలో వచ్చాడు. అని చెప్పి పోను పెట్టిసాను. ఇంక నేను మధురవాణికి మన ప్రబంధాల్లో విషయాలు కొన్ని విశదీకరించాల"ని నిష్కర్మమిస్తాడు.

అర్హత

నా మనస్సులో పరుగులు వెట్టే అగ్నిప్రవాహాన్ని నీ వ్రేమామృతధారతో అర్చిస్తానన్నావు....కానీ! అది మృతసంజీవనీ విద్య నేర్చుకుంది. ఒకనాటికి ఆగదు - ఆరదు.

నా హృదయంలో అనుక్షణం ప్రవహిస్తున్న విషపుటేరులను పరమేశ్వరుడిలా గొంతులో దాచుకుంటానన్నావు.

నా హృదయం మాత్రం క్షీరసాగరమంత వైశాల్యం లేదునుమా! కొద్దిపాటి విశాలంలో అనేక విషాదాలున్నాయి.

నా జీవితంలో నేడు ఏడడుగులు వేసి ఏడుజన్మలకూ తోడుగా ఉంటానన్నావు....కానీ!

ఒక్కొక్క అడుగు మహా సంగ్రామంలాంటిది, భరించగలవా? మొండి ధైర్యంతో నీవు భరించినా - నేను సహించగలనా?

నా కవితకు రూపాన్ని - నా పాటకు గొంతును నా భావనకు ప్రాణాన్ని - నా సాధనకు తోడునిస్తానన్నావు.

నా కీర్తి ప్రతిష్ఠల వెనుక నీవే ఉంటానన్నావు కేవలం కీర్తి ప్రతిష్ఠలకోసం నీ బంగారు భవిష్యత్తుని బలిచేయడమా!

తలచుకుంటే నా స్వార్థమంతో అర్థమౌతుంది. నా జీవితంలో శాంతి నింపుతానన్నావు.

నేడు శాంతికే శాంతి కరువవుతోంది. నీలోని కొద్దిపాటి శాంతిని నాకోసం ధారపోస్తావా?

నీ లలితమైన కరచంద్రికలతో నా మనోనేత్రాన్ని స్పృశించి చల్లని వెన్నెల కురిపిస్తానన్నావు!

లతప్రాయమైన నీ భవిష్యత్తును చివురుల్లోనే త్రుంచే అర్హత నాకెవరిచ్చారు?

నిన్ను జీవితంలోకి ఆహ్వానించడానికి అర్హత కావాలి.

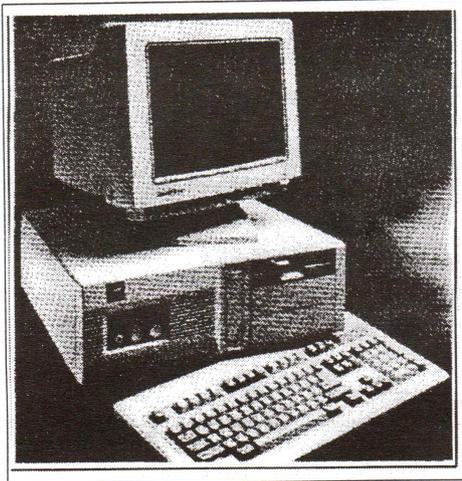
అది నాలో లేదేమో! ఆలోచించుకో.....

- శేషం సుప్రసన్నాచార్యులు
Husnabad, AP

ఏమోయ్ ఆనందం, నువ్వెప్పుడూ నవ్వుతూ కనిపిస్తావ్ - విన్నూ మాడటమే సంతోషంగా ఉంటుంది. 'అంతేనంది - పుట్టినతాడు తనపేర్లు సార్థకం వేసుకుంటే, ఇన్నోవేషన్లువుతుందని ఆ మధ్య ఒక వ్యతికలో చదివానండి.'

IBM Compatible Computers

For Home, School or Business

Prices for typical configurations

	386SX/25MHz	386/33MHz (64k cache)	486/33MHz (64k cache)
RAM	2MB	4MB	4MB
Floppy Drive	1.2 or 1.44MB	1.2 & 1.44MB	1.2 & 1.44MB
Hard Drive	40MB	120MB	120MB
Color VGA Mon.	640X480	1024X768	1024X768
VGA Card	16 bit	16bit/1MB	16bit/1MB
Keyboard	101 Key	101 Key	101 Key
I/O Ports	2SP, 1PP	2SP, 1PP	2SP, 1PP
PRICE	\$995	\$1550	\$1899

DOS 5.0, Windows 3.0, And Mouse - Add \$100

Call for other configurations; other brand names - AST, Compaq, Toshiba: Desktops and Laptops

VLM Computer Electronics
 10 Park Place, Morristown, NJ 07960
 (201) 267-3268, (800) 338-3268
 FAX (201) 539-8032

Estate Planning

Ram Kolluri, CFP* offers:

- Design of wills, trusts, and estate plans
- Two decades of experience
- References of many satisfied customers

1-800-637-9955

Individual Asset Planning Corporation

Financial Planning & Investment Advisors

103 Carnegie Center, Suite 100

Princeton, NJ 08540

* Admitted to the Registry of Financial Planning Practitioners

తనడా తెలుగు సభలు - ఒక అభిప్రాయం

మరొక తెలుగు సమ్మేళనం టొరాంటో నగరంలో విజయవంతంగా ముగిసింది అని అక్కడి కార్యకర్తలు ఊపిరి పీల్చుకున్నారు. మనం ఏ విధంగా ఎందులో విజయం సాధించగలిగామనే సంగతి చాలామందికి అంతుపట్టని విషయం. అక్కడి తెలుగువారిలో చాలామంది వచ్చినవారిని తెలిసినా, తెలియకపోయినా అభిమానంగా పలకరించి ఆత్మీయంగా మాట్లాడి ఎక్కడినుండి వచ్చారు? ఏ ఊరివారు? అనే విషయాలు సేకరించి చాలా మర్యాదగా పలుకరించారు. భోజనాల దగ్గర కూడా బాగా విచారించుకున్నారు. అక్కడెన్న తెలుగువారు చాలా తక్కువమంది కావడంవల్ల, వారికి క్రొత్తవారిని చూసినప్పుడు కొంత ఉత్సాహం కలిగివుంటుంది. తక్కువమందైనా యింత బృహత్కార్యక్రమము చేపట్టడం, దిగ్విజయం చేయడం హర్షనీయమైన విషయం.

ఇక ప్రతి సమావేశంలో జరిగినట్లుగానే ఉపన్యాసాలు, సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు జరిగాయి. ఇండియానుండి కవులు పద్మభూషణ్ శ్రీ నారాయణరెడ్డిగారు, వాణిజ్యవేత్తలు శ్రీ ముళ్లపూడి హరిశ్చంద్రప్రసాద్ గారు, సినీ నటీమణులు శ్రీమతి జమున, కుమారి మంజుభార్గవి, తదితరులు ఆహ్వానింపబడ్డారు. శ్రీ హరిశ్చంద్రప్రసాద్ గారు, శ్రీ నారాయణరెడ్డిగారు ఉపన్యసిస్తూ, తెలుగుభాష మన పిల్లలకు నేర్పడమనేది ఎంత ముఖ్యమైన విషయమో, తెలుగు ఎంత తీయనిదో, 2వ శతాబ్దం నుండి తెలుగుపదాలు వాడుకలోకి రావడం ఎలా జరిగిందో అని చర్చిస్తూ, తెలుగు-భాషను పోషించి, మన పిల్లలకు నేర్పాలి అనే విషయం పై ప్రసంగించారు. మరి మనం ఈ విషయమై మరి మరి వింటూనే ఉన్నాము. కానీ ఆచరణలో వెళ్ళేవారే కనిపించడంలేదు. ఇకపోతే, యిక్కడ యింకో విషయం చెప్పకోవాలి. సమ్మేళనం పేరుమీద విపరీతంగా డబ్బు ఖర్చుపెట్టి చాలామందిని ఆహ్వానించారు. శ్రీమతి జమున ప్రక్కన నిలబడి ఒక్కొక్క ప్రాఫెషనల్ ఫోటోకు 50 డాలర్ల ధర తీసుకున్నారు. వీరే ఆవడలో అవసరమై, సర్దారీకని, రక్తదానంకనీ, అని కోరుతే అయిదు డాలర్లు కూడా యివ్వడానికి మనసొప్పనివాళ్లు చాలామంది ఉన్నారు. మన తెలుగువారికి ఎందులోనూ యింటరెస్టు లేదనేది అబద్ధం. సినీమాలన్నా, సినీతారలన్నా విపరీతమైన వ్యామోహం ఉందన్న విషయం మనలో చాలామందికి తెలుసు. మన తానా సభలపేరు మీద అంతంత ఖర్చులు పెట్టి (కొందరికి అప్పర్ క్లాసు టిక్కెట్లు కూడా) సినీనటులను పిలిపించడం అవసరమా!!!

ఇక సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు ఎప్పటిలానే, ముందువి వెనక్కు, వెనుకవి తరువాతి రోజుకు మార్చడంవల్ల, ఆలస్యంగా మొదలుపెట్టి, ఆలస్యంగా ముగించడం వల్ల ఎవరికీ ఏ కార్యక్రమం ఎప్పుడు వస్తుందోనని అర్థంకాక తికమకపడ్డారు. మనం అమెరికాలో ఉన్నా టైమ్ సెన్స్ అన్నది నేర్చుకోవడమనేది కల్ల అని తెలిసిపోతున్నది. శ్రీమతి రత్నాకుమార్, శ్రీమతి శశికళ, కుమారి మంజుభార్గవి మరియు యితరుల భరతనాట్య, కూచిపూడి నృత్యాలు, శ్రీ సత్తిరాజు సూర్యప్రసాద్ హరికథ, శ్రీ యెల్లా వెంకటేశ్వరరావు గారి మృదంగవాద్యము, హైదరాబాదు అన్నమాచార్య ట్రస్టు వారి శివగంగ, అన్నమయ్య నృత్యనాటికలు ప్రదర్శింపబడ్డాయి. టొరాంటోవారి కార్యక్రమాలు బాగున్నాయి. ఇంకో విషయం, అన్నమయ్య నృత్యనాటిక ఏదో సినీమా చూస్తున్నట్లు ఉందిగానీ, అన్నమయ్య పాటలలోని భక్తిభావం, నృత్యాలలో హావభావలయవిన్యాసాలు కొంచెం లోపించాయనే చెప్పకోవాలి.

ఓ చిన్న తాపత్రయం. 1993 లో న్యూయార్కులో ప్రపంచ తెలుగు సమ్మేళనం కోసం ప్రయత్నాలు బ్రహ్మాండంగా జరుగుతున్నాయి. సభలు 5 రోజులపాటు చేయాలని కార్యకర్తలు నిర్ణయించారు. ఆ సభలకు ఇండియానుండి ఎంతమంది ఆహ్వానితులు రావాలో, ఎంత డబ్బు ఖర్చుపెట్టాలో, మనకు ఉపయోగపడే కార్యక్రమాలు ఏమి జరుగబోతున్నాయో ఏమో? ఏమైనా కార్యకర్తలు ఇక్కడి పెద్దలు మన యువతరంవారికి మన సంస్కృతి, సాహిత్యము, మనభాషను నూరిపోయాలని ఈ సభలను ఏడాది, రెండు సంవత్సరాలకొకసారి చేస్తున్నామని ప్రయోసపడి ఉపన్యాసాలిచ్చి అనవసరంగా తమను తాము మోసగించుకోకుండా, ఇవన్నీ వారి వారి ఆనందంకోసం, స్నేహితులను కలుసుకోవడంకోసం చేసుకుంటున్నామని తెలుసుకుంటే మంచిదేమో!!!!

- ఒక తెలుగు ప్రాణి

పాపా మన్నిస్తావా..?

వస్తావో రావోనని ఎక్కురేలు స్కానింగులు అంతరాల శోధింపులు ఓవరీల స్కానింగులు. వచ్చావో లేదోనని కోరియాను బయాస్సీలు స్కానింగుల వేధింపులు గర్భకోశ గాలింపులు ఉన్నావో లేదోనని మరీ మరీ వెతుకులాట బాగున్నావా? లేదా? అని గడియ గడియ పలకరింపు యోగనిద్ర నిశ్శబ్దం భంగం భంగం భంగం నిరాకార నిర్వికల్ప సమాధి చిందరవందర సూదులతో గుచ్చి గుచ్చి నీరంతా లాగేస్తాం ఒక్క క్షణం వదలం నిన్ను ఏకాంతం కరువు నీకు

పుట్టినాక విడిపిస్తాం కొట్టి కొట్టి పాపనిను శల్య పరీక్షలతో పాపం అనుక్షణం విసిగిస్తాం నోరులేదుకదా పాపం చెప్పలేవు నీ కోపం చెప్పబోయినా నీవు వినే మనసు మాకేది? ఇన్ని చేసినా నీవు చిరునవ్వులు చిందిస్తావ్ రమ్యంలే గలగబా మీదికి దూకుతువస్తావ్ మాది గొప్ప విజ్ఞానం అనే విగ్రహగడం అదే గొప్ప అజ్ఞానం కాదంటావా పాపా మరి మా అందరి ఆగడాలు అజ్ఞానపు పోకడలు అస్త్రశస్త్రగాయాలు మన్నిస్తావా పాపా...?

డా. కేతరాజు సరోజినీదేవి
Hyderabad, AP

అమ్మాయి పెళ్ళికి అప్పు!!

అమెరికా వచ్చిన మరుక్షణం నుండే అందరిలాగా మాకందరికీ కూడా అప్పారావుగారే దగ్గర బంధువైపోయారు!

మనువుగాని మళ్ళీ పుట్టాడో ఏమిటో కర్మ స్థాకుల్లో సహపాలు పెద్దల సమ్మక్షంలో పంచభూతాల (వెజెన్స్)లో అగ్ని సాక్షిగా వెళ్ళాడినా సరే సతీమణులకు చెందడంఊ సరికొత్త రూలు రాసి పారేసాడో ఏమో తన రివెజ్ ధర్మ శాస్త్రంలో-----

సాతిక వైబడ్డ మా అమ్మాయి పెళ్ళికో యాభైవేలు అప్పు పెట్టక తప్పదు మరి ఈమధ్య అప్పారావుగారికాత్మబంధువు అయిపోయిన మా ఇంటాయన దగ్గర!!

- ఇందిర
Suffern, NY
October 25, 1992

2. అమెరికాలో మన బాగోగులు-రోగాలు

'శ్రీనివాస్', Rockland

క్రిందటి నెల మన బాధ్యతలు కొన్ని వివరించాను. ఈసారి మన 'బాగోగులు' గురించి మాట్లాడుకుందాం. ఇంతవరకు ఇండియా-నుంచి మినిష్టర్లు, గొప్పవాళ్ళు ఈ దేశం treatmentల కోసం రావడం చూస్తున్నాం. ఇప్పుడు రోజులు మారిపోతున్నాయి. 50వ పదిలో పద్దున్న మనంకూడా చాలామందిమి గుండెలాగిపోయే స్థితికి, కాళ్ళు-చేతులు ఆడక, ఈ stressలకు (మనోబలం, స్త్రీమితం లేక) తట్టుకోలేని స్థితికి రావడం జరుగుతోంది. కనుక ఇప్పుడు మన బాగోగులు-రోగాలు గురించి కూడా ఆలోచించవల్సిన అవసరం వచ్చింది.

అయితే, నేనేమీ డాక్టరును కాను. నాకు రోగాలకు మందునిచ్చే శైలినెన్నులేదు. ఇతరులతో మాట్లాడినప్పుడు తెలుసుకొన్న విషయాలను ముందు జాగ్రత్తకోసమని యిక్కడ తెలియజేస్తున్నాను. అంతేకానీ మీకు ఏదైనా బాధ, రోగాలు ఉంటే మీ వర్సనల్ డాక్టర్లసలహాలను తీసుకోండి. ఇంకో విషయం. ఇదేమీ మిమ్మల్ని భయపెట్టడానికి రాసింది కాదు. కేవలం నావీ, నేను విన్న అనుభవాలు తెలియజేయాలనుకోవడం తప్పితే ఇంకో ఉద్దేశ్యం లేదు.

మాకేమి రోగాలు రావు, vegetariansమి, పాలు త్రాగం, గుడ్లు తినం అనే రోజులు పోయాయి. కళ్ళ గ్రుడ్లు తిరిగే రోజులివి! కారణం, మనం కూడా ఈ దేశం వచ్చి ఇక్కడి వాళ్ళ అలవాట్లు, బుద్ధులు అలవర్చుకున్నాం. తిండిలో మార్పులు పెద్దగా లేకపోయినా (నిజానికి, now we are more health conscious, ఎక్కడకు వెళ్ళినా మీ cholesterol level ఎంత, ఉప్పు తినం, తీపి తినం, కారం వెయ్యం అనే రోజులు,) నడకలు మాని కార్లలో తిరగడం, సరైన exerciseలేని కారణంగా (ఓంటికి చెమటా, ఇండియాలోలా ఇంటాబయటా fresh atmosphere (గాలి, ధూళి, ఎండా) లేక) ఎప్పుడు pink slip వస్తుందోననే భయంతో, ఎవ్వరికీ చెప్పకోలేక వచ్చే mental stress వల్ల వస్తున్న కొత్త జబ్బులు! ఇదీకాక పిల్లలు పెద్దవాళ్ళయి ఎవరి బ్రతుకుతెరువులు వాళ్ళు చూసుకోవడంతో మనం మళ్ళీ ఓంటరయి కూర్చున్నాం!

మరయితే మనం ఇప్పుడేం చెయ్యాలి? మునపట్లా అర్థ రాత్రులదాకా TV shows, weekend parties, శివరాత్రులు చెయ్యడం మానుకోవాలి. Food habits, health దృష్ట్యా మార్పుకోవాలి. కానీ నాకేమీ లేదు...-వచ్చినప్పుడు చూద్దాంలే అనుకోరాదు. కారణం Heart Attacks (HA) 2nd chance ఇవ్వక పోవచ్చు! ఈ దేశంలో మగావాళ్ళకు అకస్మాత్తుగా గుండెలాగిపోవడం, ఆడవాళ్ళకు arthritisలు వస్తున్నాయి. వాటిగురించి కొన్ని నిజాలు, నా స్వానుభవంతో ఈక్రింద వ్రాస్తున్నాను.

నేను 'నా' CK-MB Heart diagnostic kit 1985లో ప్రప్రథమంగా ఇండియాలో introduce చేసిన సందర్భంగా ప్రచారం కోసం అన్ని పెద్ద నగరాల్లోనూ 'Early detection of heart attacks, HA' గురించి లెక్చర్లిస్తూ, 'I am a typical example' అని సగర్వంగా చెప్పకున్నాను. కారణం computer లో నా medical history, habits, blood profile అంతా ఎక్కిస్తే, అది 'my chances for heart attack are 1 in 10 million' అని చెప్పింది. అలాంటి నాకే బొంబాయి airportలో తెల్లవారు రూమున HA వచ్చి నానా పాట్లూ పడ్డాయి. దీనికి కారణం, వచ్చిన 3-4 warnings ignore చెయ్యడం, చూసిన cardiologists EKG testలు చేసి - నీకేం లేదు అని అనడం! మరొకటి డాక్టరును 'వెంటనే' చూడాలంటే appointments, ఎన్నో tests, బెంగలూనూ! పోనీ emergency room కి వెళ్ళామంటే 'వచ్చే' HA సూచనలను ముందు చూస్తారు కానీ suspected HAలకు వెయిట్ చెయ్యమంటారు. సులువుగా HA సూచనలను ఇంట్లో pregnancy కితలా, చూసుకునే మార్గం వుంటే బాగుండుననిపిస్తుంది. ఉదయం సామాన్లు, బరువులు మోస్తే చమట పట్టి - కళ్ళు తిరగడం (మేడ మెట్లు ఎక్కినా),

ఎడమచెయ్యి వేళ్ళు, palm numbగా అప్పుడం అవీ మొదటి లక్షణాలు. ఇప్పున్నవారు మరేం భయపడనక్కర లేదు. conditioning లేక అప్పుచ్చు. ఈ క్రింద వ్రాసిన 3 steps follow అయి మీ heart condition తెలుసుకోవచ్చు. 1. వెంటనే heart rate చూసుకుని (80 normal) 2రోజుల కోసారి round taурpelin మీద, in consultation with your physician కొన్ని సార్లు గెంతడంతో ప్రారంభించాలి. వీలైతే నైకిల్ మీద 2 నిముషాలు peddle చెయ్యవచ్చు. అలసిపోవడం కాని, మీ heart rate (HR) 1 1/2 times(130-140) దాటకుంటే next stepకి వెళ్ళవచ్చు. 2. చిన్న 6-8" high stool (or exercise table) మీద 2నిముషాల్లో 60 steps ఎక్కి దిగగలిగితే, మీ HR 1 1/2 X (130-140) మించకపోతే, మరో 2నిముషాల్లో (resting) అది 80కి వచ్చేస్తే your 'heart' బాగున్నట్టే లెక్క. డాక్టరుసలహాను పాటించండి. ఈ test మొదట్లో నెమ్మదిగా చెయ్యడం మంచిది. కారణం మరీ ఆయాసం హెచ్చయి HR 1 1/2 X కి మించితే వెంటనే ఆపెయ్యండి, ప్రమాద-కరం. వీటిని వారానికి రెండుసార్లు చేస్తే చాలు. కాని రెండు హెచ్చరికలు. మరీ ఎక్కువ ఆయాసం (ischemia) రాకముందే ఆపెయ్యడం. 2 mins. test తరవాత తాపీగా rest తీసుకోవడం (2ని.) అవసరం. మన అలసిపోయిన heart ఈ sudden rest (oxygen)ని భరించలేక (reperfusion damage) తాత్కాలికంగా ఆగిపోవడాన్ని ప్రయత్నించ-వచ్చు (fibrillation). ఈ test లో fail అయినవారు, అంటే 1ని. లో ఆయాసం తెచ్చుకున్నవారు, ఊపిరి ఆడని వారు, 2రో. కోసారి Baby Aspirin వేసుకోవడం, మరో కొన్నాళ్ళు step 1కి మారడం మంచిది. 3. ఇంట్లో 'tread mill' వున్నవాళ్ళు వారానికి మూడుసార్లు 10ని. ఈ స్పీడులలో (3ని. 2.5mph; 3ని. 3.4mph వీలయితే 30సెకండ్లు 4.2 mph) దాని మీద నడుస్తే చాలు. ఈ సమయంలో మీ HR 1 1 మించకూడదు. అంతేకాని jogging అని sweat shirts, sporting shoes, ఒళ్ళు హూసం అయ్యేట్లు పరిగెత్తడం అనవసరం. ఈ tread mill లేనివారు 3ని. వుత్తి నడక (తాపీగా) 3ని. సాదాగా (కొద్ది భారీగా) మరో 3ని. (భారీగా) నడుస్తేచాలు. రాష్ట్ర మాత్రం తాపీగా తీసుకోండి, suddenగా ఆపేయకండి. 50ఏళ్ళు దాటిన మనం, ఏ olympicsలోనూ, కనీసం పక్కింటి భద్ర య్యతోనూ పోటీ చెయ్యడం లేదు. వున్నవాళ్ళు మరో 25-30 ఏళ్ళు గుండె ఆడ్డాన్ని మరింతగా శ్రమ పడ్డం అనవసరం. వైపెచ్చు irregular beats (pvc's), fibrillation రావచ్చు. ఈ ముసిలి గుండె వాటిదాటిన ఓర్పుకోలేక పోవచ్చు. అందుకే గట్టి athletes కూడా ఒక్కొక్కప్పుడు పరిగెడ్డా-suddenగా చనిపోయే పరిస్థితులు ఏర్పడ్డాయని మనకు తెలుసు. బోలెడు కారణాలలో muscle spasm ఒకటి. ఇలాంటి 'Risk patients'కి, నోట్లోకి ఓ Baby Aspirin, వెనుక pocketలో Nitro, వీలైతే lidocaine spray వగైరాలు prescribe చేసి వాళ్ళ anxiety, కొన్ని ప్రాణాలు బ్రతికించడం (1st attack) 2nd chance ఇవ్వచ్చు కదా అని మా మాటంటే (cardiologist)తో అంటే ఇవన్నీ మేం ముందే చెప్పేస్తే మరి డాక్టర్లెందుకంటాడు?

ఇక ఒకసారి HA వచ్చి బ్రతికి బయటపడ్డవారి గురించి వ్రాస్తాను. First and last time HA వచ్చి చస్తే సమస్యలేం లేవు - ఒక్క will, insurance లేని వారికి తప్ప! మరి 2nd ఛాన్సు వచ్చిన వాళ్ళేం చెయ్యాలి! వీళ్ళకు రెండు సమస్యలు. మొదటిది mental depression. ఈ గండం నుంచి బయటపడినా (24 గంటల తరవాత you have few risks) మన చుట్టపక్కాలు, మిత్రులు ఎంతో సానుభూతి చూపించేసి మనిషిని మరింత 'రోగిష్టి'ని చేసేస్తారు. రెండోది 'తెలిసి తెలిని' after effects. నా విషయంలో slight temperature (left over needle ద్వారా) వెక్కిళ్ళు రావడం (left over loose EKG lead ద్వారా) వంటి మీద Kennedy డాలరంత బొబ్బర్లు వచ్చి నొప్పితో నేను

బాధపడుతుంటే మా Cardiologist ఏది మరో రెండు ఫోటోలు తీయమియ్య నా seminarకి లేదా మరో paper publish చెయ్యవచ్చు అనే ఆర్బాలం తప్ప రోగిష్టి గురించి ఆలోచన తక్కువ. నాలు రోజులు hospitalలో గడిపిన తరువాత, 20 testల తరువాతి, నేనే urine yellow color చూసి hepatitisలా వుంది, అంటే అప్పుడు డాక్టరు test చేసి 'అవును' India లో contaminated 'needle' వాడి వుంటారని చావు కలుగు చట్లగా చెప్పి 'ఎంతో' రెస్టు చాలా అవసరం అన్నాడు. - ఇప్పు ఇండియాలో కాబట్టి, బోలెడు excuses. Doctors మాత్రం అందర్నీ వస్తాయంటారు. అన్ని HAలు ఒక స్టాయిలోను, ఒకటికాపు కనుక మందులుకూడా 'it depends'! ఈ విషయంలో మన Indians అందులో south Indiansకు వచ్చే 'స్టాయి' మరో రకం, carnatic, hindusthani, western music ల! ఈ విషయంపై Bombay Hospital లో వున్న 10 రో. నేను చేసిన research (patient records) వల్ల తెలుసుకున్న సంగతులివి. South Indiansకి (highly emotional) stress వల్ల catecholamines ఎక్కువగా release అయి, oxygen depletion వల్ల వచ్చే HAలు ఎక్కువ. అప్పుడు గ్లూకోజ్ levels కూడా చాలా పడిపోవచ్చు. వీళ్ళు చాలా మంది hypotensive. అందువల్ల sudden blood pressure drop, faint అవ్వడం, stress కారణంగా పెదములు ఎండి పోవడం జరగవచ్చు. ఇవన్నీ తాత్కాలికం. వెంటనే పటిక పంచదార కాని, కాఫీ కానీ ఇస్తే స్త్రీమిత పడవచ్చు. ఇవన్నీ వస్తే మా 'cardiologist' cardiac arrest అని నా గుండెలు చచ్చేలా బాడేశాడు! (కానీ 'దీన్నించి' అర్థక్షణంలో కోల్పోన్న patientని (నాలా) నేనేక్కడా చూడలేదు). వీళ్ళ Right Ventricle (RV) పూర్తిగా డెబ్బ (100%) తింటుంది. Left Ventricle (LV) so so (60 - 70%) తిండితో నిజంగా సంబంధం లేదు, although rice తినే వాళ్ళందర్నీ triglyceride levels పెచ్చయినా (by 70%). North indiansకి HA లు రావడం తక్కువ. కారణం ఒకటి తిండి (wheat, lentils contain Phytic acid which complexes with iron and other oxidants). అలాగని food habits మార్చినా ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రమాదమే. నేను oat bran advertisement చూసి Product 19 నుంచి దీనికి మార్చిన నెల్కాల్లో - కడుపులో gas, డాక్టర్లో gas, వాంతి, వికారాలతో నానా బాధపడి - కారణం తెలిక, బహుశా oat bran - hot milkతో gas pockets create చేస్తున్నదేమోనని మా Internist , మా వాడికి చెప్తే, వాళ్ళు no, no gall bladder పీకెయ్యాలి వుంటుంది, వాటి లక్షణాలివి, Gastroentriologistను చూడు అంటే వాడు అంతా విని, అన్ని test లు చేసి, నువ్వు చెప్పిందే నిజమేమో, కొద్దిగా ulcer లక్షణాలున్నాయి అని \$1500 charge చేశాడు. (May be Zantek) అందుకే ఇచ్చాడేమో! వెంటనే నేనే oat bran నుంచి Product 19 కా మార్చగానే gas అన్నీ పోయి మళ్ళీ మామూలు మనిషినయి కూర్చున్నాను.

రెండోది ఉద్రేకాలు తక్కువ. మరి ఈ దేశంలో తెల్లవాళ్ళకు LVలు పూడిపోయి (greater than 90% Stenosis) వెంటనే చనిపోతారు లేదా surgeryలూను! మనకు CA లు తగ్గించే మందులు గొప్పగా పని చేస్తాయి. అంటే B-Blockers (Propranolol) కానీ అవి hypertensive drugs కనుక (BP వున్నవాళ్ళకు), మనం అంటే normotensive వాళ్ళు వేసుకుంటే HR తగ్గవచ్చు కాని, BP కూడా తగ్గి hypotensive అయి, కళ్ళు తిరిగి, పైలోకాలన్నీ (నక్షత్రాలు) కనిపించడం జరుగుతుంది. అలాంటివాళ్ళు (నాలా) సగం dose వేసుకోవాలి. ఇంకో ముఖ్యవిషయం. ఈ HAలు సాధారణంగా నిద్రపోతున్నప్పుడు (12MN-10AM), లేచిన వెంటనే, too much food తిన్న ఓ గంటలోనూ వస్తాయి. విచిత్రం పొడుగు వాళ్ళకు (greater than 6'4 ") చాలా-మంది ఆడవాళ్ళకు (hormones) రావడం అరుదు. కనుక ఈ సమయాల్లో జాగ్రత్తగా వుండడం hypotensive (low BP) వాళ్ళు లేవగానే ఓ చుక్క కాఫీ త్రాగుతే మంచిది. మన తెలుగు HAలు ముఖ్యంగా cholesterol వల్ల కాపు కనుక (greater than 50%) దీని

గురించి మరింత బెంగపడ్డం అనవసరం. Limitedగా మనం తినే 'ఒంటి పూట' vegetarian food తింటే మరేం అయిపో. ఆంధ్రా, కేరళలో మనం తినే coconuts, నెయ్యి నూనెలతో, sweets తో ఎంతమంది HAలు? కానీ ఒకటి మాత్రం గుర్తుపాట్లుకోవాలి. ఇవన్నీ age తో మన heart లో (fats) accumulate అవుతాయికనుక 50 ఏళ్ళు మించిన వాళ్ళందర్నీ పుత్రినే సరదాకి angioలు తీస్తే 'సగం' మంది దాకా surgeryలు recommend చెయ్యవచ్చు! కనుక మనం (50 ఏళ్ళు పై బడి) మన metabolic activity తగ్గిపోతుంది కనుక తినే తిండికూడా (especially rice) సగం తింటే (to reduce triglycerides) 50% తగ్గిస్తే (కావల్సి వస్తే 4గం. కో పినరంత snacks) ఈ HAల గురించి ఎంతో బాధ పడనక్కరలేదు. మన stress తగ్గించడాన్ని మరో మార్గం - మన personal egosను గూట్లో పెట్టి community activities, sports excitement తగ్గించి, వేళకు తిండి, నిద్ర - వాలెతే దేవతార్చన daily మనస్సుకి, ఒంటికి యోగిలాంటి పద్ధతులవరచుకుంటే వంటికి, ఇంటికి, ఇల్లాటికీ మంచిది; మరో పది కాలాలపాటు నిశ్చింతగా బ్రతకగలం!

ఇక రెండో అంశం మీద: 50 ఏళ్ళు దాటుకుండానే ఈ దేశంలో, తలకు రంగే కాక, కాళ్ళు-చేతులూ కూడా ఆడ్డం మానేస్తాయి చాలా-మంది ఆడవాళ్ళకు - arthritis! కీళ్ళ రోగం. ఇది Post menopause periodలో మరింత పెచ్చు. మనవాళ్ళు గొప్పగా 'చిన్నప్పుడు మేం పాలు తాగలేదు. మాకు పడదు' అని చెప్పకుని ఇప్పుడు అనుభవిస్తున్నారు. కీళ్ళ వాతానికి కారణాలు బోలెడు. నిజానికి సరయున మందులు లేవు. వున్న మందులు కొంత మందికి కొన్నాళ్ళు పనిచేస్తాయి. Side effects బోలెడు. కనుక డాక్టర్లు మందులు మింగడమే కాకుండా tests, tests అంటారు ప్రతీ నెలా! కానీ ఆ test results analyse చెయ్యడాన్ని Doctorగారికి time లేదు కనుక, clearly abnormal values కాకపోతే (అంటే చస్తుంటే) border highs ని ignore చేసి మరేం లేదంటారు. రేపు అవే abnormal అవి మన కొంపలు ముంచవచ్చు కూడా. అదీ కాకుండా మరి కొందరు "aging bone degeneration" P మందులు లేవు. అందుకని మనవాళ్ళు 'అది' తినకు 'ఇది' తిను అనడం, ఇక్కడ వాళ్ళు వేడి 'బురద'లో 'springs'లో దిగమనడం ఇవన్నీ వింటూనే వుంటాం! ఇదీగాక కాలు వంచలేనమ్మని, వీపు వంగనమ్మని exerciseలు చెయ్యమనడంకూడా! calcium తక్కువయి bones brittle (osteo) అవ్వచ్చు, collagenase అనే enzyme ఎక్కువగా release అయి (collagenను తిసిసి) Synovial fluid (SVF) ఉద్యతంగా ప్రవహించి (cystలు form అయి) కాళ్ళ చేతుల joints వాపులూను! ఇది కొద్దిగా వాతావరణం (ఎండపొడి) తిండి (juices) వల్ల విజృంభించక పోయినా, ఆపగానే మళ్ళీ మొదటికి వస్తాయి. ప్రస్తుతానికి మనం ఈ రోగంతో బతకడం నేర్చుకోవాలి. తాత్కాలికంగా cold infections, surgeryలు పనిచేసినా! Post menopausal నొప్పిలవుతే మాత్రం Primarine Calectrol బ్రహ్మాండంగా పని చేస్తాయి. ఇక ముందు tetracyclin (low doseలో) మిగతా కొత్తరకం gene supplements పని చేసే సూచనలున్నాయి. అంతవరకు బాధలన్నీ భరిస్తూ జీవించడం మంచిది.

ఇవన్నీ నా అనుభవాలవల్ల రాశాను కానీ మందులు వాడమని గాని, రేపు పెద్ద రసా-భసా చెయ్యమని కాని వ్రాయలేదు.

('శ్రీనివాస్' గత 20సం. నుంచి Albert Einstein College of Medicine లో Cardiothoracic Surgery Research హెడ్డు గాను వుంటున్నారు. ఈయన 1974లో కనిపెట్టిన CK-MB Heart Kit, 1985లో ఇండియాలో 'Stangen Immuno Diagnostics' వారు ప్రప్రథమంగా ప్రవేశపెట్టారు.)

(ఈ వ్యాసంలోని అంశాలు, అభిప్రాయాలు అన్ని రచయిత స్వంతంవి.)

PREMIUM AUTO INC.

865 Georges Road
North Brunswick, NJ 08902
Phone: (908) 220-0812

Special Sale

Oil Change: \$9.99
Brakes: \$59.95 for two
Drum or Disc Brakes

Come in for Other Specials

Y. Anjaneyulu (Mel)
Proprietor

Corals, Pearls, Jade, Crystals
Turquoise and Costume Jewelry
AT DISCOUNT PRICES

NEETHA CORALS IMPORTER

Call: Neeta Acharya
34-36, 70th Street
Jackson Hts. NY 11372

- * 4 Blocks from Sam & Raj
- * 2 Miles from Hindu Temple
via Northern Boulevard
- * Open 7 days by appointment
- * Mail Orders Welcomed

(718) 779-2947

తెలుగు వారికి ప్రత్యేకంగా
తెలుగులోనే సంప్రదింపులు

TASNEEM, M.D.,

PEDIATRICS

Infants, Children and Adolescents

Office Hours By Appointment

**136-30 Sanford Avenue, Suite B
Flushing, NY 11355**

(718) 358-3100

IBM కంప్యూటర్లో అందమైన తెలుగులిపి సాఫ్ట్వేర్

ఆరు సంవత్సరములు నిర్విరామంగా పరిశోధన సలిపి తెలుగులో, సర్వాంగసుందరంగా, మనోజ్ఞంగా, మనోహరంగా వైదరాబాదులోని విజన్ లాబ్స్ వారు ఈ సాఫ్ట్వేర్ను సృష్టించారు. అమెరికా తెలుగువారి అవసరాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని, అందరికీ అందుబాటులో ఉండేవిధంగా దీన్ని రూపొందించారు. *English and Telugu scripts could be simultaneously composed. Other languages like Tamil, Malayalam, Bengali, Hindi, Marathi, Kannada, Gujarathi are also available. This gives a tremendous opportunity to teach Telugu to your offspring.*

Two versions :

Vision Personal: \$149
Vision Professional: \$499

శ్రీ కిడాంచి రఘునాథ్, 1 ఉడ్లేక్ డ్రైవ్, పిస్కాటవే, న్యూ జెర్సీ, 08854 లేక

Phone: (908) 463-0876, Fax: (908) 463-1221

విజన్ లాబ్స్, 2 ఫ్లోర్, 4 మోతీలాల్ నెహ్రూ నగర్, బేగంపేట్ మైన్ రోడ్, వైదరాబాదు - 500 016

Phone: (842) 848084, Fax: (842) 845228

Attn: Vision Labs.

MARRIAGE: HOW MUCH MORE COMPLICATED CAN IT GET?

- Rajita Bhavaraju
Lancaster, PA

"So are you arranged?" The youth of Indian origin living and having been raised in America is quite frequently asked this question. Among the qualities of India emitted by stereotypes, is the institution of arranged marriage. The ideas of child marriage and not meeting one's marriage partner until the wedding are long gone in many parts of India, but the willingness to arrange a match by consent and also to unite the two families involved still remains alive and well. This concept is contrary to the majority of American marriages in which the match is arranged by the two future spouses solely for their own benefit.

So what sorts of answers does the Indian youth in America give to the question of, "Have your parents found a spouse for you or are they going to let you choose someone yourself?" Adolescents are so inundated in the American dating system that it is very difficult for any Indian to stay away from it in one way or the other. Therefore, the Indian parent will simply state or many times somehow imply to their child whether or not he or she is allowed to date. However, this mere command obviously does not prevent many adolescents from dating with their parent's knowledge anyway.

So what occurs when Junior arrives at home one day with an Indian woman that he has found without his parents help? Some parents may be overjoyed and relieved that their son is finally getting married and seem to be comfortable with his decision. Other parents may be a bit upset that they did not play a vital role in their child's marriage decision because they really know nothing of his new acquisition's family. "Where did they come from, what is their caste, are they healthy, and do they carry genes for fair skin, height, beauty and intelligence," are some common (and yes, admittedly slightly exaggerated) questions parents ask about the family they are unifying with through their son or daughter. Clearly these conflicts arise as a matter of the purpose of the marriage itself, whether it is just for the happiness of the bride and groom or for the happiness of their families as well.

In the previous example, unity is not distinctly drawn between the two young people's families simply due to the lack of communication before the nuptial announcement. But, what about marriage between the Indian and the non-Indian, which is obviously not arranged by the parents? At first glance, one may feel that unity between the two families is at a standstill due to cultural differences. But the same family unity as brought about by the marriage of two Indians can still be attained by an Indian and a non-Indian. With open mindedness on both sides, similar alliances such as moral support and

financial aid can exist. Therefore, when the Indian youth is asked the other common question, "What would your parents do if you married a non-Indian," one should have the attribute of objectivity in mind before replying, "They'd probably disown me." After all, it would take a fairly unloving parent to disown a child over the decision of a marriage partner.

The arranged marriage idea is not a totally dead idea amongst Indians in America. Just as in many areas of India, in America both the Indian parent and son and daughter search together for the match and hopefully come to a consensus allowing much freedom for all involved. This seems to be the middle ground formed in this country for the Indian-American youth and his or her parent. However, neither can ever be totally satisfied, since the decision was not left to either one of them entirely.

All types of situations have no clear cut solutions for the happiness of parents and youth and each comes with its own advantages as well as problems. With total arrangement by the parents, one ends up many times with an unhappy marriage, however, with the free dating system, usually parents become hostile. The middle ground can end up with all parties satisfied or either one dissatisfied. There must also be understanding from both sides. In general, when most couples begin a relationship that they themselves have established, the 'aura' of being in love may cause some people to overlook characteristics of their marriage that may become a problem if a discussion of compromise does not come into being. This is what the son and daughter must understand is the concern a parent has with an intercultural marriage. On the other hand, the parents must understand that a compromise can exist and that their child's judgment should be trusted. It is a common misconception that only Indians share good morals and so marriage and dating in the Indian community should only be acceptable. However, common sense should tell us that the rest of the world is not as backwards as we want to believe it is. One should never make blanket statements, such as, "I will never let my parents arrange a marriage for me" or "My child shall never date or marry a non-Indian." Each case is specific. Over all, the difficulties arising in a multicultural society are many, which need to be dealt with in a rational and an objective manner.

The above article is an interesting one. The readers' comments are quite welcome. Our youth should be guided through this different culture with exposure, education and understanding. Your views are welcome. Please participate... Editor.

LAKSHMI VADAPALLI, M.L

Board Certified in Internal Medicine

* SPECIALIZING IN DIABETES *

New Patients Always Welcomed

Accept Co-Med, Medicare, Pru-Care, Healthways

(908) 821-0873

**1950 Highway 27
North Brunswick, NJ 08902**

Call for Hours and Appointment
Weekend and Evening Hours Available

SUNIL V. KOPPAR

(Certified Public Accountant)
(New York & New Jersey)

- * Accounting Services for New & Established Business
- * Tax Services - Planning, Return Preparation for Businesses & Individuals, Representation in Tax Audits
- * Financial Statement Preparation & Certification
- * Computer Accounting System - Installation, Training & Support
- * Top Notch Experience, Quality Service, Competitive Rates

Please Call: (908) 679-0479

Sari Emporium & Sona Jewellers

A Unique Sari, Fabric, Gold &
Gold Ornament Store

16 Marconi Avenue
1341 Corner of Oak Tree Road
Iselin, NJ 08830
(908) 283-4768

Exit 131 off Garden State Parkway - Left at light -
First left - Right at the light - Two blocks and make
a left and find the store in the shopping center.

T. RAPOOR, M.D.

Diplomate American Board of Pediatrics

**PEDIATRICS & ADOLESCENT
MEDICINE**

(908) 238-6982

By Appointment

Parlin Center
777 Washington Rd.
Parlin, NJ 08859

MATRIMONIALS . . NOVEMBER 1992

F92104602: South Indian Brahmin parents invite correspondence from Doctor/PhD for their daughter lawyer, 27 yrs, 5'4"

F92104702: Telugu Brahmin parents invite alliance from Brahmin boy with professional education from US for their 22 year old US raised engineer daughter. Interests include outdoor sports and performing arts.....

F92114801: Correspondence invited from Telugu Brahmin Professional Boys (Non-Srivatsa Gothram) for sister, fair, slim, good looking, 5'1", 24 yr. Dentist. Enquiries to Dr. Lalitha N. Kothuri, 655 S. Fair Oaks Avenu, # J113, Sunnyvale, CA 94086.

*****
Matrimonial enquiries and Info. 1 Woodlake Drive, Piscataway, NJ 08854. When responding to this address please send us the particulars of the respondent so that we can forward to the advertiser. **Please note that neither TFAS, Telugu Jyothi nor any of its members are responsible for any consequences arising out of this column.**

*****
For members of TFAS of good standing (for their immediate family like brothers, sisters daughters and sons) the matrimonial ad will appear for three consecutive times free of charge. If they would like to continue the ad for three times in a batch (any number of batches allowed) a written request has to be made. This is only to avoid repetition for a longer period of time. For non-members, the ad donation is \$5 per insert. We request the members not to insert on behalf of not-immediate family members. Please request them to become members.

*****
Coding: 1st ltr. M or F. Next two digits: Month in which the ad appeared first. Next two digits: Serial Number, Next digit: No. of times appeared.

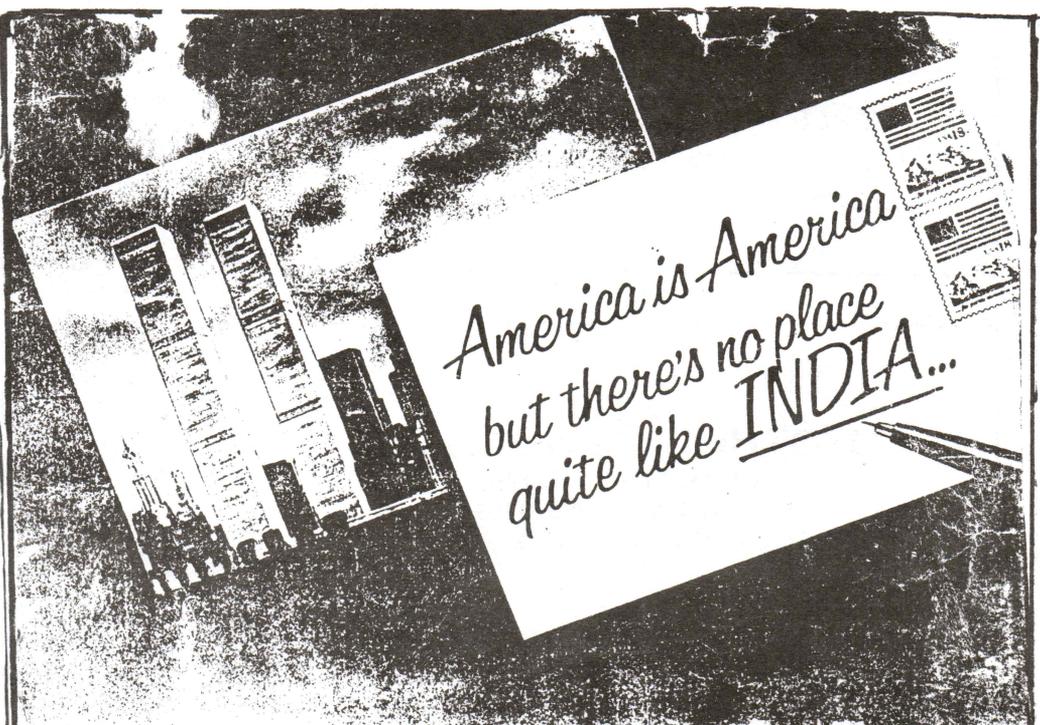
*****
గంసలూ! ఇతనికి మామూలు జాకెట్ లు అవలసి వుంటాయి...!!

Dr. Vijaya Radhakrishna, M.D., F.A.A.P.
announces with pleasure
the association of
Dr. Subramanyam Ganti, M.D., F.A.A.P.
in her Pediatric Practice
on July 6th, 1992

155 Stelton Rd.
Piscataway, NJ 08854
(908) 752-8442

Williamsburg Commons
Aver Court Bldg. 8B
East Brunswick, NJ 08816
(908) 390-7552

and no investment opportunities such as these, for NRIs.

Bank of Baroda offers you various investment opportunities with HIGH RETURNS and SECURITY.

FCNR Accounts

- 1. Deposit can be kept in currency of your choice i.e. US \$, UK £, DM, Jap ¥
- 2. Deposit will be free from fluctuations in the rate of exchange.

NRE Accounts

- 1. Interest rate up to p.a. for deposits depending upon the period of deposit.
- 2. Various schemes available to suit individual needs.

- Loan/Overdraft facility can be availed of
- Tax benefits available
- No ceiling on investment amount
- Deposit/Interest fully repatriable.

Bank of Baroda also offers portfolio management services to enable NRI's to make investments in India.

For further details please contact:
Bank of Baroda
(A Government of India Undertaking)

1 Park Avenue, New York, N.Y. 10016 U.S.A. Tel. No. 212-678-4550

VIDEOTECH INTERNATIONAL

19 RUTGERS LANE
PARSIPPANY, NJ 07054
201-882-2829 FAX 201-575-4482

*COMPUTERIZED
DIGITAL VIDEO CONVERSION
NTSC TO PAL, PAL TO NTSC
OR TO ANY INTERNATIONAL VIDEO FORMAT.*

*YOUR SOURCE TAPE
MAY BE IN ANY OF THE FOLLOWING FORMATS
VHS, SUPER-VHS, VIDEO 8, SUPER VHS-C.*

*COMMERCIAL DUPLICATION WILL BE
UNDERTAKEN.*

CALL FOR COMPETITIVE PRICES.

JYOTHI SILKS & JEWELS

19 RUTGERS LANE
PARSIPPANY, NJ 07054
201-882-2829 FAX 201-575-4482

*IMPORTERS AND DIRECT MARKETTERS OF
PURE KANCHIPURAM SILK SAREES,
FINE CREPE SILK SAREES &
JADES & RICE PEARLS
22K GOLD JEWELRY.*

EVERY SAREE IS ONE OF ITS KIND.

ALSO

**WE TAKE ORDERS FOR CUSTOM MADE
22K GOLD JEWELRY
PURE SILVER ARTICLES, SILVER IDOLS & COINS
AS PER THE MODELS AVAILABLE WITH US OR
AS PER YOUR MODELS.**

**SPECIAL PRICES FOR
RELIGIOUS ORGANIZATIONS AND MARRIAGE PURCH./SE.**

THE TELUGU FINE ARTS SOCIETY, INC.
(A TAX EXEMPT AND NOT FOR PROFIT CORPORATION)
P. O. Box 11104, New Brunswick, NJ 08906.

తెలుగు కళా సమితి

MEMBERSHIP APPLICATION FORM

19____ (New/Renewal)

MEMBER: _____
(Dr./Mr./Mrs./Ms.) Last First

SPOUSE: _____
(Dr./Mr./Mrs./Ms.) Last First
Maiden Name _____

CHILDREN/ DATE OF BIRTH _____

ADDRESS: _____
No. Street
City State/Zip Code

PHONE: _____
Home Office

OCCUPATION: _____
Member's Spouse's

I do not have any objection to publish my name/spouse's name/
children's names/children's ages/dates of birth/address/phone
number/my occupation/spouse's occupation/ in TFAS annual
directory. (PLEASE STRIKE OUT UNWANTED ITEMS)

SIGNATURE: _____ DATE: _____

MEMBERSHIP: ( ) LIFE \$150 ( ) FAMILY \$25/YR
( ) SINGLE \$20/YR ( ) STUDENT \$15/YR

Please make checks to **TELUGU FINE ARTS SOCIETY** and mail along with
duly completed application form to:
TFAS, P.O. BOX 11104, NEW BRUNSWICK, NJ 08906.

Children of the members automatically becomes members of the TFAS
Youth Association. Children above 18, working and living away from home should
seek membership separately.

Telugu Jyothi is being sent every month to the members of the Telugu Fine Arts Society by THIRD CLASS BULK MAIL. The US Postal Authorities told us that it normally takes one to three weeks to deliver. We cannot afford to send it by First Class Mail as it costs \$0.98 per issue. The Post Office will not redirect the Third Class Mail unless specific instructions are given to the mail person. When the magazine is returned to TFAS, it is charged \$0.30 - \$0.45 for each such returned issue. Therefore it is imperative on the part of the members to send in their CHANGES IN ADDRESSES. Telugu Jyothi is the only Telugu Magazine published in the United States and distributed nationally to all members since 1984 without fail. Please help us to help you.

*****
Change in Address:
Name: _____
Address: _____
City/State/Zip Code _____

Sleep

V. Vemuri, Pleasanton, CA

Did you know that we spend about a third of our lives sleeping? Five to six years of that dreaming? No one really knows why we sleep and what goes on while we sleep. If you think you are not working during sleep, think again. Our body keeps on working while we sleep: muscles tense and relax; vital signs like temperature, blood pressure and pulse rise and fall; and the brain conjures up fascinating voyages. Each night, while we sleep, we go through several cycles of non-REM (quiet) and REM (active) sleep. During REM (rapid eye movement), our pulse and breathing quicken, blood flow to the brain increases, and we do all our dreaming. During non-REM, our body relaxes and most of the body functions slow down.

Most of us need about eight hours of sleep a day. It is not the hours but the quality of sleep that counts. Here are a few tips, for a good night's sleep.

1. Keep regular sleep habits; get up from bed at the same time every day and go to bed only when you feel sleepy. Avoid daytime naps.
2. Avoid using the bedroom for watching TV and eating. If you are not asleep after 10 or 15 minutes in bed, leave the room and do something else for a while.
3. Our body clocks are tied to the natural cycle of day and night. If you have difficulty falling asleep at night, try to get some early morning exposure to sunlight. Conversely, if you awake too early in the morning, spend some time outdoors just before sunset.
4. Keep evening meals and snacks light. Milk (and some other food items like cashews, eggs) contains several ingredients which seem helpful in promoting sleep. A glass of milk (warm or cold) before bedtime can be effective in inducing sleep.
5. Avoid coffee, and beverages with caffeine, after late afternoon. The body needs 4 to 5 hours to halve the amount of caffeine in the blood.
6. Avoid alcohol after early evening. Alcohol does help people fall asleep more readily; unlike coffee it is metabolized quickly and can cause disturbed sleep.
7. Regular moderate exercise or yoga will help promote relaxation and sleep.
8. Limit worrying to the daytime. Disquieting or thoughts in bed can be quelled by a mantra.

Livingston Pediatrics

(Limited to infants, children & adolescents)

RAMALAKSHMI YERRAMILI M.D.

By Appointment

345 Livingston Ave.   85 Brunswick Wood Dr.
New Brunswick   East Brunswick
NJ 08901   NJ 08816

(908) 246-7171   (908) 238-6644

Weekend and Evening Hours Available

KAMALA

Food & Spices of Asia

251 FRENCH STREET (ROUTE 27)
NEW BRUNSWICK, NJ 08901

(908) 246 - 8262
Y.S. MURTHY

- * Full line of Indo-Pak & West Indies Groceries
- * Jewelry, Semi-Precious Stones, Crystals
- * Full range of video movies in Telugu, Hindi, Tamil, Malayalam, Kannada and Bengali
- * Fresh Vegetables on Tuesdays & Fridays

*****
Please bring this AD and get 10% of your bill donated to a temple of your choice.
*****

Open Seven Days A Week
Rain or Shine
9:00 AM to 8:30 PM

UPS Shipped on Mail Orders

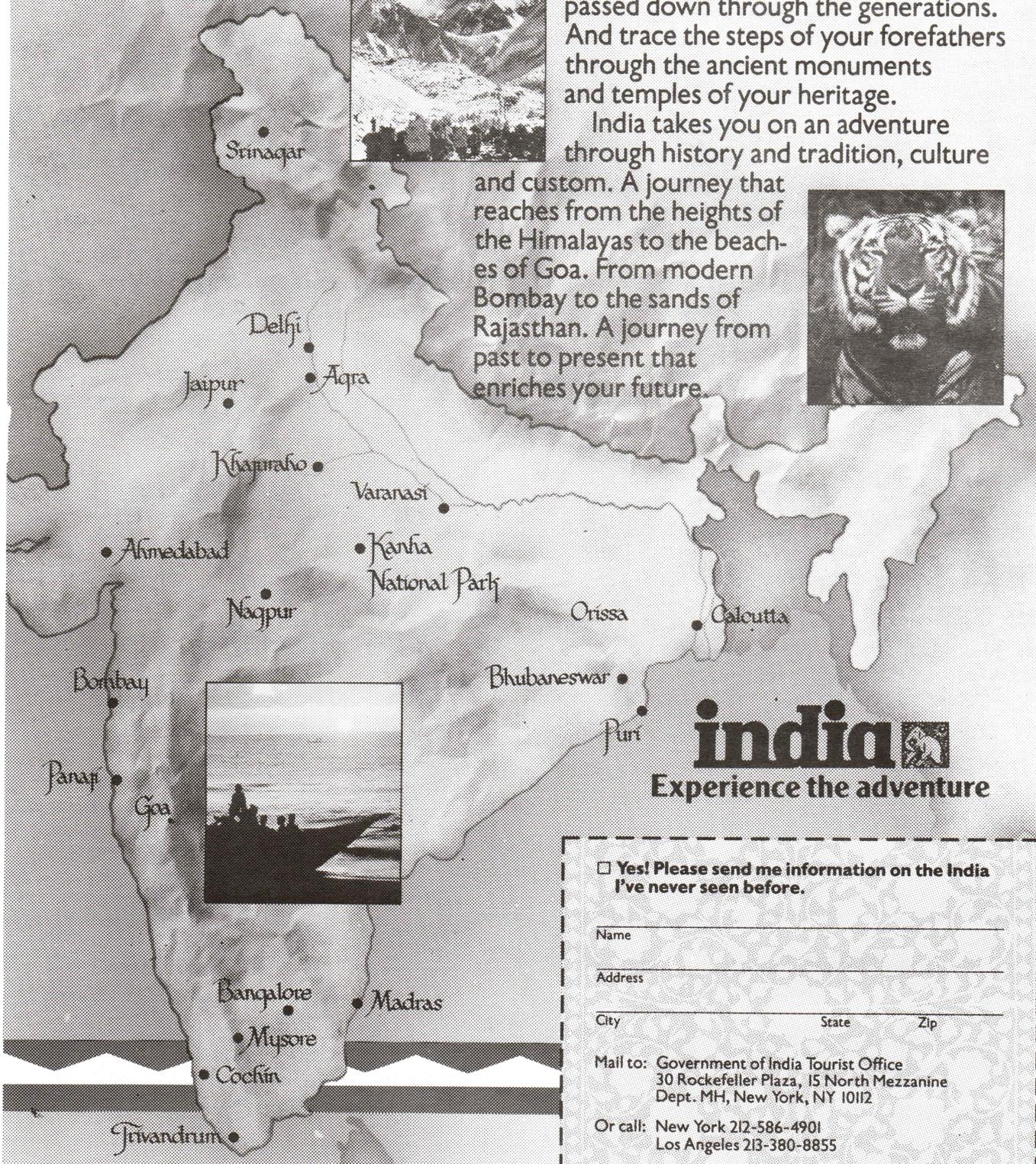
When you journey home, discover the India you've never seen.

India beckons you home with the promise of reunions and remembered places. It is a chance to visit the scenes of stories passed down through the generations. And trace the steps of your forefathers through the ancient monuments and temples of your heritage.

India takes you on an adventure through history and tradition, culture

and custom. A journey that reaches from the heights of the Himalayas to the beaches of Goa. From modern Bombay to the sands of Rajasthan. A journey from past to present that enriches your future.

india
Experience the adventure

Yes! Please send me information on the India I've never seen before.

Name _____

Address _____

City _____ State _____ Zip _____

Mail to: Government of India Tourist Office
30 Rockefeller Plaza, 15 North Mezzanine
Dept. MH, New York, NY 10112

Or call: New York 212-586-4901
Los Angeles 213-380-8855

ANSWERS TO THIS MONTH'S 20 QUESTIONS

1. The U.S. Constitution stipulates that, to be eligible for the Presidency, a candidate must be "a natural-born citizen", must have lived in USA for at least 14 years, and must be of at least 35 years of age. Candidates had merely to be US citizens at the time the Constitution was adopted in 1788; Martin Van Buren, the 8th President was the first not to have been born a British subject. Theoretically, there is nothing in US law to prevent a lunatic, a bankrupt, or a convicted criminal from becoming a President.
2. George Washington, the first President did not live in the white House, as it was not constructed by then.
3. USA is a WASP country. John F Kennedy (1961-63) is the first Catholic.
4. All the first five US Presidents had no middle initial : George Washington, John Adams, Thomas Jefferson, James Madison and James Monroe.
5. The 'S' in Harry S Truman does not stand for any name! Truman was christened "Harry S" because both his grandparents had names beginning with S - Anderson Shippe Truman and Solomon Young - and either one would have been offended if young Truman had been given the other's name.
6. Abraham Lincoln at 6'4"; both Bush and Clinton stand at 6'2".
7. John Quincy Adams, the sixth President was the son of John Adams, the second President. Benjamin Harrison, the 23rd President, was the grandson of W.M. Harrison the 9th President. Theodore Roosevelt and Franklin Roosevelt were distant cousins, but not closely related.
8. Upto now, only one - Gerald Ford. He became vice President in 1973 under Richard Nixon, after the elected V.P. Spiro Agnew, resigned. Ford became President, 8 months later, when Nixon had to resign following the Watergate
9. Of course you know this ! Ronald Reagan.
10. Franklin Roosevelt, 32nd President (1933-45)
11. Theodore Roosevelt, 26th President (1901-09).
12. James A Garfield, 20th President (1881 - 4 months Presidency)
13. Theodore Roosevelt shook hands with 8513 persons on White House lawns (1967)
14. This inequality has come because some Vice Presidents have to step down in the middle of their term (like Agnew) and some did not want to continue for a second or third term, when the President wanted to continue.
15. Ron Reagan defeated Walter Mandale by winning electoral votes in 49 States
16. There are many! This time, all the three Presidential candidates, namely Bush, Clinton and Perot are all 'lefties'!
17. Four of 41 US Presidents have died at the hands of assassins. Abe Lincoln was shot in a Washington theatre in 1865; James Garfield was shot 4 months after his inauguration in 1881; William McKinley was shot in 1901. John F Kennedy was shot in 1963 in Dallas while going in a motorcade. There were many other 'close' attempts on other Presidents, one on Reagan was closest.
18. To date, 9 incumbant Presidents were defeated in elections for a second term. John Adams, John Quincy Adams, Martin Van Buren, Grover Cleveland, who lost in 1888 re-election, but won in 1892; Benjamin Harrison, William Taft, Herbert Hoover, Gerald Ford and Jimmy Carter.
19. None. Geraldine Ferraro was Democratic candidate for V.P. post in 1984.
20. The White House, the President's official home, was originally grey, the color of the pale Virginia sandstone used to build it. When British troops captured Washington D.C. in 1814, they burnt the White House. After the war, the Presidential place was rebuilt; the outside walls were painted white to hide the smoke stains. Believe it or not, India's Rastrapathi Bhavan is much bigger than the White House.

 An example for upper limit of foolishness :

An ant sitting on top of an elephant thinks it is driving the elephant

Answer to October 1992 Question of the Month

Q: Who coined, for the first time, "the ten most wanted", "the ten best dressed", "the ten richest", "the ten worst dressed" etc?

A: Will Hutchinson, Chief of International News Service, Washington, DC (1949).

November 1992 Question of the Month.

K.V. Rao

Q: Who invented the ordinary paper clip?

(Answer in the next month's issue.)

NEW YORK'S NEWEST LANDMARK

ARE YOU
MOVING ABROAD?
LOOKING FOR 200 VOLTS
APPLIANCES AND ELECTRONICS?

COME TO *Sam and Raj* WE ARE T.R.
EXPERTS

Big Selection of 110/220 volt appliances
Big Selection of Gift Items & Watches

T.V. TYPEWRITERS CARPHONES HOUSEWARES
V.C.R. TELEPHONES CAMERA LUGGAGES
CAMCORDERS FASCIMILIES COMPUTERS MAJOR APPLIANCES

The

Friendly

Guys

OPEN

7 DAYS

Remember Their Names

SAM & RAJ

18 years of Experience, Reliability & Service
The Oldest Indian Establishment in the U.S.A.

37-08 74th STREET, JACKSON HEIGHTS, NEW YORK 11372
TEL: (718) 651-6969, (718) 466-1004, FAX: (718) 458-3771

